

**T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI**

**ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ'NDE
ÇALIŞAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ DEMOKRATİK
TUTUMLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zuhal TEYİN

BURSA 2009

**T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI**

**ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ'NDE
ÇALIŞAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ DEMOKRATİK
TUTUMLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zuhal TEYİN

Danışman

Doç. Dr. M. Zahit Dirik

BURSA 2009

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı'nda 700665003 numaralı Zuhale TEYİN'in hazırladığı "Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Çalışan Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutumları" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 11/09/ 2009 günü 15.00 – 17.00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

**Üye Tez Danışmanı ve Sınav
Komisyonu Başkanı**

Doç. Dr. M. Zahit Dirik
Uludağ üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Sedat Yüksel
Uludağ Üniversitesi

Üye

Yard. Doç. Erol Barut
Uludağ Üniversitesi

11/09/ 2009

ÖZET	
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Anabilim Dalı	: Eğitim Bilimleri
Bilim Dalı	: Eğitim Programları ve Öğretim
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: 128
Mezuniyet Tarihi	: / / 2009
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. M. Zahit DİRİK
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ'NDE ÇALIŞAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ DEMOKRATİK TUTUMLARI	

Günümüzde demokrasi en yaygın yönetim biçimidir. Bunu en büyük sebeplerinden biri demokrasinin insan doğasına en uygun yönetim biçimi olmasıdır. Demokrasi istenen ve çok değer gören bir kavram olduğundan onu korumak ve varlığını yaşatmak gerekmektedir. Bunu sağlamak ise eğitim yoluyla mümkün olabilir. Demokrasi eğitimiyle demokrasinin varlığını sürdürmek ise eğitimcilere düşmektedir. Bu araştırma demokrasi eğitimine odaklanmış olup Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Eğitim derslerine giren öğretim elemanlarıyla alan derslerine giren öğretim elemanların demokratik tutumlarını öğrenci algılarına göre karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Elde edilen bulgular çerçevesinde genel olarak öğretim elemanlarının demokratik tutumlarının olumlu olduğu, eğitim bilimleri öğretim elemanları ile alan bilgisi öğretim elemanları arasında eğitim bilimleri öğretim elemanlarının lehine bir farklılık bulunduğu, eğitim bilimleri öğretim elemanlarının kendi aralarında yapılan değerlendirmede demokratik tutumlarının birbirlerinden farklılık göstermediği, alan öğretim elemanlarının ise kendi aralarında yapılan değerlendirmede demokratik tutumlarının birbirlerinden farklılık gösterdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: demokrasi, demok

ABSTRACT	
Writer	: Zuhall TEYİN
University	: Uludağ University
Department	: Study of Education
Section	: Education Programs
Type of the Research	: Master Thesis
Number of Pages	: 128
Date of Graduation	: 11 /09/ 2009
Mentor	: M. Zahit DİRİK
DEMOCRATIC ATTITUDES OF THE TEACHERS WHO WORK AT ULUDAG UNIVERSITY FACULTY OF EDUCATION	

At the present day democracy is the most common polity. One of the main reasons for this is; democracy is the most convenient policy for human nature. Because democracy is desirable and worthy concept it should be protected and survived. This will be probable with the help of education. Educationalist can make the democracy survive with the help of democracy education. The focus of this research is democracy education and it aims to compare the democratic attitudes of the lecturers of Uludag University Faculty of Education who attends the pedagogy courses and the other specific courses according to students' opinions. With the help of the findings of this research it is possible to say that the lecturers that works at the Uludag University Faculty of Education have positive democratic attitudes generally, pedagogy teachers have much more democratic attitudes than other specific courses, there is no difference among the democratic attitudes of pedagogy teachers themselves and there is a difference between the democratic attitudes of other specific courses lecturers themselves.

Key words: democracy, democratic attitude.

ÖNSÖZ

Demokrasi, günümüzde pek çok yerde karşımıza çıkan ancak tanımı konusunda hala tam bir uzlaşmaya varılamayan, pek çok devletin yönetim biçimi olarak kabul ettiği ya da kabul etmek istediği bir kavramdır. Günümüz çağdaş toplumlarında demokrasi artık bir yönetim biçimi olmaktan çıkmış bir yaşam biçimi halini almıştır. Gelişmekte olan ülkelerin de yerleştirmeye çalıştıkları demokratik yaşam biçimi günümüz insanının ihtiyaçlarına en çok karşılık veren, bireylerin kendilerini geliştirmesine imkan tanıyan, onlara eşit bir ortamda çeşitli fırsatlar veren, kısacası insan onuruna en çok yakışan yönetim ve yaşam biçimidir. Demokratik yaşam biçimini hayat tarzı haline getirmiş toplumlara bakıldığında bireylerin eğitim seviyelerinin yüksek olduğu görülmektedir. Çünkü insan onuruna en çok değer veren demokrasi kavramını korumanın ve varlığını devam ettirmenin yolu eğitimden geçmektedir ve onu korumak ve varlığını devam ettirmekte eğitilmiş insanların yapabileceği bir iştir.

Ülkemizde demokrasiyle yönetilen bir ülke olmasına rağmen demokratikleşme çabaları hala devam etmektedir. Demokratik yaşam biçimi yerleştirilmeye çalışılmakta bunu yaparken de en büyük yardımcı olarak eğitimden faydalanılmaktadır. Demokrasi eğitimi verilirken öğrencilere demokrasi kavramının ne olduğu, demokrasinin ilkeleri, tarihsel gelişimini vermenin yanı sıra demokratik yaşam biçiminin kazandırılması gerekmektedir. Bu da, öğrencilere demokratik bir ortam sunmakla, onlara demokrasi uygulamaları yapabilecekleri ortamlar yaratmakla ve onlara demokratik yetişkinler olarak rol model olmakla mümkün olacaktır. Öğrencilere rol model olacak en etkili kişiler de öğretmenlerdir. Öğretmenler, öğrencilerin davranış kazanmalarında en etkin rol oynayan bireyledir bu yüzden de demokrasi eğitiminde çok büyük bir öneme sahiptirler. Bu nedenle öğretmen olacak bireylerin demokrasi eğitimlerinin üzerinde ehemmiyetle durulması gerekmektedir. Öğretmen adaylarının eğitim aldıkları yerler eğitim fakülteleridir. Eğitim fakültelerinde çalışan öğretim elemanları ise öğretmen adaylarına demokratik bilinci kazandıracak kişilerdir. Bu noktadan hareketle eğitim fakültelerinde çalışan öğretim elemanlarının demokratik tutumlarının ne durumda olduğunu belirlemek ve alan derslerine ve eğitim bilimleri derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumlarını karşılaştırmak amacıyla bu araştırma yapılmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde, demokrasi kavramından, demokrasinin tarihsel sürecinden, demokrasinin ilkelerinden, demokrasi eğitiminden, demokrasi eğitiminin genel ilkelerinden, demokrasi eğitimine Avrupa'nın genel bakışından bahsedilmiş, problem tanımlanmış ve araştırmanın amacı ile önemine değinilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde araştırma ile ilgili yapılan çalışmalarda yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yönteminden dördüncü bölümde de bulgular dan bahsedilmiş ve yorumlanmıştır. Beşinci bölümde ise araştırma sonuçlandırılmış ve bu konuda verilebilecek öneriler sıralanmıştır.

Bu araştırmanın şekillenmesinde ve ortaya çıkmasında pek çok kişinin emeği geçmiştir. Öncelikle danışman hocam M. Zahit DİRİK ve yardımlarını hiçbir zaman benden esirgemeyen Abdullah CAN hocama sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ölçeğin uygulanması sırasında sonsuz güler yüzüyle bana destek olan değerli

Gönül Uğur Alp hocama ve her zaman benim yanımda olan ve destekleyen ailem ve biricik eşim Alper'e sonsuz teşekkür ediyorum.
Bursa, Ağustos 2009

Zuhal TEYİN

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VIII

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1 Demokrasi.....	1
1.2 Demokrasinin Tarihsel Gelişimi	4
1.3 Demokratik Vatandaşlık Eğitimine Avrupa'nın Genel Yaklaşımı.....	11
1.3.1 Avrupa Konseyi.....	11
1.3.1.1 İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi.....	11
1.3.1.2 İnsan Hakları Öğretimi Kararı	11
1.3.1.3 Okullarda İnsan Hakları Öğretim Ve Öğrenim Tavsiyesi	12
1.3.2 Avrupa Birliği.....	13
1.3.2.1 UNESCO.....	13
1.3.2.2 İnsan Hakları Eğitimi İçin Birleşmiş Milletler Dünya Programı.....	14
1.3.3 Sivil Toplum Örgütleri.....	14
1.4 Türkiye'de Demokratikleşme Hareketleri.....	15
1.5 Demokrasi Türleri.....	18
1.6 Uygulamada Demokrasi.....	19
1.7 Demokrasinin İlkeleri.....	20
1.8 Demokrasi Eğitimi.....	22
1.8.1 Gençlere Demokrasi Niçin Öğretilmeli?.....	28
1.9 Demokratik Sınıf Ortamının Yaratılması	32
1.9.1 Eşitlik.....	32
1.9.2 Katılım.....	33
1.10 Demokrasi Eğitiminin Genel Özellikleri.....	35
1.10.1 Aktif Öğrenme	35
1.10.2 İş Temelli Aktiviteler.....	35
1.10.3 Gerçek Hayatla İlişki.....	36
1.10.4 Takım Çalışması.....	36
1.10.5 İnteraktif Metot.....	36
1.10.6 Eleştirel Düşünme.....	36
1.10.7 Teşvik.....	37
1.11 Demokratik Öğretmen.....	37

1.12 Üniversitelerde Demokrasi.....	41
1.13 Problemin Tanımlanması.....	44
1.14 Araştırmanın Amacı.....	46
1.15 Araştırmanın Önemi.....	47
1.16 Sayıtlar.....	47
1.17 Sınırlılıklar.....	47
1.18 Tanımlar ve Kısaltmalar.....	48

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	49
---------------------------------	-----------

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	53
3.1 Araştırmanın Modeli.....	53
3.2 Evren Ve Örneklem.....	53
3.3 Veri Toplama Aracı Ve Verilerin Toplanması.....	53
3.4 Verilerin Analizi.....	54

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM.....	55
4.1 Ölçeğe Verilen Yanıtların Güvenirlik Analizleri.....	55
4.1.1 Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanları İçin Güvenirlik Analizleri.....	56
4.1.2 Alan Bilgisi Öğretim Elemanları İçin Güvenirlik Analizleri.....	59
4.1.3 Ölçeğin Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarına İlişkin Genel Güvenirlik Analizleri.....	62
4.1.4 Ölçeğin Alan Öğretim Elemanlarına İlişkin Genel Güvenirlik Analizleri.....	63
4.2 Genel Değerlendirme.....	100

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	71
KAYNAKÇA	75
EKLER.....	79
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO 1:	A Öğretim Elemanı için Güvenirlik Tablosu.....	56
TABLO 2:	B Öğretim Elemanı için Güvenirlik Tablosu.....	57
TABLO 3:	C Öğretim Elemanı için Güvenirlik Tablosu.....	58
TABLO 4:	D Öğretim Elemanı için Güvenirlik Tablosu.....	59
TABLO 5:	E Öğretim Elemanı için Güvenirlik Tablosu.....	60
TABLO 6:	F Öğretim Elemanı için Güvenirlik Tablosu.....	61
TABLO 7:	Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarına İlişkin Genel Güvenirlik Analiz Tablosu	62
TABLO 8:	Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarına İlişkin Genel Güvenirlik Analiz Tablosu	63
TABLO 9:	Aynı Öğretim Elemanlarını Birlikte Değerlendiren Öğrenci Sayısını Gösteren Tablo.....	64
TABLO 10:	Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutum Ölçeğinin Her Sorusu İçin Aldıkları Puan Ortalamaları.....	65
TABLO 11:	Eğitim Bilimleri Ve Alan Öğretim Elemanlarının Ölçek Puanları Arasında Anlamlı Fark Olmayan Ölçek Maddelerini Gösteren Tablo.....	66
TABLO 12:	Eğitim Bilimleri Ve Alan Öğretim Elemanlarının Ölçek Puanları Arasında Anlamlı Fark Olmayan Ölçek Maddelerini Gösteren Tablo	67
TABLO 13:	Alan Öğretim Elemanlarının Ölçek Puanlarının Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının Puanlarından Anlamlı Derecede Yüksek Olduğu Ölçek Maddeleri Gösteren Tablo	68
TABLO 14:	Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının Ortalama Ölçek Puanlarını Gösteren Tablo.....	68
TABLO 15:	Alan Öğretim Elemanlarının Ortalama Ölçek Puanlarını Gösteren Tablo	69
TABLO 16:	İlişkili Örneklem İçin Yapılan T-Testi Sonuçları Tablosu.....	69
TABLO 17:	Eğitim Bilimlerine Giren Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutumları Arasındaki Farkı Gözlemek İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu.....	70
TABLO 18:	Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutumları Arasındaki Farkı Gözlemek İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu.....	70

BÖLÜM I

GİRİŞ

Demokrasi günümüzde toplumsal yaşamın her alanında yükselen bir değerdir. Demokrasi insana insan olarak en çok değer veren, onun fikirlerini önemseyen ve bu fikirlerini ifade etme özgürlüğü veren, kişilere çeşitli hakları olduğunu ve bu hakları elde etmeleri ve savunmaları gerektiğini bildiren, kısacası insan doğasına ve onuruna en yakışan yönetim biçimi olduğundan en çok kabul gören ve yükselen bir değer haline gelen yönetim biçimi olmuştur. Gelişmiş ülkelerin tamamı demokrasiyi yönetim biçimi olarak kabul etmiştir ve pek çok ülke de kendi bünyelerinde halkına demokratik yaşam biçimini benimsetmeye çalışmaktadır. Kişilerin demokratik yaşam biçimini kabul etmesi ve benimsemesi ise eğitim yoluyla olacaktır. Bu eğitim de anayasamızın da öngördüğü biçimde bireylere okullarda sistemli bir biçimde verilecektir. Bireylerin verilen bu eğitimi davranış haline dönüştürülmesi arzulanmaktadır çünkü demokrasi bir hayat biçimidir ve bir kültür haline getirilmelidir. Bunu yapabilmenin sırrı da ilköğretimden hatta anasınıfından başlayarak üniversiteye kadar tüm eğitim kurumlarında formal ve informal şekilde demokratik tutum ve davranışları kazandırmaktır. Demokratik tutumları geliştirmede önemli sorumluluklar üstlenecek öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını geliştirmedeki sorumlulukları açısından öğretim elemanlarının demokratik tutumlarının öğrencilerin algılarına göre belirlemek bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

1.1 Demokrasi

İnsan doğası itibarıyla tek başına hayatını sürdürebilecek bir varlık değildir ve varoluşundan bu yana yeryüzünde yaşamını devam ettirebilmek için, tehlikelerden korunabilmek için diğer insanlarla bir araya gelmiş ve topluluklar oluşturmuşlardır. İnsanın tabiattan gelen içgüdüleri kendisini topluluğa doğru iter (Esen ve Nebioğlu). Dünyada tek başına yaşamış ve hayatını devam ettirebilmiş insan örneği olmadığı düşünülmektedir. İnsanın her anlamda başka bir insana ihtiyacı vardır. Aristo “İnsan sosyal ve siyasi bir hayvandır.” demiştir. Hayvanlarda tehlikeler karşısında sürü olup birleşirler. Topluluk içinde insan kendisini daha fazla emniyette bulur. Dostluk ve yakınlık ihtiyacı insani olduğu kadar tabiattan, içgüdülerden de gelmektedir (Esen ve Nebioğlu). Bu yüzden de insanlar topluluk halinde yaşamaya eğilimlidirler. Fakat topluluklar büyüdükçe aradaki ilişkilerde karmaşıklaşmakta ve bir takım kural ve kaidelere ihtiyaç duyulmaktadır. Önceleri toplum din kurallarıyla yönetilebilirken toplulukların büyümesi ve diğer pek çok etkenden dolayı bu kurallar yetersiz kalmaya başlamıştır. Bu süreçle birlikte insanın örgütlenmesi başlamış bu da demokrasinin temellerini atmıştır diyebiliriz. Demokrasinin tarihi süreç içinde pek çok tanımı yapılmıştır.

“Bir karar kimleri etkiyecekse bu kararın verilmesinde o kimselerin hepsinin oy sahibi olması gerekir. Demokrasinin özü budur” (Dewey, 1964).

“ Demokrasi, bir dünya görüşü, bir hayat biçimi, düşünce alanında bir ideal olduğu kadar hatta onlardan daha da önemli bir ölçüde bir yönetim biçimidir (Ateş, 1976).

Demokrasi sözcüğü Yunanca’ da halk anlamına gelen “demos”, ile yönetim, kudret anlamına gelen “kratos” sözcüklerinden oluşmuştur (Ateş, 1976).

Demokrasi sıklıkla “insanların idaresi”, “kuralları o kurallara uyacak insanlar tarafından konulmuş bir sistem” olarak tanımlanır. Bugünün dünyasında pek çok insan ve ülke, demokrasiyi tek geçerli ve uygun yönetim sistemi olarak görürler (Flowers, 2007).

Demokrasi kavramı günümüzde yükselen bir değerdir ve yavaş yavaş demokrasinin faydaları ve insan aklına en yatkın olan yönetim biçimi oluşu görüldükçe demokrasi üzerine yapılan çalışmalarda da artış görülmüştür. Yapılan bu araştırmalarda demokrasinin pek çok tanımı yapılmıştır.

Sözlük almamı olarak demokrasi, egemenlik haklarının halka ait olduğu siyasi sitem ve yönetim şeklidir. Bireylerin yaşayacağı ortam açısından ise demokrasi insanların sadece vicdanlarının sesini dinledikleri yönetimin kişilerin rızasıyla olduğu ve zorlamanın ortadan kalktığı bir ideal ortamdır. Diğer yandan yaşam tarzı olarak demokrasi herkesin kendi hayatını yaşamakla birlikte ortak bir hareket tarzı da geliştirebileceği varsayımına dayanan sistemdir. Eğer gerçekten insanların birbirlerinin fikirlerine saygısı var ise ferdin serbest bir ahlaki anlayışı olacak şekilde ortak hak ve hürriyetler sistemi bulunabilir (Büyükkaragöz, 1995).

Genelde kabul edilen şekliyle demokrasi, halkın egemen olduğu, yani, siyasal gücün halkın yetkisinde bulunduğu bir yönetim şeklidir. Amerikalı yazar T.V Smith’e göre “ Demokrasi, sadece çoğunluğa dayanan bir idare şekli değil, çoğunluğun isteğini de yerine getiren bir hükümet tarzıdır (Esen, 1967).

Büyükkaragöz yine aynı kitabında; demokrasi, halkın söz sahibi olduğu yani siyasal gücün halkın yetkisinde bulunduğu ve bu gücü sağlamak içinde hürriyet, adalet, eşitlik, danışma, hoşgörü, fikir alışverişi, denetim vb. ilkelerin söz sahibi olduğu fonksiyonel bir sistemdir” demektedir.

Başka bir tanım da demokrasi, bütün toplum ya da bir toplumsal sistemler bağlamında, bireylerin karşılıklı hak ve özgürlüklerini eşit koşullarda güvenceye alan yaşam biçiminin adıdır (Yurtseven, 2003).

Demokrasi iki temel üzerine kuruludur:

- Bireyin kendi kendini yönetmesi ilkesi: hiç kimse başkaları tarafından oluşturulmuş kurallara maruz kalmamalıdır.
- Eşitlik ilkesi: Bütün insanlar, toplumda kendilerini etkileyecek kararları belirlemede aynı fırsata sahip olmalıdır (Flowers, 2007)

Demokrasi, hakim olan halkın kendi yaptığı yasaların kılavuzluğu ile yapabileceği her şeyi kendisinin yaptığı ve bizzat yapamayacağı şeyleri de delegelerine yaptırdığı bir rejimdir (Esen, 1967).

Diğer bir tanımda demokrasi, kamusal görevlerin her an, her yerde ve her bağlamda tartışılabilirdiği, laik, yani us ve bilimin egemen olduğu, halkın kamusal işlere katılabilmek, siyasal erki etkileyebilmek, hak elde etmek ve haklarını korumak için özgürce örgütlenebildiği, düşüncelerini özgürce açıklayabildiği ve örgütlenip ya da tek başına düşüncelerini yasama geçirebildiği, saydam bir yönetim biçimidir. Gelişmeden yanadır ve ilerlemeye açıktır. Saf demokrasi, yönetilenlerin yönetenler, yönetenlerin yönetenler olduğu rejimdir (Toher, 2007).

Demokrasi, bir yönetim biçimi olmaktan çok bir yaşam biçimidir. Demokrasi bir ürün değil, bir süreçtir ve yönetim biçimleri ve karar verme eylemlerinden fazlasıdır. John Dewey'e göre demokrasi yaşamın sadece oylama ya da yönetim süreçlerinde karşımıza çıkmaz, demokrasi sosyal hayatın pek çok evresinde birlikte yaşam olgusu olarak karşımıza çıkar (O'Hair, 2000).

"İnsan yaradılışı soyut anlamında ne denli tekdüze ve değişmez olursa olsun, içinde ve etkisinde iş gördüğü koşullar politik demokrasi yaşayışımıza girdiği günden bu yana o kadar değişmiştir ki, bugün demokrasi artık, ne sadece politik kurumlara bağlı kalabilir ne de onlarla açıklanabilir. Hatta bugün bu kurumların ve yasal sonuçlarının gerçekten demokratik olabileceklerinden emin değiliz. çünkü demokrasi, ifadesini insanoğlu'nun tutumlarında bulur ve yaşayışlarında meydana çıkan sonuçlara göre ölçülür." (Dewey, 1964)

Demokrasi asla mükemmel değildir ve hala tamamlanamamıştır. Karl Popper der ki: "Demokrasi, var olmayan bir şeyi ifade etmek için kullanılan bir kelimedir." Demokrasinin en ideal model olduğu abartı olabilir ama doğru bir yargıdır (Flowers, 2007).

Yapılan bu kadar tanım ve açıklamadan demokrasinin çoğunluk odaklı ya da çoğunluğun iradesine bağlı bir düzen olduğunu görmekteyiz. Fakat çoğunluk odaklı olan demokrasi şekli azınlığı yok saymaz. Demokratik bir idarede, idare etme hakkı çoğunluğun elindedir. Buna azınlığın saygı göstermesi ve inanması lazımdır. Fakat çoğunluk, bu hakkı kullanırken azınlığın bütün haklarına saygı göstermesi bir vazifesi ve mesuliyetidir (Esen, 1967).

Elbetteki azınlığın olmadığı yerlerde yönetim çok daha kolay ve basittir, çünkü bu durumda herkes memnun olacaktır, herkesin ortak fikrine uygun işler yapılacaktır ancak böyle bir durumda da hata yapma yüzdesi fazladır ve böyle bir durumun gerçek hayatta yaşanması da çok olası değildir. Bu yüzden demokrasilerde her şekilde bir azınlık bulunacağından, onları haklarını korumak için çoğunluğa büyük sorumluluk düşmektedir. O halde demokraside, bütün vazife ve mesuliyetler çoğunluğun omuzlarına yüklendiğine göre, çoğunlukta aranması lazım gelen bir takım manevi vasıflarında bulunması icap etmektedir...Bu büyük bir mesuliyettir. İşte demokrasinin zayıf ve kuvvetli yanlarından birisi budur. Kısacası azınlık, demokrasinin ve umumiyetle bütün politik hürriyetlerin adeta bir garantisidir (Esen, 1967).

Demokrasinin en ideal ve akla yatkın yönetim biçimi olduğu kabul edilmektedir. Fakat her şeyi demokrasi yoluyla, oylama yaparak istediğimiz yönde, çoğunluğu istediği yönde değiştirmek mümkün müdür? Bu olası mıdır? Bu elbetteki olası değildir. Demokrasinin birinci ve en önemli sınırı gerçeklere uygunluktur. Gerçekte var olan ve herkesi kabul ettiği bir şeyi oy birliğiyle değiştirmek olası değildir ve demokrasinin niteliklerine uymaz. Kongar "Kızlarıma Mektuplar" isimli kitabında " Şu anda bir

oylama yapsak ve yer çekiminin kaldırılması konusunda oy birliği ile bir karar alsak, yer çekimi kalkar mı diye sormuştum?” der kızlarına. Elbetteki yer çekiminin oybirliğiyle değiştirilebilecek bir kavram olmadığını yine demokrasinin gerçeklere uygunluk niteliğiyle açıklayabiliriz.

1.2 Demokrasinin Tarihsel Gelişimi

Demokrasinin uzun bir tarihi geçmişi bulunmaktadır. Ancak ilkel topluluklar döneminde ne yönetim ne de yöneticilere karşı ileri sürülebilecek hak ve özgürlükler vardır. Ne demokrasiden, ne de ilkel demokrasi ile temel insan ve hak özgürlükleri ilişkisinden söz edebiliriz. Dolayısıyla haklar ve özgürlükler, tüm zamanlar ve tüm topluluklar için (evrensel) bir sorun değildir. (Gülmez, 2001). Fakat Büyükakaraköz’e göre demokrasinin nerede ve ne zaman başladığını kestirmek çok zordur. Ama bir eksiğiyle ve ya bir fazlasıyla demokrasi uygulamasının görüldüğü yer Atina ve Isparta’daki şehir devletleri ile Grekler olmuştur.

Demokrasi doğası itibarıyla düşünme, fikir beyan etme ve tartışma özgürlüğünü getiren bir yönetim biçimidir. Bu özgürlük de ilk kez Greklerde görülmüştür. Yunanlar yaradılış, adet, gelenek bakımından birbirinden çok farklı halklardan oluşmuşlardır; belki de bu birlikte yaşama zorunluluğu getiren şartları da düşünmek zorunda bıraktı (Çalık, 2002). Çok farklı görüşe ve yaşantıya sahip insanın birlikte yaşaması çok farklı fikirleri, olayları, yaşantıları dolayısıyla da çatışmaları beraberinde getirdi. Oluşan bu farklılıkları düşünmek, tartışmak, kabul etmek ya da onlarla birlikte yaşamayı öğrenmek demokrasi düşüncesinin temellerini oluşturmuştur.

Yunan siyasal düşüncesinde demokrasiye yatkın ilk düşünce İ.Ö 700’lerde Hesiodos’la görülmektedir...Hesiodos’tan bir asır sonra Solon, yazılı kanunlara bağlı, keyfi olmayan yönetim tarzını savunmuştu. Solon salt belirli bir sınıfın değil, tüm vatandaşların zeki ve temyiz kudretine sahip olduklarını savunmuştur. Bu anlayış da demokrasi açısından ileri bir adım olmaktadır (Ateş, 1976).

...Demokrasinin ilk kaynaklarından biri Heredot tarihinde bulunmaktadır. İran tahtına haksız bir şekilde sahip çıkan Mag’ları öldüren yedi Pers soylusunun ne gibi bir yönetim uygulamaları konusundaki tartışmaları ilginç bir şekilde anlatılmaktadır. Heredot M.Ö 490- 420 tarihleri yazılmış olduğuna göre bu tartışma demokrasi konusunda yazılan ilk tartışma olmaktadır... Heredot tarihinden sonra demokrasi sorununun tartışıldığı ikinci eser “ Atinalıların Anayasası’dır...Pseude Oligark’ın “Atina Anayasası’ndan sonra Yunan siyasi düşüncesinde demokrasiyle ilgili en önemli belge Perikles’in (İ.Ö 495- 429) ünlü “Cenaze Töreni Söylevi” olmaktadır (Ateş, 1976).

Demokrasinin özelliklerine en yakın oluşumların görüldüğü yerin Eski Yunan olmasına rağmen, Eski Yunanlılar demokrasinin bir çeşidi olan “Temsili Demokrasi” sistemini kuramamışlardır. Ancak şehir devletlerinin küçük oluşu, yurttaşların yönetime doğrudan katılması siyasi hayatın son derece yoğun geçmesine neden olmuştur. Bütün yurttaşlar, toplumda olanlardan doğrudan bilgi sahibi olma imkanı bulmuşlardır. Günümüzde bu sisteme en çok yaklaşan örnekler, New England ve İsviçre kantonlarında görülür (Çalık, 2002).

Eski Yunan’da ve Roma’da kişinin devlet karşısında kimi hakları olabileceği düşüncesi yoktu. Devlet otoritesi ve kudreti tam ve mutlak; kişi haklarıyla

sınırlandırılmaz. Kişi, devletin sınırsız iktidarı içinde erimiştir. Bu dönemde insanın tek efendisi devlettir. Devlet, topluluk yaşamının her alanına el atmıştır. Yalnızca kamusal alana değil, özel yaşamada karışmıştır (Gülmez, 2001). Devlet her şeyden üstün bölünemez, eleştiri götürmez, en güçlü yapı kabul edilirdi. Eski Çağ devletlerinin temeli ve siyasal iktidarın kaynağı dindi.

İnsanların hak, hukuk, kanun gibi kavramlarla karşılaşması aslında onların mülkiyet anlayışını oluşturmalarıyla ortaya çıkmıştır. İnsanların mülkiyet hakkına sahip olması aslında birbirini izleyen bir dizi olay sonucunda gerçekleşmiştir. İnsan maden devrinde madeni bulmuş ve bu buluş onlara yepyeni bir çağın kapılarını açmıştır. İnsan bulduğu madeni kullanmayı ve işlemeyi öğrenip bu madenlerle alet ve araçlar yapmıştır, yaptığı bu araçlarla toprağı işlemeyi öğrenmiş ve böylece tarım yaparak yerleşik hayata geçmiştir. İşte mülkiyet hakkı da insanın yerleşik hayata geçmesiyle ortaya çıkan bir kavram olmuştur. Mülkiyeti kullanmak ve onu korumak için kanunların oluşması, zenginlerin varlıklarını, fakirlerin ise kurnazlığı bir güç olarak kullanması insanlar arasındaki eşitsizliği giderek arttırmıştır (Çalık, 2002). Tüm bu olaylar demokrasiye giden yolun taşlarını oluşturmuştur. Toplumda oluşan eşitsizlikleri gidermek için çeşitli güçler ortaya çıkmış ancak bu güçler toplumda eşitsizliği sağlamak asıl amaçları iken zamanla kendi çıkarları doğrultusunda etkinlikler yapmaya başlamış ve bugünün yönetim biçimi olan demokrasi yönetimine gelene kadar pek çok yönetim şekilleri oluşturulmuştur. Monarşi, oligarşi, teokrazi ve cumhuriyet bunlardan en temelleridir. Çeşitli dönemlerde çeşitli yönetim uygulamaları yapılmıştır. Monarşilerde yönetim tek kişidedir. Ülkenin yönetiminde söz sahibi olan, kişilerin haklarında söz sahibi olan, kısacası her şeyden sorumlu ve her şeye sahip kişi birdir. Oligarşilerde yönetim bir grup ya da zümre eliyle yürütülmektedir. Halk yönetiminde söz sahibi değildir. Teokratik devletlerde ise yönetim din kurallarına göre uygulanmaktadır. Bu devlet anlayışında hakimiyetin kaynağı tanrıdır. Bu tür yönetim biçimleri; krallık, imparatorluk, derebeylik vb. adlar altında varlığını sürdürmüş ala da sürdürmektedir.

Eski Roma İmparatorluğu monarşiyle yönetilmekte ancak bu zamanda ülkede büyük bir hoşgörü vardı. İmparator kutsal sayılıyordu. Ortaçağ'da Hristiyanlık öğretileri insanların hayatlarında çok büyük yer tutmaya başladı. Kutsal kitap toplumsal yaşamı düzenleyen kanunların olduğu bir anayasa gibi iş gördü. Hristiyanlık, insan kişiliğine değer kazandırdı, insanı yüceltti, herkesi eşit ve erdemli saydı...Kişi ve kişi hakları kavramları bu düşüncelerle ortaya çıktı (Gülmez, 2001). Ancak Museviliğin ve Hristiyanlığın yaygınlaşmaya başlamasıyla kutsal sayılan imparatorların siyasal egemenliklerinden şüphe etmeleri; başlangıçta hoşgörü ve aklın egemen olduğu Roma'da sonradan baskı ve zulümlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Çalık, 2002). 1000 yıl sürecek ve "Karanlık Çağ" diye de adlandırılacak "Orta Çağ" böyle gelişmelere sahne olmuştur. Ancak Orta Çağ'da demokrasi adına en büyük gelişme diyebileceğimiz Manga Karta yani büyük şart imzalandı. 1215 yılında imzalanan Büyük Özgürlük Fermanı kralın haklarından ilk kez vazgeçtiği anlaşmadır. Kral John yetkilerini sınırlayacağını ve başkalarının haklarına saygı göstereceğini vaat etmiştir. Böylece yetkilerinin küçük bir kısmını feodal beylere devretmiştir ve haklarını sınırlamıştır. Sınırlamanın en önemli nedeni, idarenin tek merkezden yani kralın sarayından yapılmamasıdır. Temel üretim aracı olan toprak, birçok feodal bey arasında paylaştırılmıştır. Ekonomik güç feodal beylerin eline geçmiştir ve feodal beyler kralın rakiplerine karşı tek dayanağı olduklarından kendi iradelerini krala, kabul ettirecek

iktidara sahiptirler. Manga Carta, kralın bazı yetkilerinden ödün vermesini, yasalara uygun davranmasını ve hukukun kralın arzu ve isteklerinden daha önemli olduğunu kabul etmesini zorunlu kılıyordu. Magna Carta Libertum'un ilan edilmesi ile demokrasinin gelişme süreci içindeki en büyük olay, İngiltere'de kralın yetkilerini din adamları ve halk adına sınırlandırılması ile gerçekleşti. 63 maddelik fermanın en önemli üç maddesi şunlardır;

1. *Hiçbir insan yürürlükteki kanunlara başvurmaksızın tutuklanamaz, hapsedilemez, mülkü elinden alınamaz, sürülemez ya da herhangi bir şekilde yok edilemez.*
2. *Adalet satılamaz, geciktirilemez, hiçbir hür vatandaş ondan yoksun bırakılamaz.*
3. *Kanunlar dışında hiçbir vergi yüksek rütbeli kilise adamları ve baronlardan meydana gelen bir kurula danışılmadan haciz yoluyla ya da zor kullanarak toplanamaz (Büyükkaragöz, 1995)*

Bu belge doğrultusunda ilk seçimler 1265 yılında yapılmıştı. Fakat yapılan kısıtlamalar sebebiyle, seçimlere halkın çok az bir bölümü katılabiliyordu. Birçok ülke, devlet yönetiminde zaman zaman demokrasi benzeri uygulamalar yapmıştı. Örneğin İtalyan şehir devletlerinde, İrlanda'da, İskandinav ülkelerinde ve değişik ülkelerde bulunan özerk bölgelerde demokrasinin ilkelerinden seçim yapılması, meclis oluşturulması gibi uygulamalar oluyorsa da hepsinde katılım erkek olma, belli miktarda vergi verme gibi standartlarla kısıtlanıyordu. Bu ülkelerde liberal partiler, kişi özgürlüklerini güvence altına almak ve halkın parlamentolarda temsilini sağlamak üzere krallardan anayasa niteliğinde yazılı belgeler almakla yetinmişlerdir (Kıncal, 2004).

Manga Karta gibi demokrasi adına umut vaat eden bir anlaşmanın yapılması insan hakları adına atılmış büyük adımlardan biridir. Ancak Feodalite'nin ortaya çıktığı ve bunun sonucu olarak devlet gücü zayıfladı, kiliseler güçlenmeye başladı. Kiliselerin güçlenmesiyle din adamları kimseyle kıyaslanamaz haklar elde ettiler. Dini kullanarak insanlara pek çok şey yaptırabilir hale geldiler. Öyle ki savaşlara katılanların günahlarının affedileceği bile söylendi. Kilise tüm yeniliklere ve yeni düşüncelere kendini kapattı. Ortaçağ'ın sonlarına doğru, idari ve dinsel merkezler olan kentlerde zanaatların gelişmesi ve ticaretin canlanması ile birlikte Burjuvazi (kentli) denilen yeni bir sınıf ortaya çıktı. Burjuvazi, o zamanın egemen sınıfı olan aristokratlara karşı demokratik değerlerin savunuculuğunu üstlenir (Toper, 2007) 18.yüzyıl, bu bakımdan bir dönüm noktası olur ve mücadele o yüzyılın sonlarında burjuvazinin zaferi ile sonuçlanır. Ayrıca Batı Hristiyanlığı'nın ikiye ayrılması kilise otoritesinin zayıflamasına neden oldu, dinsel gelenek bozuldu. İnançların kaynağı olan kutsal kitap herkese açık bir kitap haline geldi. Dogmaların vahiy yoluyla gelmiş olduğu inancı zayıfladı. Bunun sonucunda Roma Kilisesi de kendini yenilemek zorunda kaldı (Çalık, 2002). Ortaya çıkan gelişmeler sonucunda kilise artık dini halkı istediği gibi yönlendirmek için bir araç olarak kullanamıyordu.

Tüm bu gelişmelerle birlikte bir yanda burjuva sınıfının doğması, bir yanda kilisenin mutlak otoritesine karşı başlatılan akımlar Aydınlanma'nın hazırlanmasını sağladı. Aydınlanma düşüncesi demokrasinin düşünsel temellerini geliştiren önemli bir asamadır. İngiliz siyaset filozofu John Lock ile Fransız siyaset filozofu ve hukukçusu

Montesquieu bu konuda katkısı çok güçlü olan aydınlardandır. Ayrıca Voltaire, Hobbes, Jean Jack Rousseau dönemin en ünlü filozoflarıdır.

Rousseau, "Toplum Sözleşmesi" isimli dünyaca ünlü eserinde demokrasiyi kendi bakış açısıyla anlatmıştır. Fransız düşünür egemenliğin halka ait olması gerektiğine vurgu yaparak demokrasi fikrini savunanlara katıldı. Rousseau, insanların doğuştan itibaren hür ve eşit oldukları düşüncesini savunmuştur. Onun bu konudaki görüşleri demokratik düşünceye önemli katkılar olarak değerlendirir. Rousseau "İnsanlar hür ve eşit doğarlar. İnsanlar doğuştan itibaren vazgeçilmez, devredilemez hak ve hürriyetlere sahiptir." İlkesini getirir. Bu görüş insanlar arasında hem eşitlik anlayışının hem de hak ve hürriyet bilincinin gelişmesinde önemli bir düşünsel aşama olarak kabul edilmektedir (Doğan, 2002).

Voltaire ise (1694- 1778) düşünce özgürlüğü savunucuları açısından "Düşüncelerinize katılmıyorum ama onları söyleyebilme hakkınızı savunmak için hayatımı bile verebilirim." sözü ile düşünce özgürlüğüne verdiği önemi göstermiştir. Ölümünün üzerinden geçen 231 yıl Voltaire'in bu sözünü eskitmemiş, "düşünce özgürlüğü" o günden bu güne demokrasinin en çok tartışılan konularından biri olma özelliğini korumuştur.

Özgür düşünce Ortaçağ'da kilisenin baskısıyla sindirildikten sonra ancak Rönesans ve Reform ile Yeniçağ'da tarih sahnesinde görülmeye başlanmıştır (Gülmez, 2001). Rönesans ve Reform ile bilim, sanat, edebiyat ve felsefe gibi alanlarda büyük yenilikler olmuştur. Özgürlük kavramı yeni bir boyut kazanmıştır. Bütün bu gelişmeler bugünkü demokrasinin ikinci dönüm noktası sayılan Fransız İhtilali'ni ve feodalitenin sonunu getirdi.

Fransız ihtilali ile bir anayasa hazırlanarak yönetim, halkın seçeceği bir parlamento ile kral arasında paylaştırıldı. İnsanların çoğu, kanun önünde eşit, mutlu olmanın yollarını aramaya haklarının olduğu, temel haklar ve özgürlükler gibi değerlerin olduğu bilincine vardı. Avrupa 19. yüzyıl boyunca özgürlük mücadelelerine sahne oldu. Bir bakıma 19. yüzyıl özgürlükler mücadeleleri yüzyılı oldu .

17 Ağustos 1789'da Fransız Devriminden sonra, Fransız Ulusal Meclisi tarafından Fransa İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi kabul edilmiştir. Bu bildirme ile su ilkeler ön plana çıkarılmıştır:

- İnsanlar doğuştan eşit ve hürdür.
- Kanunlar kamu iradesinin ürünüdür.. Vatandaşlar kamu iradesinin oluşumuna şahsen ya da temsilcileri aracılığıyla katılma hakkına sahiptir.
- Hakimiyet millettir. Millet hakimiyetine dayanmayan hiçbir kimse veya grup yetki kullanamaz.
- Hürriyet başkasına zarar vermeden dilediğini yapmaktır. Hürriyet ancak kanunla sınırlanır.
- Temel hürriyetler şunlardır: Dinsel inançlara sahip olma, düşünme ve basın hürriyetleri. Bu hürriyetlerin çerçevesini çizen yasalar ise çiğnenemez.
- Bütün vatandaşlar kanunlara bağlı kalmak şartıyla konuşma, yazma ve yayın hürriyetine sahiptir.
- Suçu kanıtlanıncaya kadar herkes masumdur. Yasaya uymayan suç ve ceza olamaz.

— Mülkiyet farklı ve kutsal bir haktır. Yalnızca kamu yararı ile karşılığı pesin ödenerek ortadan kaldırılabılır.(Doğan 2002)

18. yüzyılda yükselen ve ekonomik güce sahip olan burjuva sınıfının getirdiği yeni ekonomik, sosyal ve felsefi kuram olan Aydınlanma Felsefesi insanları baskı altında tutan tüm boyunduruklara karşı çıkmıştır. Toktamış Ateş'e göre demokrasi, feodal ilişkilerin kapitalist ilişkilere dönüşmekte olduğu toplumlarda merkezin mutlakiyetçiliği'ne karşı yeni türemekte olan burjuvazi'nin haklarının savunulması ve korunmak istenmesiyle ortaya çıktı. Kökeni Rönesans ve reforma dayanan Aydınlanma Felsefesi siyasal ve ekonomik liberalizmi getirmiştir (Gülmez, 2001). Fransız İhtilali ile birlikte özgürlük, eşitlik, insan hakları gibi kavramlar konuşulmaya başlanmıştır. Fransız İnsan Hakları Bildirisi insan haklarını şöyle açıklar:

İnsanlar özgür doğar ve özgür, eşit haklara sahip olarak yaşarlar. Özgürlük, mülkiyet, güven ve baskıya karşı koyma doğal ve kaldırılamaz haklardır; her türlü egemenliğin asıl kaynağı halktır; özgürlük başkalarına zarar vermeyecek her şeyi yapabilmek demektir; kanun genel sistemin biçimlendirilmesidir; her yurttaşın ister kişisel olarak ister temsilciler aracılığıyla, kanun yapılmasına katılma hakkı vardır: tüm vatandaşlar kanun karşısında eşittir; kanunun belirttiği ve durumlar ve öngördüğü yöntemler dışında hiç kimse suçlanamaz, tutuklanamaz ve alıkonamaz; hiç kimse suçtan önce yapılmış ve onaylanmış bir kanundan başka bir kanunla cezalandırılmaz; hiç kimse düşüncelerinden ötürü kınanamaz; her yurttaş bu hakkının kötüye kullanmış olmanın getireceği sorumluluk kendisinin olmak üzere dilediği gibi konuşmakta, yazmakta, yayınlamakta hürdür...mülkiyet, kutsal ve dokunulmaz bir hak olduğuna göre kanunla saptanmış kamu yararının gerektirdiği bir durumda parasının önceden ödenerek alınması dışında kimsenin mülkiyeti elinden alınamaz...(Ateş, 1976)

Fransız İhtilali özgürlük ve insan hakları açısından atılmış en büyük adımlardan biridir. İnsanların bir takım hak ve özgürlüklere sahip olduklarını düşünmeye başlamasıyla astırılmış ve sindirilmişlikleri kara bir bulut gibi üzerlerinden kalkmıştır. Özgürlük, kişinin devlete karşı korunması demektir. Eşitlik ise, burjuvazinin aristokrasiye karşı savaşım aracıdır ve onun ekonomik hak ve özgürlüklerinin güvenceye bağlanması, yasa önünde eşitlik anlamına gelmektedir. “İnsanlar hukuk açısından özgür ve eşit doğarlar, özgür ve eşit yaşarlar.” Diyerek başlayan 1789 Bildirgesi, tümüyle burjuva felsefesini ve bireyci öğretiyi yansıtacaktır (Gülmez, 2001).

Demokrasi tarihinin önemli belgelerinden biri de, 1776 yılında İngiliz egemenliğinden kurtulmak amacı ile Amerikan kolonileri bir araya gelerek yayınladıkları “Özgürlük Bildirisi”dir.Temmuz 1776 tarihli “Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi” de yurttaşların hak ve özgürlüklerinin temelini, dinsel kökenli doğal haklar anlayışına göre açıklamıştır:

“Tüm insanlar eşit yaratılmıştır: Yaradan her insana kimsenin elinden alamayacağı/devredilemez kimi haklar bağışlamıştır. Yaşamak, özgürlük, mutluluğu arama hakları, bu haklardandır. İnsanlar bu hakları güvenceye almak için yönetimler kurar. Bu amaca ulaşmayı destekleyen yönetimi değiştirmek halkın hakkıdır (Gülmez, 2001).

Bu bildirge daha sonra, 1787'de Amerikan Anayasası kabul edilerek, hükümetin halka baskı yapması bu anayasa ile engellenmiştir.

Bu uzun süreç içerisinde demokrasi adına pek çok büyük adım atılmıştır. Kısaca özetlenirse bunlardan en önemlileri;

- 4 Temmuz 1776 Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi- Thomas Jefferson
- 1789 Fransız İhtilali
- 26 Ağustos 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi
- 10 Aralık 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'dir.

Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi, On Üç Koloni'nin Büyük Britanya Krallığı'ndan ayrı olarak bağımsızlıklarını ilan ettikleri belgedir. Kongre tarafından 2 Temmuz 1776 tarihinde onaylanmış 4 Temmuz'da ilan edilmiştir. Amerikan kolonilerinin bağımsızlıkları Büyük Britanya Krallığı tarafından 3 Eylül 1783 tarihindeki Paris Antlaşması'yla tanınmıştır. 11 Haziran 1776 tarihinde Virjinya'lı delege Richar Henry Lee, bağımsızlık için bir karar sureti sunduktan sonra, Massachusetts'ten John Adams, Pensilvanya'dan Benjamin Franklin, Virjinya'dan Thomas Jefferson, New York'tan Robert R. Livingston, ve Connecticut'tan Roger Sherman tarafından oluşan beşli komite tarafından hazırlanmıştır. Bildirgenin büyük bir bölümü Jefferson tarafından yazılmıştır (www.wikipedia.org).

18. yüzyıl'da Aydınlanma Felsefesi önemli bir gelişme göstermiştir. Avrupa'da Yeniçağ'da ortaya çıkan Rönesans ve Reform hareketleri, düşünce alanında önemli değişiklikler yaratmıştı. Rönesans, insan düşüncesini skolastik kalıpların dar çerçevesinden kurtarmakla kalmamış, serbestçe gelişmesine de olanak sağlamıştı. Aydınlanma Felsefesi'yle birlikte, Jean Jack Rousseau, Montesquei, Voltaire, Diderot gibi filozoflar çeşitli şekillerde sistemi eleştirerek ve sistemle ilgili fikir beyan ederek bu sürecin oluşumuna ve de ilerlemesine büyük katkı sağlamışlardır. Tüm insanların eşit ve özgür doğduğunu öne sürerek, eşitliğin ve özgürlüğün toplumsal yaşamda da sürmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun üzerine Fransa'da halk bilinçlenmeye başlamıştır. Halkın yönetimi eleştirmeye ve haklarını aramaya başlamasıyla birlikte yönetimde bir takım değişikliklere gidilmiş ve bir takım kararlar alınmıştır. Alınan bu kararlar içerisinde; derebeyliğin kaldırılması, mali imtiyazların ve angaryanın kaldırılması, herkesten eşit vergi alınması, sivil ve askeri görevlere girişte imtiyazların kaldırılması gibi önemli noktalar vardı. Böylece, 1789'da Fransız İhtilali'yle birlikte feodal düzen kaldırılarak siyasi, sosyal ve ekonomik eşitliğin sağlanması konusunda önemli bir adım atılmıştır.

Kurucu Meclis'in ikinci önemli çalışması ise, 28 Ağustos 1789'da "İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi"ni yayımlamış olmasıdır. İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi, Amerikan Haklar Bildirisinden sonra, çağımıza ve çağımızın insanına ışık tutan temel belgelerden biridir. Giriş ve 17 maddeden oluşan bildiri; sosyal ve siyasi hayatın tüm kötülüklerinin tek nedenini, insanın doğuştan sahip olduğu ve her zaman için var olan haklarının unutulmasına, bu haklara gereken saygının gösterilmemesine bağlamaktadır. Bildiriye göre; insanlar, hukuk bakımından, hür ve eşit doğarlar, hür ve eşit yaşarlar. Bildiride, bireysel özgürlükler ve bu özgürlüklerin kullanılması açıklandıktan sonra,

devlet ve yurttaş ilişkisi de açıklığa kavuşturulmuştur. İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi, kuvvetler ayrılığı ilkesini benimseyerek, devletin bireyler üzerindeki etkisini azaltmış, yasama, yürütme ve yargı organları arasında denge kurmaya çalışmıştır. Buna göre, hükümet ya da devletin temel amacı, insanın doğal ve zaman aşımına uğramayan haklarını korumaktır. Bu haklar; özgürlük, mülkiyet, güvenlik ve baskıya karşı direnmedir (<http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2292/unite04.pdf>).

II. Dünya Savaşı'ndan sonra devletler, bireylere tanınan hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması konusunda birleştiler. Bunun bir nedeni de, insanlara özgürlük tanınmasının, devam ederse uygarlıkların sonu olabilecek savaşları da önleyebileceği düşüncesidir.

Birleşmiş Milletler genel kurulu tarafından 10/ 12/ 1948 tarihinde “Evrensel İnsan Hakları Bildirisi” (Universal Declaration of Human Rights) ilan edilmiştir. Bu bildiri insan haklarının II. Dünya Savaşı sonrası evrede uluslar arası düzeye taşınmasının en önemli ve temel belgesi işlevini görmüştür. Yapılan kimi değişikliklerin ardından, 10 Aralık 1948'de Genel Kurulun Paris'te yapılan oturumunda kabul edildi.

Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi'nin başlangıç kısmında şu ifadeler yer almaktadır;

İnsanlık ailesinin bütün üyelerinde bulunan onurun ve bunları eşit ve devredilemez haklarının tanınmasının, dünyada özgürlüğün, adaletin ve barışın temeli olduğuna,

İnsan haklarının dikkate alınması ve hor görülmesinin insanlık vicdanını isyan sevk eden barbarca eylemlere yol açtığına ve korkudan ve yoksullukta kurtulma özgürlüğü ile ifade ve inanç özgürlüğünden yararlanacak olan insanların yer alacağı bir dünyanın kurulmasının insanlığın en yüksek ortak amacı olarak ilan edilmiş bulunduğuna,

İnsanın zulüm ve baskıya karşı son çare olarak ayaklanmaya zorunlu kalmaması için, insan haklarının, hukukun üstünlüğü yoluyla korunmasının zorunluluk olduğuna,

...Birleşmiş Milletler halklarının Şart'ta temel insan haklarına, insanın onur ve değerine ve erkek ve kadınların eşit haklarına olan inançlarını yeniden teyit ettiklerine ve daha geniş bir özgürlük içerisinde sosyal ilerlemeyi geliştirmeye ve daha iyi yaşama standartlarını oluşturmaya karar vermiş bulunduklarına,

Üye devletlerin Birleşmiş Milletler ile işbirliği yaparak, insan haklarına ve temel özgürlüklere evrensel ölçekte saygı gösterilmesini ve bunlara riayet edilmesinin geliştirilmesinin sağlamayı taahhüt etmiş bulunduklarına,

...Bu mülahazalardan hareketle şimdi,

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu,

Toplumun her bireyinin ve her organının bu bildiriye daima göz önünde tutarak, eğitim ve öğretim yoluyla bu haklara ve özgürlüklere saygı geliştirmeye ve giderek artan ulusal ve uluslar arası önlemlerle gerek bizzat üye devletlerin halkları arasında gerekse bu devletlerin yargı yetkisine tabi ülkeler halkları arasında bu hakların ve özgürlüklerin evrensel ölçekte e etkin biçimde tanınmasını ve bunlara uyulmasını sağlamaya çaba göstermeleri amacıyla, bütün halklar ve bütün uluslar bakımından ulaşılabilecek bir ortak standart olarak bu Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi'ni ilan eder (Gemalmaz, 2007).

Görüldüğü gibi bildirgenin amacı toplumda yaşayan bireylerin hak ve özgürlüklerini korumak, onları iyileştirmek, tüm üye devletlerin halklarının bu hak ve

özgürlüklere sahip olmasını sağlamak ve bu hak ve özgürlükleri korumak ve saygı geliştirmek için onları gençlere eğitim ve öğretim yoluyla kandırmaktır.

Bu bildiriyle, yalnızca demokratik anayasalarla tanınan temel medeni ve siyasi haklar değil, ekonomik, toplumsal, kültürel haklar da genel tanımlarla belirli hale gelmiştir. İlk grup haklar arasında, yaşama, özgürlük ve kişi güvenliği gibi haklarla birlikte, keyfi tutuklama, hapis ve sürgünden korunma, bağımsız ve tarafsız mahkemelerde adil ve kamuya açık olarak yargılanma hakkı ile düşünce, vicdan, din, toplanma ve örgütlenme özgürlükleri bulunur. Sosyal güvenlik, çalışma, eğitim, toplumun kültürel yaşamına katılma haklarıyla bilimsel ilerlemenin ürünlerinden yararlanma hakkı ise, bildiriyle getirilen yeniliklerdendir.

1.3 Demokratik Vatandaşlık Eğitimine Avrupa'nın Genel Yaklaşımı

Demokrasiyi eğitimle geliştirmenin ve güçlendirmeye duyulan ihtiyaca cevap olarak Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tüm Avrupa çapında uygulanacak bir demokratik vatandaşlık eğitimi şekli geliştirmek üzere harekete geçti.

1.3.1 Avrupa Konseyi

5 Mayıs 1949 tarihinde bir "Batı Avrupa" örgütü olarak kurulan, Kasım 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra ise "Avrupa Ötesi" bir örgüte dönüşen Avrupa Konseyi, ortak mirasları olan, ülkü ve ilkeleri korumak ve geliştirmek, ekonomik ve toplumsal ilerlemelerini kolaylaştırmak için üyeleri arasında daha sıkı bir birliği gerçekleştirmek amacıyla kurulmuştur (m.1/a). Statü, konsey organları aracılığıyla bu amacı izleme yollarında birinin, insan haklarını ve temel özgürlükleri korumak ve geliştirmek olduğunu belirtmiştir (Gülmez, 2001).

Avrupa Konseyi'nin yıllık çalışma programlarının özel bir bölümü 1976 yılından beri insan hakları alanında eğitim ve bilgiye (öğretime) ayrılmıştır. Avrupa Konseyi'nin iki temel insan hakları sözleşmesi de, insan hakları ve demokrasi eğitiminin temel dayanaklarını oluşturur.

1.3.1.1 İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi

Sözleşmeye göre özgürlükler, dünyada adalet ve barışın temelini oluşturur. Özgürlüklerin sürdürülmesi (korunması) ise, asıl olarak bir yandan gerçekten demokratik bir siyasal düzene, öte yandan da ortak bir insan hakları anlayışına ve insan haklarına ortak saygıya dayanır...bunun bilinmesi her şeyden önce hakların bilinmesine bağlıdır. İnsan haklarından herkesin yararlanmasını sağlama yükümlülüğünün yerine getirilmesine, öncelikle yararlanılacak insan haklarının herkese tanıtılmasıyla başlanması gerekir (Gülmez, 2001).

1.3.1.2. İnsan Hakları Öğretimi Kararı

İnsan haklarına saygıyı sağlamada insan hakları öğretiminin zorunlu olduğunu ve olabildiğince erken yaşlarda başlaması gerektiğini belirten kararda, konsey üyelerine, örgün öğretime ve yasaları uygulamaktan sorumlu kamu görevlilerine(yasa uygulayıcılarına) yönelik önlemler olmak üzere, şu üç öneride bulunulmuştur;

- 1. İnsan hakları öğretiminin, tüm öğretim düzeylerinde yer alması için önlemler alınması,*
- 2. İnsan haklarının uluslar arası ve ulusal korunmasının üniversitede zorunlu ya da seçimlik ders olarak okutulması,*
- 3. Sivil ve askeri kamu görevlileri için insan haklarına saygı ve koruma mekanizmaları konusunda uygun bir öğretim geliştirmesi.*

1.3.1.3 Okullarda İnsan Hakları Öğretim Ve Öğrenim Tavsiyesi

Somut önerilerin yer aldığı bu tavsiye, 1978'den beri çeşitli uzman toplantılarında, öğretmen seminerlerinde açıklanan ve hükümet dışı kuruluşlarca dile getirilen başlıca düşünceleri özetlemektedir.

Giriş bölümünde, tüm öğrenim yaşamları boyunca gençlerin çoğulcu bir demokrasi içinde yaşama hazırlanmaları çerçevesinde insan haklarına alışmaları gerektiğine inandığını belirten tavsiye, üye devletlerin hükümetlerince, şu iki öneride bulunmuştur:

- Okullarda insan hakları öğretim ve öğrenimini desteklemelerini,*
- Örgün eğitimle ilgilenen kişi ve kuruluşların bu tavsiye konusunda dikkatini çekmeleri.*

Avrupa Konseyi 1997 yılında üç aşamalı bir demokratik vatandaşlık eğitimi projesi hazırladı. Bu aşamalar: anahtar kavramların açıklanması, öğrenme ve öğretme stratejilerinin geliştirilmesi, vatandaşlık üzerine yeni öğrenme uygulamalarının ortaya konulması (Huddleston, 2007).

Bu proje demokratik vatandaşlık eğitimine yeni bir yaklaşım getirmiştir. Çok yönlü uygulamalarla, Avrupa'nın temel değerleri göz önünde bulundurularak birleştirmiş ve formal ve informal eğitim durumlarında hayat botu öğrenme yoluyla aktif vatandaşlık ve katılımı amaçlamıştır.

Bu yaklaşım Avrupa Konseyi'nin 1999 yılında yayınladığı “ Vatandaşların hak ve sorumluluklarını temel alan demokratik vatandaşlık eğitimi bildirgesi ve programı” dan etkilenmiştir. Bu bildirgeye göre, demokratik vatandaşlık eğitimi tüm eğitimsel, kültürel gençlik uygulamalarının ve politikalarının vazgeçilmez bir parçası olmalıdır.

Bir yıl sonra, Avrupa Eğitim Bakanlığı “Krakow Önergesi” ni benimsemiştir. Bu doküman, eskiden genel olarak kabul edilmiş olan vatandaşlık anlayışına yeni boyutlar ekleyerek demokratik vatandaşlığı, tekrar tanımlamış ve öğrenilmesi ve öğrenilmesi gereken şekilde tekrar yorumlamıştır. Özellikle, demokratik vatandaşlık siyasi, yasal, sosyal ve ekonomik olarak birkaç boyuttan ibaret olarak görülüyordu. Böyle yaparak, demokratik vatandaşlığın sadece bölgesel ve ulusal düzeyde değil tüm Avrupa ve küresel düzeyde uygulanan bir şey olarak görülmesi gerektiği zannını onaylamıştır (Gollob, 2007).

Avrupa Konseyi üye devletleri için insan hakları eğitimi yasal bir çerçeveden çok daha fazlasıdır. Gençlerin, yetişkin ve çocukların eğitiminin en önemli parçası olması gerekmektedir. İnsan Hakları Eğitimiyle ilgili Öğrenme ve Öğretme Bakanlığı Komitesinin (85) 7 sayılı önerisine göre, tüm genç insanlar çoğulcu demokratik hayata hazırlığın bir parçası olarak insan haklarını öğrenmesi gerekmektedir ve bu yaklaşım farklı Avrupa ülkelerine ve kurumlarına yavaş yavaş yayılmaktadır (Flowers, 2007).

Demokrasi eğitimi, sadece bir disiplinle, dersle, öğretme metoduyla, eğitim enstitüsü ve öğrenme ortamıyla, öğrenme kaynağıyla belli bir öğrenci grubuyla ya da süreyle sınırlandırılmaz. Hayat boyu öğrenmeyi benimseyen, formal, informal eğitim, politika eğitimi, insan hakları eğitimi, kültürler arası ve barış eğitimi, küresel eğitim gibi program ve yaklaşımların içinde barındırılması gereken mantıklı ve bütünsel bir yaklaşımdır (Huddleston, 2007).

1.3.2 Avrupa Birliği

Avrupa Birliği belgelerinden ikisinde (1986 ve 1991 tarihli İnsan Hakları Bildirgelerinde) tüm devletlere halkın insan hakları davasına karşı bilinçlenmesini artırmaları için çağrıda bulunmuştur.

Her iki bildirge, bu bilinçlendirmenin bir yandan eğitim programları yoluyla, öte yandan da hükümet dışı örgütlerce insan haklarına ilişkin bilgileri özgürce yayma olanağı sağlayarak gerçekleştirilmesini ve bu yoldan halkın insan hakları bilinci ile insan haklarına bağlılığın artırılmasını ön görmüştür (Gülmez, 2001).

2000 yılında ortaya konulan “Lizbon Stratejisi” ve 2002 yılında yayınlanan “Avrupa’daki Eğitim Sistemlerinin Amaçları Üzerine Detaylı Bir Çalışma” da Avrupa Birliği’nin amaçları arasında aktif vatandaşlar yetiştirmek vardı (Huddleston, 2007).

Aktif vatandaşlık, Avrupa’nın gençlik politikalarına olduğu kadar, hayat boyu öğrenme stratejileri ve yüksek eğitim için bir takım amaçlar da koyan Bologna Süreci’nin en önemli amaçları olarak tanımlanmaktadır.

1.3.2.1 UNESCO

Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim Ve Kültür Örgütü (UNESCO) amaçları arasında “insan haklarına saygının sağlanması”na yer vermiştir. UNESCO’nun kuruluş belgesi 16 Kasım 1945 tarihinde Londra’da toplanan bir konferansta hazırlanmış ve örgüt 4 Kasım 1946’da çalışmalarına başlamıştır.

UNESCO adalet ve yasanın yanı sıra ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin insan hakları ve temel özgürlüklere de evrensel saygıyı sağlamak için eğitim, bilim ve kültür aracılığıyla uluslar arasında işbirliğini yoğunlaştırarak barış ve güvenliğin sürmesine katkıda bulunmayı amaçlayan bir örgüttür (Gülmez, 2001).

UNESCO, Birleşmiş Milletler On Yıllık İnsan Hakları Eğitimi’nin öngördüğü projelerin değerlendirmesi, uygulanması ve geliştirilmesinde anahtar bir role sahipti. UNESCO eğitimin, çağdaş toplumlar da gözlenen durumlarla baş edebilmesi için gerekli değerlerin kazanımına, davranış ve becerilerin edinimine odaklanması gerektiğini savunur ve insan hakları eğitiminde ulusal çaplı stratejiler ve öğrenme materyalleri ile

network çalışmalarının geliştirilmesini destekler. UNESCO ayrıca İnsan Hakları Dünya Programının uygulanmasında da anahtar rol oynamaya devam eder (Flowers, 2007)

1.3.2.2 İnsan Hakları Eğitimi İçin Birleşmiş Milletler Dünya Programı

1994 yılının Aralık ayında Birleşmiş Milletler Genel Toppluluğu “1995- 2004 İnsan Hakları Eğitimi Birleşmiş Milletler On Yılı”nı beyan etmiştir. Resmi tanım, toplumlar arasında karşılıklı anlayış, hoşgörü ve barışı güçlendirmek için devamlı ve uyumlu ilişkiler geliştirmeyi insan hakları eğitiminin anahtar kavramı olarak görmüştür. Tüm kurum ve kuruluşları, resmi ya da gayri resmi programlarına insan haklarını, insani hukuku ve demokrasi ile hukukun kurallarını dahil etmeye çağırmıştır (Flowers, 2007).

Birleşmiş Milletler 2004 yılının Aralık ayında devam niteliğinde olan “İnsan Hakları Eğitimi İçin Dünya Programını” beyan etmiştir. Dünya çapındaki bu program insan haklarını tüm toplumlarda gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Dünya programının 2005- 2007 için eylem planı, ulusal düzeyde insan hakları eğitimi uygulaması için somut stratejiler ve pratik fikirler öne sürme ve ilk- orta okul eğitim sistemleri üzerine odaklanmıştır (Gollob, 2007).

1.3.2.3 İnsan Hakları Eğitimi Gençlik Programı

İnsan Hakları Gençlik Programı’nı , Avrupa Konseyi Gençlik Bölümü’nü öncelikli olarak 2000 yılında başlattığı başlatmıştır. Temel amacı, insan hakları eğitimini gençlik çalışmalarının merkezine almaktır. İlk üç yılı, eğitim materyalleri ve uygulama olanakları geliştirmek ve yerel ve ulusal düzeyde network ortakları oluşturmak önemli işleviydi. İkinci üç yıllık periyotta, program, özellikle savunmasız gruplardaki gençleri güçlendirmeye, ırkçılık, yabancı düşmanlığı, ayrımcılık ve cinsiyet temelli şiddete karşı stratejiler geliştirmeye odaklanmıştır. 2000’den beri birkaç yeni eğitim aracı geliştirildi; çeşitli uzun süreli ileri düzey uygulama kursları düzenlendi ve Avrupa çapında yüzlerce pilot proje maddi anlamda desteklendi.

1.3.3 Sivil Toplum Örgütleri

Sivil toplum örgütleri’nin küresel bir insan hakları kültürü geliştirmedeki rolü başka özellikle ulusal ve yerel düzeyde hiçbir şeyle doldurulamaz.. Özel uzmanlığa sahip, yüksek katılımlı gruplar olarak insan hakları yasasının gelişimine katkı sağlar ve ulusal düzeyde insan haklarını gerçekleştirmenin dikkatli gözetmenleri olurlar. “Uluslar arası Af Örgütü” gibi bazı küresel insan hakları kuruluşları insan hakları eğitiminin öneminin farkında lığını yükseltme ve dünya çapında eğitim programları üretme konusunda sistemli bir şekilde çalışırlar. “People’s Decade Of Human Rights Education” demokrasi, ekonomik ve sosyal eşitlik için insanların çabalarını göz önünde bulundurarak, onların günlük yaşamlarıyla ilgili insan hakları eğitimi konusunda bir Internet sitesi kurmuş ve program geliştirmiştir (Flowers, 2007).

“Human Rights Education Associates”, “Democracy And Human Rights Education in Europe” gibi bazı organizasyonlar ve pek çok gençlik kuruluşları insan hakları eğitimi konusuna konsantre olmuşlardır: insan haklarının öğrenimini ve profesyonellerin ve eylemcilerin uygulamalarını desteklemişlerdir, eğitim materyalleri geliştirmişler ve demokrasi ve insan hakları eğitiminin profilini yükseltme çabası içinde olmuşlardır (O’Hair, 2000).

Diğer kuruluşlar çocuk hakları eğitimine konsantre olmuşlardır. “Save the Children or Fondation Tere des Homes” gib bazı kuruluşlar için bu dünya çapında bir misyon olmuştur, “Children’s Rights Information Network” gibi diğerleri de bilgi toplayarak ve dağıtarak çocukla ilgilenen yüzlerce sivil toplum örgütüne hizmet etmektedirler. Avrupa’da ve dünya çapında yerel ve ulusal pek çok sivil toplum örgütü insan hakları eğitimi programları ve içinde çocuk ve gençlerin bulunduğu projelere hazırlarlar (Flowers, 2007).

Açıkça görüldüğü üzere, çok fazla insan hakları eğitimi, geniş bir kurumlar yelpazesi ve insan hakları eğitimi verecek kişiler arayan bireyler bulunmaktadır. Tüm bu çeşitli çabaların ortak noktası vardır. Hepsi yasaların çizmiş olduğu uluslar arası insan haklarından temelini alır ve insanların bunları günlük hayatta somut ve pratik bir şekilde uygulamalarını gerçekleştirmek çabası içindedirler. Yine hepsi, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin girişinde özetlenen insan hakları ilkelerini ve değerlerini paylaşırlar.

1.4 Türkiye’de Demokratikleşme Hareketleri

Dünyada bu demokratikleşme hareketleri yaşanırken Türklerde bu hareketlerden etkilenmişlerdir. İlk Türk devletlerinin yönetim biçimine bakıldığında demokrasinin bazı yaklaşım biçimlerinin uygulandığı bilinse de bu uygulama sınırlı kalmıştır. Ülkemizde demokratikleşme sürecinin 19.yy’da başladığı kabul edilmektedir ve bu demokratikleşme süreci yaklaşık 200 yıl sürmüştür.

Siyasetnamelerde, Türklerin demokrasiye geçiş süreci demokratikleşme ile ilgili ipuçları bulunabilir. Bu vesile ile tarihimizin belli başlı destanı Oğuz Kağan’da yönetim ile halk arasındaki sistemli ilişkilere örnek verilmektedir. Bu örneklerden anlaşıldığı üzere Türklerde demokratikleşme hareketleri görülmektedir ancak bunu tam bir demokratik yönetim olarak adlandırmak yanlıştır. Türk siyasi açısından Hunlar’a nazaran Göktürkler daha kalıcı eserler bırakmışlardır. Bunlar Orhun ve Yenisey Kitabeleri ile Ergenekon Destanı’dır (Büyükkaragöz, 1995). Kitabelerde devletin, toplumun ve ailenin yapısı ve işleyişi ile ilgili kurallar yer almaktadır. Göçebe olarak yasayan Türklerin, İslamiyet’i kabul ve yerleşik hayata geçisi ile birlikte sosyal ve siyasal hayatlarında önemli değişimler olmuştur. Dede Korkut hikayeleri ve Kutadgu Bilig’de devlet, siyaset, din adamları, boy beyleri, terbiye, yönetim-halk ilişkileri üzerinde önemli mesajlar bulunmaktadır (Yesil, 2002).

Eski Türk devletlerinde Hükümdarlık babadan oğula geçerdi. Egemenlik kağana ve onun ailesine aitti. Kağan ölünce yerine oğlu geçerdi. Hakimiyet hakkı öncelikli olarak kağanda toplanırdı. Kurultay diye bilinen ve kağanın kararlarında ona yardım eden bir meclis bulunmaktaydı. Her ne kadar bir danışma meclisi olsa da son söz

hükümdarındı. Ayrıca boyların basında bulunan beyler hakimiyete katılacak kadar iddialı siyasi kuvvetlerdi. İleriki dönemlerde kurultay “divan” adını almıştır ancak aynı işlevi görmeye devam etmiştir. Bu da bir demokratikleşme belirteci olarak görülebilir.

Osmanlı Dönemi’nde demokratikleşme adına atılan önemli adımlar olmuştur ve demokratikleşme süreci hız kazanmıştır. Demokratikleşme adına atılan bu adımları sırasıyla belirtecek olursak birincisi, 7 Ekim 1808 tarihinde Alemdar Mustafa Paşa’nın sadrazamlığı döneminde II. Mahmut’un ayanlarla yaptığı Sened-i İttifak’tır. Bu ferman padişahın gücünü sınırlandırmaktaydı. Sadrazamın vereceği kararlarda padişah fermanı gibi kabul ediliyordu.

Demokrasi hareketliliği açısından diğer bir önemli olay Sultan Abdülmecit tarafından 3 Kasım 1839’da ilan edilen (Gülhane Hattı Humayunu) Tanzimat Fermanıdır. Bu fermanın en önemli özelliği padişahın yetkilerini kendi isteğiyle sınırlandırmasıdır. Müslüman, Hristiyan herkesin can güvenliğinin sağlanması, kanun önünde herkesin eşit sayılması, kazanca göre vergi alınması, askerlik süresi ve işleri ile ilgili bazı düzenlemelerin yapılması fermanla halka duyurulan bazı önemli kararlardır (Yurtseven, 2003). Ayrıca bu dönemde islami hukuk kurallarının yanında, Batı hukuk kuralları ve kurumları da uygulamaya konulmuştur (Toper, 2007). Tanzimat Fermanı da demokratikleşme ve çağdaşlaşma adına atılan önemli bir adımdır.

Tanzimat Fermanından sonra 1856 yılında Paris Konferansına katılabilmenin şartı olarak ıslahat Fermanı ilan edilmiştir. Bu fermanla gayrimüslimlere Tanzimat Fermanında verilen haklar daha da genişletilmiştir. Gayrimüslimlerin hakları Müslüman halkla eşit hale getirilmiştir.

Batı’dan esinlenilerek yapılan Tanzimat ve Islahat Fermanı hareketlenmelerinden sonra Osmanlı’nın genç aydınları konunun önemini kavramış ve bu yenilikleri benimsemeye ve önemsemeye başlamışlardır. Yaptıkları çeşitli çalışmalara yönetim ile halk arasındaki köprüyü netleştirip halkın yönetim sürecinden haberdar olmasını sağlamışlardır. Bunu basın yoluyla gerçekleştirmişlerdir (Toper, 2002). Bu aydınların Batı’dan etkilenecek yaptıkları çalışmalar sonucunda 23 Aralık 1876 yılında Mithat Paşa başkanlığında ilk anayasa (Kanun-i Esasi) oluşturulmuştur. Bu anayasa II. Abdülhamit’in yönetimi ve denetimi altında bir komisyon tarafından yapılmıştır. Bu anayasaya göre halk tarafından seçilmiş bir meclis (Meclis-i Mebusan) kanunları yapacak ve hükümeti denetleyecekti. Ancak padişahın yetkileri yine de çok genişti örneğin padişah meclisi açma ve kapatma yetkisine sahipti. İkinci bir kurul olan Meclis-i Ayan’ın üyelerini padişah belirleyecekti. Çıkacak kanunları onaylama yetkisi sadece padişahındı (Çalık, 2002). Yapılan yeni anayasa ile birlikte 1876 yılında I. Meşrutiyet ilan edildi. Demokratikleşme çabalarında bulunan aydın gurubun içinde İttihat ve Terakki Cemiyeti’nde Mustafa Kemal’de bulunmaktaydı. Bu grubun çalışmalarıyla 1908 yılında II. Meşrutiyet ilan edilmiştir. 1908’deki II. Meşrutiyet dönemi Osmanlı Devleti’nin teokratik yapısını değiştirmemiş ama parlamenter sisteme dayanan meşrutî monarşiyi kurmuştur. Türk siyasi hayatında bilhassa demokratik sürecin mihenk taşı sayılabilecek en önemli adım 29 Ekim 1923’te Cumhuriyetin ilanı ile atılmıştır (Büyükkaragöz, 1995).

Cumhuriyet günümüzde, millî egemenliği, ülkenin bölünmez bütünlüğünü, insanların huzurunu sağlayacak en geçerli rejimdir. Bu rejimi işler hale getiren ve dinamizmini arttıran ise demokrasidir. Demokrasi ile cumhuriyetin ayrı ayrı

düşünülmesi ve uygulanması insanlığa bir fayda sağlamaz. Demokrasi, cumhuriyet rejimini ayakta tutan en etkili araçtır (Büyükkaragöz, 1995). 1982 Anayasası'nda da demokrasi cumhuriyet ilişkisi şu maddelerle açıklanmıştır;

I. Devletin Şekli

MADDE 1- Türkiye Devleti bir cumhuriyettir.

II. Cumhuriyetin Nitelikleri

MADDE 2- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.

MADDE 6- Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.

Türk Milleti egemenliğini, anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye ve sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse ve ya organ kaynağını anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.

MADDE 10- Herkes dil, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetmeksizin kanun karşısında eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye ve ya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

Ülkemizde de insanlar demokratik anlayışa sahip bireyler yetiştirmenin önemini Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile güvence altına almışlardır. Türk anayasalarında demokrasinin yeri önemlidir. Tarihi süreç içinde sahip olduğumuz anayasalarda demokrasi kavramını ayrıntıyla içermektedir.

Öncelikle Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte 1921 Anayasası hazırlanmıştır. Ancak 1921 anayasası çok kısa sürede hazırlandığı için yeni kurulmuş bir devletin tüm ihtiyaçlarını karşılayamamıştı. Bu yüzden de bundan 3 yıl sonra 1924 Anayasası hazırlanmıştır.

1924 Anayasası'nın 70. ve 75. maddelerinde düşünce, din ve vicdan hürriyetini kabul ederek güvence altına almıştır.

1924 Anayasası'nın 69. maddesi'nde "Türkler kanun karşısında eşittirler ve ayrıksız kanuna uymak ödevindedir. Her türlü gurup, sınıf, aile ve kişi ayrıcalıkları kaldırılmıştır ve yasaktır." ifadesi bulunmaktadır.

87. maddesi'nde de "Kadın erkek bütün Türkler ilköğretimden geçmek ödevindedirler. İlköğretim devlet okullarında parasızdır" denmektedir (Büyükkaragöz, 1995).

1924 Anayasası ile devletin temel niteliği cumhuriyet olmuştur. 1924 Anayasası, klasik temel hak ve özgürlükleri sıralamak ve açıklamakla yetinmemiştir. Bu anayasa ile birlikte yapılan en büyük gelişme de hilafetin kaldırılmasıdır. Anayasa'da ekonomik ve sosyal haklara yer verilmemiştir. Temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması

yönünde bir düzenlemeye gidilmemiş, anayasada belirlenen temel hak ve özgürlüklerin düzenlenmesi, sınırlarının belirlenmesi yaşam organının takdirine bırakılmıştır. Kısaca belirtmek gerekirse 1924 Anayasası'nın özgürlük anlayışı Fransız Devrimi'nin özgürlük anlayışını andırmaktadır(www.anayasa.gov.tr).

*1924 Anayasası'nın 70. ve 79.maddelerinde düşünce, din ve vicdan hürriyetini kabul ederek güvence altına almıştır.
(Özbudun,1993:117-13)*

1961 Anayasası 100 yılı aşan bir süreyi kapsayan anayasal rejimimizde önemli bir safhayı oluşturur. 12. maddesinde “ herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi din, inanç ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.”der.

1982 Anayasası “ Herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebeple ve amaçla olursa olsun kimse düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz, düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz der (Büyükkaragöz, 1995).

Görüldüğü gibi cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra yürürlüğe giren tüm anayasalarda egemenlik millete aittir. Artık devlet yönetiminde milletin iradesi söz konusudur. Demokratikleşme hareketleri başlamış ve anayasalarımız da da bununla ilgili pek çok ilkeler bulunmaktadır. Bu ilkelerin insanlara özellikle Türk toplumuna kazandırılması ve sürdürülmesi ise eğitimle olacaktır (Büyükkaragöz, 1995).

Demokrasinin toplumda hakim olması, kişilerin demokratik yaşam biçimini benimsemelerinin en birinci şartı eğitim görmeleridir. Bunun için de taze beyinlerin, zor mücadelelerle elde edilmiş millet egemenliğini ve demokratik hayatı korumak için hem okullarda formal olarak hem de okul dışında milli bilinç olarak sistemli bir eğitim görmeleri gerekmektedir. Zaten demokrasiyle yönetilen ülkemizde Milli Eğitim Temel Kanunu'nda da belirtildiği şekliyle eğitimin en temel görevlerinden biri demokratik tutum ve davranışlara sahip, demokrasiyi teorik anlamda öğrenmiş değil de tam aksine onu bir yaşam biçimi haline getirmiş bireyler yetiştirmektir.

1.5 Demokrasi Türleri

Demokrasinin pek çok şekli vardır.Doğrudan demokrasi, temsili demokrasi, özgürlükçü demokrasi, anayasal demokrasi, sosyal veya ekonomik demokrasi, Hristiyan demokrasisi, halk demokrasisi, mutlak demokrasi gibi farklı uygulamaları olan demokrasi, günümüzde en geniş biçimde bir burjuva ideolojisi olan liberalizmin biçimlendirdiği anlamıyla liberal demokrasi olarak anlaşılmaktadır.

Demokrasilerde çoğunluk fikri önemlidir ancak çoğunluğun karşısında her zaman muhakkak bir de azınlık bulunur. Çoğunluğun fikirleri önemsenirken azınlık haklarını göz ardı etmek demokrasinin doğasına tam uymamaktadır. Ancak tarih içinde bunun da uygulamaları görülmüştür.Örneğin mutlak demokraside azınlık göz ardı edilir. Örnek olarak Eski Yunan demokrasisi mutlak bir demokrasidir.Bireyleri çoğunluğun baskısından koruyacak önlemler düşünülmemiştir. Azınlık hakları önemsenmemiştir. Ancak demokrasinin çoğunluğun haklarını ve fikirlerini savunduğu kadar azınlık haklarını da önemsemesi gerekmektedir. Çünkü demokrasi insanı merkez alan, ona değer veren bir yönetim biçimidir. Demokrasi demek hümanist kültürün üstün

geleceğine olan inanç demektir (Dewey, 1939).Günümüzde geçerli olan ve azınlığın haklarını da önemseyen demokrasi çeşidi liberal demokrasidir.

Günümüzde ise demokrasi çoğunluğun görüşünü temel alır ancak çoğunluğun görüşünü temel alırken azınlığı göz ardı etmez. Liberal demokrasi, azınlıkta kalanların yani muhalefetin hak ve özgürlüklerini güvenlik altına alabilmek için, çoğunluk iktidarının anayasa ile sınırlandığı bir yönetim biçimidir (Çuhadar, 2006).

Esen'e göre; azınlık mevcut olmasaydı idare çok daha rahat olurdu; fakat yanlış yollara gitme ihtimalinin yüzdesi çok artardı. Azınlık, demokrasilerin ve umumiyetle bütün politik hürriyetlerin adeta bir garantisidir. Azınlık mevcut olmazsa, çoğunluğun politik hürriyetleri kolayca bozulabilirdi... azınlığın yapıcı tenkitleri ve aydınlatıcı kılavuzluğu demokrasinin en lüzumlu şartlarından biridir. Azınlık çoğunluğu hatalardan önler; ona daha tedbirli ve şuurulu hareket etme ve uyanık olma durumunu sağlar (1967).

Doğrudan demokraside vatandaşlar karar verme sürecine direk katılırlar. Eski Yunan'da şehir devletlerinin büyük olmayışı ve kadınların oy verme sürecine katılmayışı bunu olanaklı kılıyordu ancak günümüzde doğrudan demokrasinin uygulanması güçtür.

Vatandaşların yasaları yapmak üzere devlet işlerinde görevlendirilecek bir temsilcinin seçildiği en yaygın demokrasi şekli budur. Teoride, temsili demokrasi, temsil edilecek çoğunluğun oylarıyla özgür ve eşit bir oylama sonucu oluşur. Liberal demokrasinin özellikleri, yasalar, güç ayrılığı, azınlığın ve insan hakların korunmasıdır. Güç ayrılığı, yaşam yürütme ve yargıdan oluşur ve birbirinden bağımsız çalışır. Demokratik yönetimlerde, insan hakları genel değerler sistemini korur. Ayrıca, temsil edilemeyen –bunlar çocuklar, kadınlar, göçmenler,dini ya da etnik gruplar olabilir- diğer grubun hakları korunur onların da kimlikleri ve katılımlarının değeri korunur. Demokratik bir toplumda çoğunluk pasif değil de aktif bir rol oynadığı için pek çok insan için eşitliği sağladığından en adil yönetim şeklidir. Toplumdaki her bireyin, grubun ve halkın hakkını koruyup geliştirmesi karakteristik özelliğidir. Demokratik toplum, sürekli sosyal sorunları çoğunluğun yararına çözdüğü için kararlara bu insanlar tarafından saygı gösterilir. Demokrasi hem yerel hem de ulusal düzeyde var olmaktadır (Flowers, 2007).

Ancak 20. yüzyıla damgasını vuran temsili demokrasi modeli, bu yüzyılın sonlarında kuramcılar tarafından eleştirilmeye ve alternatifleri aranmaya başlamıştır. *Temsili demokrasinin krizi* olarak adlandırılan bu durum kısaca halkın siyasete karşı ilgisizleşmesi olarak açıklanabilir. Temsili demokraside bireyin siyasal etkinliği en az düzeye inmiş durumdadır (Çuhadar, 2006). Çok çeşitli nedenleri olan ilgisizleşme sorunu, demokrasinin özünden uzaklaşmasına neden olmaktadır.

Günümüzde hakim eğilim, demokrasinin en temel unsuru olan halk egemenliğinin artık modası geçmiş olarak kabul edilmesi ve demokrasinin neredeyse yalnızca hukuk devleti ve insan haklarının savunulması ile özdeşleştirilmesidir (Çuhadar, 2006).

1.6 Uygulamada Demokrasi

Demokratik yönetimler çeşitli şekillerde olabilirler, bunlar; Fransa, Romanya ve Rusya'da olduğu gibi başkanlık demokrasisi, Birleşik Krallık, Slovakya ve İspanya'da olduğu gibi parlamenter demokrasi ve Almanya'da olduğu gibi federal yönetim yapılarıdır. Bazı seçim sistemleri oransal bazıları da çoğulcudur. Yine de, temel prensip tüm vatandaşların eşitliği ve her bireyin belli bir dereceye kadar kişisel otonomi hakkına sahip olmasıdır. Kişisel otonomi, kişinin her istediğini yapabilmesi anlamına gelmez. Bu şu anlama gelmektedir: yönetim her vatandaşa eşit oy hakkı sağlar bu da her bireyin bağımsız seçim yapabilmesi anlamına gelmektedir ve bireylerin yaptığı bu seçimler yönetimi belirler. Bundan sonrası, vatandaşların girişimciliğine ve katılımına bağlıdır. Demokrasiler, vatandaşlarının eşitliğine ve kararları etkileme derecesine göre farklılıklar gösterir (Flowers, 2007). Bu yüzden demokrasinin tamamlayıcı çok önemli ilkeleri vardır. Bu ilkeler olmadan demokrasi düşünülemez. Demokrasinin, üzerinde hemfikir olunan temel değerleri olarak hürriyet ve özgür irade, çoğulculuk, milli egemenlik, karara katılma, tartışma, uzlaşma, hoşgörü, insan haklarına saygı, sorumluluk bilinci, eşitlik, farklılaşma, açıklık ve belirginlik sayılabilir. Buna paralel olarak demokrasinin gereklerinin ise, belirtilen değer ve güzelliklerin yasaması için gerekli düzenlemelerin, bireyler veya kurumlar tarafından yapılması olduğu söylenebilir (Yesil 2002).

Demokrasi tüm bu ilkeleriyle var olur. Eşitlik ilkesi olmadan ya da hoşgörü ilkesi olmadan bir demokratik yapının varlığından söz edilemez. Her bir özellik demokrasi için yeri doldurulamaz bir bileşendir.

1.7 Demokrasinin İlkeleri

Millî Egemenlik demokrasinin en temel ilkelerindendir. Demokraside egemenlik millete aittir. Millet bu hakkını temsilcileri (milletvekilleri) aracılığıyla kullanır. Yönetenler, gücünü millettten alır. Hiçbir kimse, zorla iş başına gelemmez. Bu esas, anayasamızda şöyle belirtilmiştir. Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.

Demokraside, hürriyet ve eşitlik esastır. Hürriyet, başkalarına zarar vermeden her şeyi yapabilmektir. Bütün insanlar hürdür. Herkes, serbestçe düşünür ve düşüncelerini açıklayabilir.

Eşitlik, hiçbir ayırım olmaksızın herkesin kanun önünde aynı haklara sahip olmasıdır. Hiç kimseye din, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşüncesinden dolayı farklı işlem yapılamaz.

Çoğulculuk, çoğunluğun mutlak hakimiyetini reddeden, azınlıktakilerin siyasi ve kültürel haklarının kabul edilmesi gerektiğini ve azınlığın da bir gün çoğunluk olabileme hakkının verilmesini savunan anlayıştır.

Demokrasinin gelişim sürecinde, çoğunluğun devlet yönetimindeki kararlarının mutlak olması, azınlık haklarını kısıtlayabileceği kaygısı çoğulcu demokrasiyi ortaya çıkarmıştır. Azınlıkta veya muhalefette olanların korunması, düşüncelerin serbestçe hiçbir baskıyla karşılaşmadan söylenebilmesi çoğulcu demokrasi için şarttır. Çoğulcu teoride otoritenin dağıtılması devletin aceleyle ve düşünmeden hareket etmesini engeller, aynı zamanda önemli güç merkezlerinin uyuşmaması durumunda da herhangi bir adımın atılmasını önler.

Bir demokraside düşünceler; öncelikle içerik bakımından özgürdür. Hiçbir düşüncenin içeriğine sınır getirilemez. Düşüncelerde yararlı ya da yararsız, meşru ya da meşru olmayan gibi sınıflamalar yapılması doğru değildir. Düşünce düşüncedir ve herkesin hakkıdır. Bu nedenle insanların düşüncelerinden dolayı suçlanması kabul edilemez. Tabi olarak da demokrasinin sınırları vardır. Rejimi tehlikeye sokacak durumlarda demokrasi kendini koruma hakkına sahiptir (Yurtseven, 2003). Siyasal süreç içine geçmiş gönüllü ve özerk grupların çeşitliliğine dayanmayabilir. Bununla birlikte temsil tekelinin kurumlar hiyerarşisinin olduğu yerlerde işin içine giren menfaatler, muhtemelen devlete daha sıkı bağlanacak ve kamusal ve özel alanın hareketleri arasındaki uçurum kapanacaktır .

Düşüncelerin açıklanması ve insanlarla paylaşılması demokrasinin vazgeçilmez bir ilkesidir. Bu sayede toplumun insanlar arası ilişkilerinde, kültüründe gelişmeler olacaktır. Bilgiyi arttırmanın ve geliştirmenin bir yolu düşüncelerin özgürce ifade edilmesidir.

Çoğulcu demokrasilerde, düşünceler özgürce örgütlenmelidir. Bu örgütler geçici olabileceği gibi gösteri, yürüyüş, dernekleşme ve partileşme şeklinde de olabilir. Siyasal yaşam, bu örgütlerin içinde eğilim ve akımlarıyla kendini göstermelidir (Yurtseven, 2003).

Demokrasinin diğer bir ilkesi katılım, tüm insanların vatandaşlık görevlerini yerine getirebilmelerinin ve insan haklarının önemli bir ilkesidir. Toplumdaki her birey eşit haklara sahiptir. Demokrasi halkın kendi kendini yönetmesidir. Bunu gerçekleştirmede kendini yönetecek olan parti, gurup ya da kişileri özgürce seçmesi ile mümkündür.

Halkın kendini yönetecek ya da temsil edecek kişileri seçmesi bütün yetişkinlerin siyasi kudreti paylaşması, yani kanunen bütün yetişkinlerin eşit olarak e azından birer oy hakkına sahip olması demektir. Oy hakkı demokrasinin kıstaslarından biridir. Oy hakkının kısıldığı bir sistem demokratik olma özelliğini yitirir (Yurtseven, 2003).

Çoğunluğun yönetim hakkı demokrasinin bir diğer ilkesidir. Klasik demokrasilerde çoğunluğun yönetim hakkı, belli bir süre devleti yönetim ve siyasal iktidarı kullanma hakkının seçim ile elde edilmesidir. Bu iş siyasal partiler yolu ile olur. Çoğulculuğu temsil eden, seçmene alternatifler sunan siyasal partiler hem temsilcilerin seçilmesinde aracı olur hem de halka aktif olarak yönetime katılma imkanı sağlar. Ayrıca siyasal partiler, kişilerin belli davranış, tutum ve önderler çerçevesinde toplanmasını sağlar. Dolayısıyla siyasal partiler demokrasinin vazgeçilmez ögesidir.

Çoğunluk, gelenekler, kamuoyu ve anayasa ile sınırlandırılmıştır. Çoğunluk aynı zamanda hukuka uygun hareket etmek zorundadır (<http://www.caginpulisi.com.tr/21/45-46-47.htm>).

Demokratik yönetimlerde, ülke sorunlarının çözüm yolları üzerinde aynı düşünceyi paylaşan insanlar bir siyasi parti kurabilirler. Vatandaşlar, bu siyasi partilerden birine üye olabilirler.

Siyasi partiler, anayasa ve ilgili kanun hükümlerine uygun olarak faaliyetlerini sürdürürler. Siyasi partilerin hepsi, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü kabul eder. İnsan haklarına saygılıdır. Millet egemenliğini esas alır. Demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine bağlıdır.

Demokrasilerde hükümeti kurma görevi, genellikle seçimler sonucunda en çok milletvekilliği kazanan partiye verilir. Hükümeti kuran partiye iktidar partisi denir. Diğer siyasi partiler ise muhalefet partileri olarak adlandırılır. Siyasi partiler, demokrasinin vazgeçilmez unsurlarındandır.

Demokraside karar verme hakkı halka aittir ve siyasi yönetimi halk belirler. Halk genel katılma hakkını kullanarak kendini yönetecek olan partileri seçme özgürlüğünü kullanır. Halkın çoğunluğunun seçmiş olduğu siyasi parti iktidarı oluşturur. İktidar, çoğunluk olarak devleti temsil ederken, muhalefette azınlığın haklarını temsil eder. Azınlığı temsil eden muhalefetin; iktidarı eleştirme, denetleme ve gerektiğinde uyarma gibi görevleri vardır (Yurtseven, 2003).

1.8 Demokrasi Eğitimi

Politik düzenler kendi varlığını sürdürme ihtiyacındadırlar. Yetiştireceği insanlarla gelişip korunmaya çalışırlar. Kendi düzenini yaşatmaya dönük çabaların en önemlisi eğitimidir. Ayrıca tarihsel süreç açısından da insanların belli hedefler doğrultusunda yetiştirilmek istenmesi sürekli eğitimi zorunlu kılmıştır. Tanım olarak ise eğitim “Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir.” (Gömlüksiz, 1988).

İnsan eğitimsiz yaşayamaz. Yaşamını sürdürmek için insanın doğuştan getirdiği hemen hiçbir davranışı yoktur. Emme, solunum, tutunma gibi birkaç tepkisinin dışında insan hemen her davranışını öğrenmek zorundadır. Başkalarının etkisi, kılavuzluğu olmadan insanın kendi kendine öğrendiği davranışları vardır. Ama bunların sayısı başkalarının etkisi, kılavuzluğu ile öğrendiklerinden daha azdır. İnsan, davranışlarının çoğunluğunu başkalarının etkisiyle öğrendiğinde başkalarınca eğitiliyor demektir. Davranışların çoğunluğunun başkalarından öğrenilmesi ise ömür boyu sürer. Böylece insan yaşam boyu eğitim sürecinin içinde bulunur (Başaran, 1994).

Pek çok insan, okulların temel amacının öğrencileri meslek edinebilmek için hazır hale getirmek olduğuna inanmaktadır. Eğitimin diğer amaçları ise;

- Politik sebepler- “vatandaşları eğitmek, bireyleri siyasi sistemler için sosyalleştirmek”.
- Sosyal sebepler- “sosyal kontrol, ekonomik eşitsizliklerden kaynaklanan sosyal tansiyonu düşürmek ve sosyal şartları geliştirmek”.
- Ekonomik amaçlar- “ulusal refahı arttırmak, teknolojik gelişmeyi üst seviyelere çıkarmak ve ülkenin küresel ekonomik durumunu korumak” (Gollob, 2008).

Bir ülkenin geleceği, eğitilmiş, özgür düşünen, bilgi donanımlı, verimli, üretken, kısaca nitelikli olarak yetiştireceği genç nesillere bağlıdır. Bu özelliklere sahip gençler çağdaş eğitimle yetiştirilebilir. Eğitimin temel amacı, bireyi mümkün olan en yüksek mükemmeliyet düzeyine ulaştırmak, tüm potansiyelini ortaya çıkarıp bundan

yararlanmasını sağlamaktır. Eğitimin görevi ise, insana çevresinde olan değişimleri karşılayabilecek nitelikte yeni davranışlar kazandırmak veya var olan davranışları değiştirmektir (Yıldız, 2007).

Her ne kadar sistematik olmasa da eğitim eski çağlardan beri vardır. Örneğin, eski Yunan'da Sofistler kent kent dolaşırlar ve gençleri özgür araştırma ve tartışma ruhu ile yetiştirmeyi amaçlamışlardır (Çalık, 2002).

Yine başka bir tanıma göre bir sistemi ayakta tutan ve kalıcılığını sağlayan eğitimidir. Yaşadığımız yüzyılda bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin baş döndürücü hızı, eğitimde bir takım yeni ihtiyaçları gündeme getirmektedir. Ortaya çıkan bu gelişmeler doğrultusunda eğitimin üstlenmesi gereken fonksiyonu, bireyin tüm hayatına yayılması ve hayat boyu sürmesidir. O halde demokratik eğitimde, toplum düzeni ile eğitimin demokratikleşmesinden söz edilmektedir. Eğitim sürecindeki bu gelişmeler demokrasinin kalıcılığı içindir (Büyükkaragöz, 1995).

İnsan demokrasiyi bilerek doğmaz. Demokrasi öğrenilmesi gereken bir kavramdır. Bir başka deyişle demokrasi, öğrenilmiş davranışlardır. Bu yüzden de bireylerin hayatlarında demokrasiyi hakim kılmak için hayat boyu eğitime ihtiyaç vardır.

Demokrasi eğitimi günümüzde çağdaş eğitimle verilir ve çağdaş eğitim düşünceye dayanır. Çağdaş düşünce özgür düşüncedir, dogmalara bağlı değildir, koşullanmamıştır ve eleştireldir. Bağımsız düşüncenin öğretilmesi ise eğitimin sonucudur (Çalık, 2002). Eğitim, toplumsal değişimin, gelişimin, ilerlemenin itici gücü olmalıdır. Çağdaş eğitim anlayışı demokrasi ekseninde düşünülmekte, demokratik eğitim ve eğitimin demokratik düşünceli insanlar yetiştirmesi hedeflenmektedir. Demokrasi sabit fikirli ve eleştiri kabul etmeyen insanlar ile var olamaz.

Demokrasi, demokrasiyi anlayan ve ona inanan, davranışlarını onun temel ilkelerine göre düzenleyen insanlara gereksinim duyar. Demokrasinin geliştirilmesi büyük ölçüde o toplumda yaşayan insanların anlayış, beceri ve tutumlarına bağlıdır (Yurtseven, 2003). Daha çok bir yaşam biçimi olarak kabul edilen demokrasinin nasıl yaşanacağı, bu sürecin öznesi konumundaki bireylerin sahip oldukları demokrasi anlayışıyla yakından ilişkilidir. Dolayısıyla demokrasiye inanmış, bunu bir yaşam biçimi olarak benimsemiş bireyler yetiştirme sorumluluğu taşıyan eğitimcilerin sahip oldukları demokrasi anlayışı, geleceğin yetişkinleri olan öğrencilerin sahip olacakları demokrasi anlayışının şekillenmesinde büyük rol oynayacaktır (Çuhadar, 2006).

Demokrasi eğitimi, demokrasinin toplumsal hayatta benimsenip bir kültür haline gelmesini amaçlamalıdır. Bireylerde belli bir demokrasi bilinci, zihniyeti hatta yaşam tarzı oluşturmalıdır. Zaten demokrasi kavramının özellikle zihniyete, kişiliğe ve özel bir kültüre yönelik olması, amaçlarının daha somut ve sistematik olarak ortaya konulmasını gerektirmektedir (Kıncal, 2002). Bunu anlayış, kültür ve yaşam biçimi haline getirmek eğitimi ve öğretimi demokratikleştirmek, öğrencileri daha fazla sorumluluk vermek, ilgi ve yeteneklerini göz önünde bulundurmakla mümkündür.

Demokratik bir yönetime sahip ülkemizde de, eğitimin en önemli görevlerinden biri, demokratik tutum ve davranışlara sahip, demokrasiyi yaşam biçimi olarak benimsemiş bireyler yetiştirmektir. Demokrasinin tüm ilke ve kurumlarıyla yerleşmesi ancak demokratik ülkelerin benimsenmesiyle mümkündür. Bu ülkelerin toplumda

anlam bulabilmesi sosyo kültürel bir yaşantıyı gerektirir. Tüm bu yaşantılar bireylere yine eğitim yoluyla kazandırılabilir (Işıköz, 1999).

Birey doğumuyla birlikte aile ortamına gözlerini açmaktadır ve tüm eğitim hayatının başlangıcı sayılacak olan ilk eğitimini burada alacaktır. Birey toplumun temel taşı sayılan aile kurumunda dünyaya gelir. Kişi dünyaya geldiğinde doğuştan getirdiği birkaç içgüdü dışında hiçbir şey bilmez yetişkin olarak sahip olduğu bir çok özelliğe doğduğu anda sahi değildir. Birey tüm özellikleri dünyaya gelmesinin ardından çevresinden öğrenmeye başlar. demokrasi de sonradan öğrenilir. İşte bu yüzden ailenin rolü çocuğun demokrasi eğitiminde çok önemlidir. Aile bir öğretme öğrenme sistemidir ve ebeveyn, çocukların ilk öğretmenleridir. Bu yönleriyle gerçekler doğrultusunda demokrasi eğitiminin ailede başlaması gerektiği söylenebilir. Ailede çocuğa bu kavramlar hakkında açıklamalar yapılarak bilişsel anlamda bilgiler verilebileceği gibi, ebeveynin örnek olmasıyla, çeşitli görev ve sorumluluklar vermesiyle, aile içinde tartışmalar yapıp onların da gönüllerini almalarıyla, kısaca aile ortamında demokrasiyi yaşatmalarıyla da çocuklara bu eğitim verilebilir (Tooper, 2007).

Aile içinde demokrasinin yaşatılması çeşitli uygulamalarla mümkündür. Aile çocuğa sorumluluklar vererek, ailede alınan kararlara katılmasını sağlayarak, herhangi bir konuda bireyin fikrine başvurularak, onun da aile içinde söz hakkı olduğu hissettirilerek demokrasi anlayışı kazandırılabilir. Ancak ailenin plansız bir eğitim kurumu olduğu ve ebeveynlerin bilincini eğitimcilik yönlerinin zayıf olduğu dikkate alınırsa bu eğitimin etkinliğini arttırmak için planlı eğitim kurumlarının katkısını sağlama zorunluluğu ortaya çıkmaktadır (Yeşil, 2002).

Demokrasi eğitimi ailede başlar ve filizlenir toplum tabanına yayılır. Onun içindir ki bu filizlenme sürecini başlatabilecek, bireyin yetişmesinde büyük rol oynayan aile kurumunun önemi ortadadır. Aile çocuğa belirli bir demokratik anlayış kazandırdıktan sonra çocuk ergenlik çağında toplumla içli dışlı olmaya başlar (Yurtseven, 2003).

Aileden sonra bireyi kucaklayacak ve demokratik anlayışı tüm değerleriyle ona benimsetecek kurum ise okuldur. Ailede aldığı bu eğitimi genişletmek, geliştirmek ve hayatında etkili kılmak amacıyla eğitim kurumlarına devam edecektir. Tüm konularda olduğu gibi demokrasi konusunda da eğitimini ailesinde başlamak üzere eğitim kurumlarında kazanmaya başlayacaktır. Westheimer'a göre demokrasiyi işler hale getirmenin şartı okulların bu görevi ciddiye almalarıdır. Yani bilgili, eğitilmiş demokratik bireyler yetiştirmektir (www.democraticdialogue.com/DDpdfs/TeachingDemocracyPDK.pdf).

Amaçlı ve kapsamlı olarak demokrasi eğitiminin verildiği eğitim kurumlarının okullar olduğu konusunda pek çok kişi hemfikirdir. Demokrasi eğitimi doğumla verilmeye başlanır ve aile ortamındaki çocuk 0-3 yaşlar arasında kreşler, 4-6 yaşlar arasında anaokullarına kayıtlı formal eğitim basamağına adım atmış olur. Okul öncesi formal eğitimden geçen çocuk, ilköğretim ve ortaokul kademelerini kapsayan 8 yıllık temel eğitim dönemlerinin tamamlar. Daha sonra devam edeceği orta öğretim kurumlarında daha geniş bir biçimde demokrasi eğitimi alacak ve yükseköğretiminde de eğitime devam edecektir.

Temel eğitim ve ortaöğretimde çocuğa ve gence kazandırılan demokratik anlayış ve tutumlar arasında, düşüncelerini serbestçe söyleyebilme, başkaları ile işbirliği

yapabilme, öğrenme ve araştırmaya istekli olabilme, kendisine, ailesine ve topluma karşı sorumluluk hissetme gibileri sayılabilir (Yurtseven, 2003).

Okulun demokrasiye iki yönden hizmet ettiğini söyleyebiliriz. Bunlardan birincisi, demokrasinin temel ilkeleri, demokratik sistemin yapısı v.b. konulardan oluşan formal programdır. Demokrasinin içerik olarak ele alındığı bu boyut, demokratik kültürün gelişimi açısından sınırlı bir etkiye sahiptir. Çocuklar demokrasinin tarihsel gelişimi hakkında, demokratik kurumların işlevleri hakkında bilgiler edinmektedirler ancak bu sadece teorik bilgiden ibarettir bu da demokratik anlayışın kazanıldığını hiçbir zaman garanti etmez. Hatta çok sınırlı etkileri olduğu görülmektedir. Okulun, demokratik kültür oluşturmada daha etkili katkısının olabileceği alan, okulun demokratik yaşamın örneğinin sergilendiği bir yaşam oluşturmaktır. Bu yaklaşım, John Dewey'nin de öngördüğü, okulun demokratik bir yaşamın tüm ilke ve değerlerinin yasama geçirildiği bir vatandaşlık laboratuvarı haline getirilmesidir. Eğer çocuklar gelecekte demokratik yurttaşlar olarak, toplumda etkin görevler alacaklarsa, demokrasinin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumları okulda yaşayarak öğrenmelidirler. Aslında bu durum, hem eğitimin hem de demokrasinin doğasına uygundur. eğitimin başarılı olması için, öğrenilecek konunun yapılıp, yaşanması gerekir. Aynı şekilde demokrasi de insanların belleklerinde bilgi olarak değil, toplumsal yaşamda bizzat etkin olarak yaşanmayı gerektirir (<http://egitim.cu.edu.tr/wp.asp?87#myfiles>).

Temel eğitim ve ortaöğretim kurumlarında demokrasi eğitimini verilmesi ve ya demokratik anlayışın kazandırılması açısından Türkiye Cumhuriyeti Anayasalarında yasal dayanaklar vardır. 1982 anayasasında “ *hürriyetçi demokrasinin bütün icaplarıyla kabul edilerek ...demokrasiye gönül vermiş Türk evlatlarının vatan ve millet sevgisine emanet ve tevdi olunur*” denilmesi Milli eğitim Temel Kanunu'nun 11.maddesi demokrasi eğitiminin ilkelerini ortaya koymakta ve güçlü, istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi için yurttaşların demokrasi bilincine sahip olmasından söz edilir. Ayrıca anayasamızın ikinci kısım Birinci Bölümünde “Temel Haklar ve Ödevler” , İkinci Bölümünde “Kişinin Hak ve Ödevleri”, Üçüncü Bölümünde “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler” Dördüncü Bölümde “Siyasi Haklar ve Ödevler” belirtilmiş ve bunların nasıl kullanılacağı belirtilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982). Milli Eğitim Temel Kanunu ikinci maddesinde (Resmi Gazete 24.6.1973 gün ve 1739 Sayılı);

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

- 1. Atatürk inkılaplarına ve anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin, milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;*
- 2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya*

görüŖüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. *İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirecek gerekli bilgi, beceri ve davranışları ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlama ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak.*

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Millî Eğitim Kanunun ilkelerinden 8. madde “Demokrasi Eğitimi” ile ilgilidir. Bu ilkede;

“Güçlü istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevî değerlere saygının her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak eğitimi kurumlarında anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.”

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunun 35.maddesinde ise Yüksek öğretimin amaçları;

1. Öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yurdumuzun bilim politikasına ve toplumun yüksek seviyede ve çeşitli kademelerdeki insan gücü ihtiyaçlarına göre yetiştirmek;
2. Çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak;
3. Yurdumuzu ilgilendirenler başta olmak üzere, bütün bilimsel, teknik ve kültürel sorunları çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalarda bulunmak;
4. Yurdumuzun türlü yönde ilerleme ve gelişmesini ilgilendiren bütün sorunları, Hükümet ve kurumlarla da elbirliği etmek suretiyle öğretim ve araştırma konusu yaparak sonuçlarını toplumun yararlanmasına sunmak ve Hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmek;
5. Araştırma ve incelemelerinin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayınları yapmak;
6. Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamu oyunu aydınlatıcı bilim verilerini sözle, yazı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmaktır (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>).

Bireyler demokrasinin ne olduğunu teorik kısmını okullarda ve ailede öğrenebilir ancak demokrasiyi yaşama biçimi şekline dönüştürmek istiyorsak

demokrasiyi teorik tanımlardan kurtarıp uygulama aşamasına getirmemiz gerekmektedir. Tüm spor faaliyetleri ve sanatlar gibi demokratik bir toplumda yaşama sanatını öğrenmek ancak deneyimlerle gerçekleşebilir.

Öğrenci yaş itibarı ile demokrasiyi bilinçli bir şekilde en iyi üniversitelerde tecrübe etmektedir. Bu yaşa gelmiş birey yaşadığı demokratik ya da demokratik olmayan uygulamaları tartabilecek, yorumlayıp, eleştirebilecek duruma gelmiş demektir. Eğitim sisteminin en üst düzeyinde yüksek öğretim bulunur. Üniversiteler yüksek öğretim hizmeti veren eğitim kurumlarıdır. Yüksek öğretim veren kurumların en temel amacı demokrasi anlayışına sahip, çağdaş, bireysel gelişime önem veren, insan hakları ve hukuka saygılı bireyler yetiştirmektir (Oğuz, 2004).

Üniversiteler her ülkede olduğu gibi, ülkemizde de toplumsal yaşamı en çok etkileyen kurumların başında gelmektedir. Bu nedenle, üst düzeyde insan gücünü yetiştiren, bilim üreten üniversitelerde, öğrencilere demokratik tutum ve davranışların kazandırılması; hem toplumun, hem demokrasinin, hem de üniversitelerin geleceği açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarına bu konuda daha büyük görevler düşmektedir (Gömleksiz, 1988).

Üniversitelerdeki demokratikleşme, toplumdaki demokratikleşme ile çok yakından ilişkilidir ve hatta onun bir sonucudur. Üniversitelerdeki demokratikleşme toplumun daha da demokratikleşmesini, bilimsel bulgu ve düşüncelerin geniş halk yığınlarına yayılmasını sağlayacaktır.

2547 sayılı YÖK kanunun 4.maddesinde “Yüksek Öğretimin Amaçları”na şu şekilde değinilmiştir.

a) Öğrencilerini;

(1) ATATÜRK İnkılapları ve ilkeleri doğrultusunda ATATÜRK milliyetçiliğine bağlı,

(2) Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini taşıyan, Türk olmanın şeref ve mutluluğunu duyan,

(3) Toplum yararını kişisel çıkarının üstünde tutan, aile, ülke ve millet sevgisi ile dolu,

(4) Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getiren,

(5) Hür ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı,

(6) Beden, zihin, ruh, ahlak ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş,

(7) İlgi ve yetenekleri yönünde yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin bilgi, beceri, davranış ve genel kültürüne sahip, vatandaşlar olarak yetiştirmek,

b) Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak, refah ve mutluluğunu artırmak amacıyla; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak ve hızlandıracak programlar uygulayarak, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline gelmesini sağlamak,

c) Yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 5.maddesinde yükseköğretimin ana ilkelerinde "Yükseköğretim'de fırsat ve imkan eşitliği sağlanacak önlemler alınır." denmektedir. Demokrasi eğitiminden açıkça bahsedilmemiştir. Ancak bu madde demokrasinin eşitlik ilkesini barındırdığı için yükseköğretim'de demokratik uygulamalar yapılmasının gerekliliği yükseköğretim kanununda ana ilkeler kısmında belirtilmiştir şeklinde yorumlanabilir.

Üniversitelerin özellikle öğretmen yetiştiren fakülteleri demokrasi bilgisini ve anlayışını yaşatmada ve kazandırmada çok büyük öneme sahiptir. Çünkü okullarda, üniversitelerde demokrasi eğitimini verecek, bireylere demokrasi eğitimin kazandıracak olan kişiler öğretmenlerdir. Demokrasi eğitiminde bilgi kadar demokratik tutumlarda öğretilmelidir. Öğretmenler, öğrenciler için bir ayna, bir rol modeldirler. Öğrenciye demokrasiyi anlatacak, öğrenciye demokratik davranışlar kazanması için ortamlar yaratacak, uygulamalar yaptıracak ve en önemlisi de kendi davranış ve tutumlarıyla onun için ideal bir demokratik anlayışa ve tutuma sahip insan örneği oluşturacak kişiler öğretmenlerdir.

1.8.1 Gençlere Demokrasi Niçin Öğretilmelidir?

Demokrasi eğitiminde en önemli husus, demokratik anlayışların gençlere nasıl kazandırılacağıdır. Bunun içinde demokrasinin tutum ve davranışlar düzeyinde, günlük hayatta pratiği yapılarak öğrenilebilecek ve benimsenebilecek bir sistem olduğunun farkına varılması gerekmektedir (Büyükkaragöz, 1995).

İnsan hakları ve demokrasi eğitimi , İnsan Hakları Eğitimi Birleşmiş Milletler On Yılı Eylem Planı ile İnsan Hakları Eğitimi Ulusal Planları Hazırlama Yönergesi'nde şöyle tanımlanmaktadır;

"İnsan hakları ve demokrasi eğitimi, bilgi, yetenek, anlayış ve davranışlardan oluşan, evresel bir insan hakları aşılıp yerleştirmeyi amaçlayan, bilgilendirme ve eğitim etkinliklerinin tümüdür."

İnsan hakları bilgisi kazandırma ile insan haklarının korunması ve geliştirilmesi için davranışlar kazandırma işlevleri, ancak insan hakları öğretim ve eğitimine elverişli bir çevrenin yaratılmasıyla olanaklıdır, özgür ve demokratik bir ortamda gerçekleştirilebilir (Gollob, 2007).

İnsan hakları eğitimi, hak özneleri açısından, bu alanları tüm yönleriyle tanımak ve bu alanda uzmanlaşmak için değil, öncelikle temel insan hakları bilgisi edinmek için gereklidir. İnsan, belgelerin kendisine yalnızca "insan" olması nedeniyle tanıdığı hakları bilemez. Her bilgi gibi insan hakları bilgisi de ancak öğretim ve eğitim yoluyla

kazanılabilir. İnsan hakları, Evrensel Bildirge'ye de yansıyan anlayışla doğuştan ve kendiliğinden kazanılır (O'Hair, 2000).

Demokratik bir toplumda yaşamayı öğrenmek, doğarken bilinen bir şey değildir. Tüm spor faaliyetleri ve sanatlar gibi demokratik bir toplumda yaşama sanatını öğrenmek ancak deneyimlerle gerçekleşebilir. Bu deneyimleri de bireylere okul kazandıracaktır. Demokrasinin genç kuşaklara öğretilmesi, benimsetilmesi ve geliştirilmesi okulun görevleri arasındadır. Okul, eğitim ve öğretim görevlerini yerine getirdiği zaman, toplumun gelişmesi ile demokratik tutumlara sahip bireyler de artacaktır. Okuldaki demokrasi uygulamaları ile beraber genç kuşakların ailede aldıkları ya da almaları gereken demokrasi sevgisi de gelişecektir (Doğan, 2001).

Demokrasinin sürmesi için öğrencilere onun değeri öğretilmelidir. Demokrasiyi geliştirmek için gerekli beceriler öğrenciler tarafından otomatik olarak oluşturulmaz. Demokrasiyi öğretmek, öğrencilerden, gelecekte demokrasiyi şekillendirecek ve koruyacak olan vatandaşlar yetiştirmek anlamına gelmektedir. Bir anlamda, demokrasi mümkün olan en küçük yaşta verilen her türlü eğitimin içinde olmalıdır.

Avustralyalı bir eğitim danışmanı olan Lianne Singleton eğitimcilerin demokrasinin olası bir şey olduğunu ve demokratik bir yaşamın toplumda ve çocuğun çevresinde öğreneceğini bilmesi gerektiğini savunur (Flowers, 2007). Öğrencilerin, hiçbir demokrasinin ve hiçbir yönetimin kusursuz olmadığını ve hiçbir ideolojinin tartışılmaz şekilde doğru olmadığını anlamaları için eğitimciler öğrencilere yardımcı olmalıdır. Sağlıklı bir demokraside, vatandaşlar liderlerinin eylemlerini sorgular ve denetler.

Demokrasi eğitimi, merak uyandırmak, tartışma, eleştirel düşünme ve yapıcı eleştiri ile ilgilidir. Öğrenciler hareketlerinin sorumluluğunu almayı öğrenmelidirler. Tüm bu eğitimsel sonuçlar sadece eylem yoluyla olasıdır. Öğrenciler için demokrasinin ana kavramları bilinmesi gerekirken aynı zamanda demokratik bir çevrede yaşamak ve eylemde bulunmak en güzel egzersizdir. Demokratik ilkelere saygı duyan ve gerçek demokratik yapılara sahip okullar, kurumlar, öğrenci kulüpleri ve organizasyonlar hatta aile, öğrencinin demokrasinin ne olduğunu anlaması için en iyi modellerdir. Demokratik ilkelerle okul yapısı ve eğitim programları iç içe geçmiş olmalıdır. Öğrenciler kararlarını kendileri verirler, arkadaşları ile arasında arabuluculuk yaparlar, kendi işlerini organize ederler, araştırırlar, tartışırlar, fikir oluştururlar, çatışmalarla baş edebilmek için stratejiler geliştirirler ve mantıklı amaçlara ulaşırlar, eğitimcilerin tüm bunları kabul ederek öğrenciye saygı duyması gerekir. Bu tür katılım tecrübelerine sahip olmak çocukları güçlendirir ve katılımın kayda değer bir şey olduğunu anlamaya yardımcı olur. Kısacası gençlere demokratik yaşam biçimi benimsetilmelidir. Demokratik yaşam biçimini bazı öğeleri bulunmaktadır. Bunlar;

- Demokratik bir toplumda kişiler fikirlerini açıkça ifade edebilirler.
- Problemlere olası çözümler yaratabilmek için insanların işbirliği içinde ya da bireysel olarak çalışabilme kapasitelerinin olduğuna inanç vardır.
- Eleştirel düşünce yöntemi kullanılır ve kişilere diğer insanların fikirlerini, problemlerini analiz edebilme fırsatı verilir.
- Diğer insanların yararı için kamu yararına fırsat verilir.
- Azınlıkların ve bireylerin hakları ile insan onuruna saygı duyulur.

- Demokratik hayatı geliştiren ve güçlendiren sosyal kurumlar ve organizasyonlar mevcuttur (Gollob, 2007).

Demokrasi eğitiminde öğrenciye kazandırılması gereken yeterlikler ise şunlardır;

- Kendini ifade etme- Kişisel bir düşünceyi nasıl ifade ederim ve onu doğrularım?
- Eleştirel düşünme ve tartışma- Nasıl tartışma yaratılır ve yargıya varılır?
- Problem çözme- Demokrasi eğitimi problemlerini nasıl tanımlanır ve sınırlanır ve de genel bir yargıya varılır?
- Karar verme- Ortak kararlar nasıl müzakere edilir?
- Kültürler arası yetenek- Olaylar diğer insanların gözünden nasıl görülür?
- Siyasi faaliyetler- Lobileşme ve kampanya faaliyetlerine nasıl dahil olurum?
- Değerlendirme- Ortak ve kişisel öğrenme nasıl yansıtılır? (Huddleston, 2007).

Bilgi ve yetenek her türlü kullanılabilir araçlardır. Onlar bizim tek başımıza sorumlu ve aktif bir vatandaş olmamızı sağlamazlar. En uç fikri düşünecek olursak, demokratik vatandaşlıkta bilgi ve yetenek demokrat olmamızı sağlamaz, hatta demokrasiye zarara verecek silahlara bile dönüşebilirler. Gerekli olan şey, topluma olumlu bir şekilde katılma arzusu yaratmak ve bu arzuyu gerçekleştirmeye niyet etmektir. Bu da bize demokrasi eğitiminin nasıl kuralcı ve değerlerimizi temel alan bir boyut içermesi gerektiğini gösterir. Demokratik tavır edinmenin ve değerlere sahip olmanın özü onu sadece anlamak ve kullanmak değil, onu beslemek, benimsemek ve gerekirse otokrasi ve şüpheciliğe karşı savunmaktır (O’Hair, 2000).

Demokratik vatandaşın tutum ve mizacı şu yöndedir; öncelikle açıktır, sosyal ve kültürel farklılıklara saygılıdır, güvenilir ve dürüsttür, her zaman doğruya yönelir, kendine ve toplumdaki diğer insanlara her zaman saygılıdır, kararsızlık ve belirsizlik gibi durumlarda hoşgörülüdür, kendi fikirlerini açıkça ve cesaretle ortaya koyabilir, karar verme sürecine diğer insanları da dahil eder, takım çalışması ve işbirliğine önem verir. Demokratik vatandaşın değerleri ise şunlardır; insan hakları, eşitlik, özgürlük, hak, barış, dayanışma, çoğulculuk ve gelişime değer verme.

Bütün bunlara ek olarak, demokrasi ulaşılması gereken bir durum değil, insan olarak hayatımıza rehberlik eden ideal değerlerdir. Okullar demokrasi örneği oluşturmaktan ve uygulama açısından olanaklar sağlamaktadır (O’Hair, 2000).

Okullarda demokrasi eğitiminin sağlanabilmesi için demokratik okul yönetimine, demokratik bilgi, tutum ve becerilere sahip yönetici ve öğretmenlere ihtiyaç vardır.okul yöneticilerinin okul işleyişinde demokratik tutum ve davranışları sergilemeleri ve model olmaları gerekmektedir (Işıkgöz, 1999).

Fakat okullarda uygulanan eğitim programları insan zihninde tortu bırakan öğrenmelerden çok yeni öğrenmelere düşünmeye ve bağımsız davranmaya imkan veren, bilişsel üretimi yüksek öğrenmeleri içermelidir. Özgürlük, insan davranışlarının niteliğidir ve yaşanarak öğrenilir. Özgür insan kendi istemiyle davranışlarını yönlendiren insandır. Karar vermek, alternatifler arasında seçim yapmaktır. Öğrencilerin yaşayarak özgürlüğü öğrenmesi kendi davranışlarına ilişkin karar seçenekleri ile karşılaşmasına ve karar verme pratiği yapmasına bağlıdır. Eğitimin demokratikleşmesi bu tür öğrenmelere program içerisinde yer verilmesi ile mümkündür.

Eğitim programımızda yer alan demokrasi eğitiminin amaçları demokratik tutum ve değerleri kazanmış etkili vatandaşlar yetiştirmektir. Demokratik vatandaş ise; yakın çevresini, bölgesini ve yurdunu dünya ve uzayla ve sosyal açılardan ilişkilendirebilme; sosyal kurumların nasıl oluştuğunu anlama; zaman içinde ve dünyada şu andaki kültürel farklılıkları anlama; insanlığın doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını anlama; insanlığın adalet, eşitlik, özgürlük gibi temel değerlere nasıl ulaştığını anlama; toplum ve dünyadaki önemli sorunların farkında olma ve onlar hakkında bilgi sahibi olmaktır.

Yurttaşların haklarını bilen, isteyip ileri süren, ve bilinçli olarak kullanan “etkin hak öznelere” kimliğini kazanması; devletin insan haklarını çiğnemekten kaçınmasını sağlar, caydırıcı bir işlev görür ve ihlalleri azaltır (Gülmez, 2001).

Demokratik eğitim, demokratik kişiler yetiştirmeyi hedefler. Demokratik kişilik için bireyler şu davranışlara sahip olmalıdırlar: düşüncelere saygı ve hoşgörölü, seçimi kabul eden ve çare olarak gören, toplumun çıkarlarını bireylerin çıkarlarına üstün tutan, örgütlenmenin gerekliliğini benimseyen, iyi bir dünyada demokrasiyi yaşam biçimi olarak kabul eden, bireylerde işbirliği ve paylaşma anlayışına sahip olmalıdırlar.

Öğrencilerin aktif vatandaşlar olmalarına yardımcı olmak onlara ülkenin anayasası ya da hukuk sistemi ile ilgili gerçek bilgileri sunmaktan çok daha pratik kavramsal bilgiye, bir dizi yetenek ve yetiye, davranış ve değere sahip olmaktır. Bunları demokrasi eğitiminin 3 ilkesi olarak sıralayacak olursak;

- Bilgi ve anlayış
- Yetenek ve doğuştan getirdiğimiz yetiler
- Davranışlar ve değerlerdir (Huddleston, 2007).

Bireylerin demokrasiye katılımlarının sağlanması ve insan hakları kültürü yaratmada katkı sağlamaları için bazı temel beceriler kazanmaları gerekmektedir. Bu beceriler:

- Aktif dinleme ve iletişim: farklı bakış açılarını dinleyebilme, kendi fikrini ifade edebilme ve ikisini de değerlendirebilme,
- Eleştirel düşünme: gerçek ile fikri ayırt edebilme, önyargıların farkında olma, müdahale şekillerinin tanıyabilme,
- Grup çalışması yapabilme ve çatışmalara olumlu şekilde yaklaşma,
- Uzlaşma,
- Etkinliklere eşler ile birlikte demokratik şekilde katılabilme,
- Kendini özgüvenle ifade edebilme,
- Problem çözebilme.

Bireyler bu becerileri oluşturdıklarında bir takım davranışlar gösterirler. Bunlar;

- Kendine ve başkalarına saygı;
- Kendi hareketlerinin sorumluluğunu alma;
- Merak, açık görüşlölük ve farkındalıkları anlayışı
- Empati, insan haklarının ihlal edildiği yerlerde diğerleriyle birlik oluşturma ve birbirini destekleme;

- İnsan haysiyeti, kendi ve başkalarının değerleri ile sosyal, kültürel, dini ve dilsel farklılıklara bakmaksızın anlayış gösterme;
- Herkese eşit şekilde davranıldığını görmek için hak ve sosyal sorumluluk duygusu geliştirme;
- Okulun ve toplumun iyiliği için katkıda bulunma arzusu;
- Hem yerel, hem küresel anlamda insan haklarını geliştirme rahatlığı.

Türkiye’de demokrasi eğitimi adına yapılan faaliyetler içerisinde ilköğretim okullarının 7. ve 8. sınıflarında zorunlu “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi” dersinin, liselerin 2. sınıfında ise seçmeli “Demokrasi ve İnsan Hakları” dersinin okutulması sayılabilir. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı ile TBMM Başkanlığı arasında 13 Ocak 2004’te imzalanan bir protokolle Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi uygulamaya konulmuştur. Okul meclisleri, öğrencilere yönetime katılım ve demokrasiyi yasayarak öğrenme konularında önemli bir imkân sağlamaktadır. Bunun yanı sıra demokratikleşmeyi sağlamak ve aileyi demokratik okul sürecine katmak açısından “Öğrenci- Veli- Okul Sözleşmesi” uygulaması yapılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından 10 Ekim 2005 tarihinde B.08.EGD.033.07.00-112-3157 sayıyla okullara gönderilmiştir. Sene başında öğretmen – öğrenci ve veliye bir sözleşme imzalatılarak öğrenci başarısının sağlanması ve öğrencinin demokratik süreçleri benimsemesi için bu yönde çaba gösterilmiştir.

1.9 Demokratik Sınıf Ortamının Yaratılması

Demokrasi eğitiminde öğrenme ortamının özellikleri çok önemlidir. Demokrasi eğitimi içinde gelişeceği bir ortama ihtiyaç duyar. Öğrenciler tehditkar olmayan, kendi fikirlerini açıkça, mahcubiyet hissetmeden ifade edebilecekleri, hata yapmaktan korkmadan girişimcilikleri kullanabilecekleri bir ortama ihtiyaç duyarlar. Böyle bir atmosferi yaratmak zaman alır ve birdenbire olmaz, yavaş yavaş süreç gelişir. Öğrencilerin birbirlerini tanımasını ve güvenmesini sağlayacak tarzda aktiviteler yaptırılabilir ya da öğrenme sürecinde onlara söz hakkı verilerek güvenleri sağlanabilir.

Demokratik tutumların kazandırılmasında ve geliştirilmesinde sınıf ortamı önemli yer tutmaktadır (Gömleksiz, 1988).

Demokratik sınıf ortamı yaratmanın ele alındığı araştırmalarda, öğrencilerin geliştirilerek demokratik bir toplumda, geleceğin etkili vatandaşları olabilecekleri ileri sürülmüştür. Sınıf içinde demokrasinin eşitlik, katılım gibi ilkeleri yaşatılarak öğrencilere demokrasi eğitimi verilebilir.

1.9.1 Eşitlik

Yaşanılan her ortamın kendine özgü belirli kuralları bulunur. İnsanların davranışlarına etki eden-belirleyen kuralları tanımaları ve bunlara ait alınan kararlarda kendilerinden bir şeyler bulmaları uyumsuzlukların azalmasını sağlar (Gordon, 2005).

Sınıflar çok farklı sosyo-ekonomik, kültürel yapılardan gelen ve farklı kavrama seviyelerinde olan öğrencilerden oluşurlar. Öğrenciler bu farklılıklarına rağmen sınıf içinde eşit bireyler olarak bulunurlar.

Nitelikli ve etkin öğretmenler öğrencilerini bu yaklaşıma uygun olarak görür ve eşitlik ilkesine dayalı uygulamalar içinde olurlar. Ancak sınıfta eşitlik "herkese aynı davranmak" demek değildir. Aksine herkese aynı davranmak farklılıklardan kaynaklı istekleri doyurmaz, belki de eşitsizliği pekiştirebilir. Sınıfta eşitlik;

- Öğretmen ve öğrenciler arasında eşitlik (bilgi, deneyim ve roller farklı olsa da) olması,
- Öğretmenin tüm öğrencilerine eşit insani değer verirken her birine uygun yaklaşımlar geliştirmesi,
- Öğrenme etkinliklerinin her öğrencinin seviyesine uygun gruplandırılarak uygulanması ve zamanın uygun şekilde dağıtılmasıdır.

Yaşanılan her ortamda olduğu gibi sınıfta da öğrencilerin iç dünyalarının renklerini sunmaları, düşüncelerini açıklamaları, tartışmalara katılmaları ancak kendilerini sınıftaki diğer üyeler gibi kabul gören ve eşit haklara sahip birer üye olarak hissetmesi ile mümkündür. Eğer bu gerçekleştirilemezse öğrenci içine kapanacak, suskunluğu, pasifliği tercih edecektir.

Derslerin işlenişinde hep belirli öğrencilerin öne çıkarılması (sınıfın gözdeleleriyle ders yapma), bazı öğrencilerle sağlıklı bir ilişki oluşturulup saygılı bir dil kullanılırken, bazı öğrencilerin damgalanmış gibi hep olumsuz yaklaşımlarla karşı karşıya kalması, öğretmen otoritesinin sınıfta her an hissedilmesi bunların belli başlıcalarıdır. Sınıfta eşitliğin mutluluk, güven ve başarı anlamına geldiği gözden kaçırılmamalıdır.

1.9.2 Katılım

Katılım, tüm insanların vatandaşlık görevlerini yerine getirebilmelerinin ve insan haklarının önemli bir ilkesidir. Öğrenme-öğretme sürecinin başarısını etkileyen bir başka boyut da öğretmenin, öğrencilerin sınıf içindeki tüm etkinliklere katılımını sağlayıp, sağlayamamasıdır. Öğrencilerin katılımın sağlandığı bir sınıf ortamında başarıya ulaşılmaması düşünülemez. Bu nedenle öğretmen öğrencilerin katılımını sağlamalıdır. Anlamlı bir katılımın en önemli ön koşulu, yetişkinlerin çocukların alınan kararlara katılma kapasitelerine ve onları bir "kişi" olarak tanımlarına saygı göstermeleridir. Geleneksel yetişkin otoritesi ya da yetişkinlerin çocuk üzerinde kontrol uygulaması yerine demokratik ortaklık daha erimli sonuçlar verecektir. Yoksa öğrencinin katılımı sadece yetişkinlerin göstermelik ödün vermelerinden ibarettir. Bu şekilde öğrenciler fikirlerini beyan ederler ancak hiçbir etkileri yoktur ya da katılımlarının hiçbir işlevi yoktur (Flowers, 2000).

Öğrenci katılımının ilk ve en önemli ihtiyacı fırsat yaratan bir çevredir. Öğrenciler önemli olduklarını hissettiklerinde ve katılımlarının amacını anladıklarında açılırlar. Çünkü gençler yetişkinlerden farklı şekilde düşünürler ve kendilerini onlardan farklı şekilde ifade ederler. Onların katılım süreçleri somut olaylar, tecrübeler ve gerçek hayat temelli konular üzerine inşa edilmeli ve gençlerin kapasitesine göre çeşitlendirilmelidir. Başlangıç alıştırmaları yetişkinler tarafından yönlendirilen, çeşitli konularda öğrencilerin fikirlerine başvurma ya da onlara danışma şeklinde yapılan

alıştırmalar olabilir. Planlama, uygulama, yönetme, gözlemlleme ve değerlendirme programları gelişmiş bir katımlım şeklİdir. Öğrenciler tarafından başlatılan projeler, araştırmalar, savunmalar, sunumlar ve yetişkinlerin kurmuş olduğu kurum ve derneklerle işbirliği de daha büyük yaştaki öğrenciler için oldukça eğitici, güçlü tecrübelerdir (Pearl, 2005).

Anlamalı bir katımlım süreci, geniş bir yeterlik duygusu ve yetenek geliştirir. Öğrenciler yeni bilgiler kazanırlar, kendi haklarını ve aktif dinleme yoluyla diğerklerinin bakış açılarını sormayı öğrenirler, iletişim, eleştirel düşünme, organize etme ve yaşam becerilerini geliştirirler. Gerçek anlamda fark yaratacakları tecrübeler yaşarlar.

Avrupa’da insan hakları kültürüne ulaşma ve gençlerin katımlımını uygulamaya koyma sürekli devam eden bir görevdir, sorumluluktur. Karşısındaki en büyük engel ise kökleşmiş yetişkin davranışlarıdır.

Sınıf ortamları, yoğunluğu nedeniyle kuralları bulunan ve işlerliği genel olarak çizilen yerler olmak durumundadır. Ancak burada önemli olan sınıfa ait kuralların kimler tarafından belirlendiği, kararların kimler tarafından alındığı; öğrenci katımlımının bulunup bulunmadığıdır. Bugün sınıflar geleneksel kuralları bulunan, okul yönetimleri ve öğretmenler tarafından alınan kararların uygulandığı yerler olmuştur. Genellikle bu kural ve kararlar son halleriyle öğrencilere sunulmakta ve onlardan bunlara uyulması ve uygun davranmaları beklenmektedir. Öğrenciler kuralları sorgulayamamakta, benimsemeseler bile uymak zorunda (uyuyormuş gibi davranmak zorunda) kalmaktadırlar.

Oysa kurallar sorgulanmak için ilgili tüm tarafların kabul edebileceği bir şekle bürünmeleri, aksi halde değiştirmeleri için vardır. Demokratik davranışlara sahip öğretmenlerin, genel konulara olduğu kadar, sınıflarına ait konularda da öğrenci düşüncelerine başvurmaları beklenmelidir. Bu anlamda geleneksel olarak dillendirilen sınıf içi kurallar öğrencilerle tartışılmalı, yapılan tüm iş ve etkinliklere ait kararların alınmasında öğrenci görüşüne başvurulmalıdır. Ortak alınan kararlara öğretmenler dahil herkes uymalı, farklı yaklaşımlar tartışmaya açılabilmelidir. Sınıf içi demokrasinin yerleşmesi ve öğrencilerin demokrasiyi sindirerek yaşamaları ancak kendi katımlımları ve sorgulama haklarının bulunmasıyla mümkündür (<http://www.e-kutuphane.egitimsen.org.tr/pdf/1662.pdf>).

Avrupa’da çocukların katımlımını geliştirmek için çeşitli konularda çocuklara danışan yasa koyucu ya da siyasi kişiler bulunmaktadır. Örneğin, Londra’da belediye başkanı özellikle, ulaşım, oyun sahaları, güvenlik ve İnternet şiddeti gibi unsurları genç insanlar için nasıl daha uygun hale getirilebilir diye çocuklara danışmıştır. İskoçya’da gençlerin etkin toplum katımlımının sağlanması için 5 yıllık “Community Partners Programme” uygulamaya konmuştur. Alınan sonuçlar ve yöntemler bir kitapta toplanmıştır (Flowers, 2000).

Çocukların hakları ve onların iyiliği için çalışan, tüm dünyada bilinen sivil toplum örgütü UNICEF de çocukların etkili bir şekilde katımlımını sağlamak için bir takım ilkeler belirlemiştir:

- Çocuklar projenin ya da sürecin ne ile ilgili olduğunu ve kendi rollerinin ne olduğunu çok iyi anlamalılar.
- Güç ilişkileri ve karar verme mekanizmaları şeffaf olmalı.

- Çocuklar, herhangi bir girişimin olabilecek en erken düzeyine dahil edilmelidirler.
- Tüm çocuklara, yaşı, durumu, etnik durumu, kapasitesi ve diğer faktörlere bakılmaksızın eşit saygı ile yaklaşılmalıdır.
- Temel kurallar çocuklara en başta verilmelidir.
- Katılım gönüllülük ilkesine dayanmalı ve çocuklar istedikleri durumlarda ayrılabilmelidirler.
- Çocuklara yaşantıları ve bakış açılarından dolayı saygı gösterilmelidir. (<http://www.unicef.org/publications/index.html>).

1.10 Demokrasi Eğitiminin Genel Özellikleri

Demokrasi eğitiminin amacı, insanları hayata aktif birer vatandaş olarak hazırlamaktır. Bu eğitim bir dizi farklı öğrenmeyi gerektirirken ayrıca da, bilgi ve anlayış, beceri ve yetiler, değerler ve mizaç gerektirir. Tüm bunların amacı da, insanlarda demokratik hayatta aktif olmak için temayül geliştirmektir. Tüm bunlar kişinin gerçek hayatını temel alır.

1.10.1 Aktif Öğrenme

Aktif öğrenme yaparak öğrenmedir ve demokrasi eğitimi aktif öğrenmeyi vurgulamalıdır. Cevapların başkaları tarafından söylenerek değil de durumu kendi kendine tecrübe ederek ve problemleri çözerek öğrenmedir. Aktif öğrenme bazen tecrübe ederek öğrenme şeklinde de söylenir.

Aktif öğrenme demokrasi eğitiminde önemlidir çünkü bir vatandaş olmak uygulamalı bir faaliyettir. İnsanlar demokrasi ve insan hakları hakkında başkalarından duyarak değil de onu yaşayarak ve tecrübe ederek öğrenirler. Formal eğitimde bu sınıfta başlar fakat okulun ve ya kolejün kültürü yoluyla devam eder. Bazen buna demokrasi yoluyla ya da insan hakları yoluyla öğrenme denir (Flowers, 2000).

Önemli olan öğretmenin kendi eğitimi sırasında ona verilen aktif öğrenme tecrübesi yoluyla nasıl böyle bir deneyim yaşatabileceğidir.

Aktif öğrenme hem gençler hem de yetişkinler için anlatarak öğrenme şeklinden hem daha uyarıcı, motive edicidir hem de daha uzun süre kalıcıdır. Çünkü öğrenciler kendileri olayın içindedir. Ayrıca soyut kurallar üzerinde değil de somut örnekler üzerine odaklandığından öğrenmeye yardımcı olur. Ayrıca aktif öğrenmede öğrenciler bu somut örneklerden genel prensipler çıkarırlar (Westheimer, 2003).

1.10.2 İş Temelli Aktiviteler

Demokrasi eğitimi öğretmenin sınıf içinde öğreteceği; ders planı, proje uygulamaları, insan hakları günü düzenleme, öğrenci parlamentosu oluşturma gibi aktivite temelli olmalıdır. İş temelli öğrenme pek çok açıdan önemlidir;

- Harika bir aktif öğrenme çeşididir- yaparak yaşayarak öğrenme.
- Uygulama seminerleri için temel oluşturur- katılımcılar bir seminerde bir iş üzerine çalışırlar ve bir diğerinde yaptıkları işi sunarlar.
- Çözülmesi için gerçek problemler ve kullanmak için gerçek materyaller sunar.
- Uygulamayı daha anlamlı ve daha uyarıcı hale getirir.
- Öğretmenlere sahiplik ve başarı duygusu kazandırır (Flowers, 2000).

1.10.3 Gerçek Hayatla İlişki

Demokrasi eğitiminde kullanılan faaliyetler suç, çatışma, sağlık hizmetleri, çevre gibi öğretmeni ve öğrencileri bir vatandaş olarak ilgilendiren, gerçek gündelik hayatımızda karşılaştığımız konular olmalıdır.

Bu önemlidir çünkü;

- Demokrasi dersi öğretmenleri öğrencileri, onların aktif bir vatandaş olmasını sağlayacak faaliyetlerle meşgul etmeleri gerekmektedir.
- Demokrasi dersi öğretmenleri kendi fikirlerini kabul ettirmek için değil, demokratik vatandaşlığın aktif bir katılımı gerektirdiğini göstermek için kişisel görüş, fikir ve ilgilerini belirtmek durumundadırlar.

1.10.4 Takım Çalışması

Öğretmenlerin demokrasi eğitimi işbirliğini gerektirmektedir, bu da çeşitli küçük ya da büyük grup çalışmalarıyla ve eşil çalışmalarla yaptırılabilir. Takımlar halinde çalışmak önemlidir çünkü;

- Öğretmenlere problemlerini paylaşarak, görüş ve tecrübe alışverişi sağlar ve problemi çözme olasılığı yükselir.
- Tüm sınıfın karşısında tek başına kalma hissini ortadan kaldırır (Westheimer,2004).

1.10.5 İnteraktif Metot

Öğretmenler demokrasi eğitimi tartışma ve münazara gibi interaktif metotlara odaklanmalıdır. İnteraktif metotlar önemlidir çünkü;

- Öğretmenlere interaktif metotları kendi öğretme metotlarında nasıl kullanacakları konusunda yardımcı olur.
- Öğretmenleri kendi eğitim süreçlerine aktif katılma şansı tanıma yoludur (Flowers, 2000).

1.10.6 Eleştirel Düşünme

Öğretmenlerin demokrasi eğitimleri, onları hazır cevaplar vermek yerine, konular üzerinde kendi fikirlerini oluşturmaları konusunda destekler. Bu önemlidir çünkü;

- Öğretmenlere , öğrencilerinin kendi fikirlerini nasıl oluşturacakları konusunda yardım eder.
- Bu, onlara sahiplenme ve güç duygusu verir, kendi gelişimleri için demokrasi eğitimi vermenin sorumluluğunu üstlenebileceklerini hissederek (Flowers, 2000).

1.10.7 Teşvik

Tüm insanlar kendilerini bir şekilde ifade etme gereksinimi duyarlar. Bu ifade ediş, kişinin o anki kişisel özellikleri, yetenekleri, o andaki duygu ve ihtiyaçları üzerinde gerçekleşir. Öğrenciler de aynı şekilde kendilerinin var olduklarının ve gördüklerinin bilincinde olmak isterler.

Öğretmenlerin yapması gereken şey öğrencilere içinde bulundukları durumlarıyla kabul edildikleri mesajını göndermek ve onlara gelişimlerinin her basamağında güç ve kendine güven verecek bir yaklaşım geliştirmek olmalıdır. Bu yöntem teşviktir. Teşvik kısaca "harcanan çabaya veya yapılan işin özelliklerine odaklanan olumlu bir cevap" şeklinde tanımlanabilir. Teşvik edişte önemli özelliklerden biri öğrencilerin hata yapabileceklerini kabul etme ve her hata-başarısızlıkta öğrencinin yargılanmasından uzak durmadır. Çünkü hata ve başarısızlıklarıyla yargılanan öğrencide mükemmel olma anlayışı gelişecek ve olumsuzluk halinde yılgınlık hakim olacak; yeniden deneme çabası ortadan kalkacaktır (<http://akcakoca.meb.gov.tr/rehberlik24.htm>).

Demokrasi eğitiminde başarılı olmanın diğer bir yolu; öğrenci ilgileri doğrultusunda organize edilen eğitim programının dışında aktiviteler yapmaktır. Örneğin; kulüpler, takımlar ve gençlik gurupları kurulmalı, bunlar okulda ve okul dışında bir araya gelebilmelidirler. Ayrıca okul gazetesi, okul yıllığı, tiyatro kulüpleri ya da ilgilendikleri diğer kulüplerin liderlerinin seçimi, önemli kararlarını alma sorumluluğu ve kulüp yönetimi öğrencilere bırakılmalıdır. Öğrencilere tartışma yapabilmeyi ve düşünmeyi öğretmek, öğretmenleri demokrasi eğitiminde başarılı kılacaktır. Sınıf içi tartışmalar yapmak, öğrencilerin kendi düşüncelerini organize etmelerine, farklı bakış açıları edinmelerine ve kendi düşüncelerini değerlendirmelerine yardımcı olur. Bununla beraber öğrenci soru sormaktan korkmamalı ve düşüncelerini söyleyebilmelidir. Bu konuda öğretmen öğrencilerini cesaretlendirmeye çalışmalıdır (Gollob, 2008).

Tüm insanlar kendilerini bir şekilde ifade etme gereksinimi duyarlar. Bu ifade ediş, kişinin o anki kişisel özellikleri, yetenekleri, o andaki duygu ve ihtiyaçları üzerinde gerçekleşir. Öğrenciler de aynı şekilde kendilerinin var olduklarının ve gördüklerinin bilincinde olmak isterler.

1.11 Demokratik Öğretmen

Okullar eğitim sisteminin temelini oluştururlar. Çok yönlü işlevi olan, sadece okul girdileriyle kalmayıp, aile ve çevreyi de etkileyen okulların çeşitli misyonları vardır. Eğitim sisteminin yönetim kademelerinde oluşturulan program ve alınan kararlar

okullarda yaşama geçer. Bireyin ve yurttaşın haklardan yararlanabilmesi için, öncelikle haklarının varlığını bilmesi gerekir. Okulun işlevsizliği veya demokratik olmayan yapılması bu birimin tüm parçalarını olumsuz olarak etkiler. Eğitim beklentilerinin gerçekleşmemesine yol açar (Demirtaş, 1999).

Hızlı bir şekilde değişen ve çeşitliliği artan dünyamızda aktif, bilgili ve sorumlu bir vatandaş olma gerekliliği her zamankinden giderek artmaktadır. Böyle bir vatandaş yaratmada eğitimin rolü uluslararası anlamda kabul edilmiş bir gerçektir.

Eğitim sisteminde meydana gelen değişimlere rağmen öğretmenlerin sistem içindeki vazgeçilmezliği yerini korumaktadır. Bugün yetersiz programlara, araç-gereç yokluğuna, fiziksel olanaksızlıklara rağmen eğitim sürdürülebilir. Ama öğretmensiz işleyen bir eğitimin düşünülmesi mümkün değildir (<http://akcakoca.meb.gov.tr/rehberlik24.htm>).

Bunun yanı sıra gelişen teknolojik gelişmelerin eğitimde yoğun olarak kullanılmaya başlanması da eğitimin amaçlarının gerçekleşmesinde öğretmenin rolünü azaltmamıştır. Çünkü eğitim sadece kuru bilgi aktarımı değildir. Aksine eğitim insanlar arası sıcak ilişkiyle şekillenen, yaşanıp-deneyerek edinilen bilgilenme ve davranışsal değişimdir. Bu anlamda öğretmenler programların yaşamsallaşmasının anahtarlarıdır.

Öğretmenler, öğrencilerin özgürleşmesi, demokrasi bilinci kazanması, yaratıcı üretken bireyler olabilmesi ve kendilerini ifade edebilmesi gibi sosyal alana ait konularda da önemli bir işlevsellik üstlenirler, üstlenmelidirler. Bu açıdan okulların demokratik ve etkili hale getirilmesinde öğretmenlere önemli görevler düşer.

Öğretmenlerin demokrasi eğitimini desteklemek için ihtiyaç duydukları bir takım yeterlikler bulunmaktadır. Öğretmenin demokratik bir eğitim verebilmesi için öncelikle konu ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmalıdırlar.. Yani, öğrencilerde geliştirilmesi gereken demokrasi eğitiminin amaçları, bilgi ve anlayış, yetenek ve yetiler ile değer ve mizaçları bilmeye ihtiyaç duyacaktır. Bu bilgiler olmadan öğretmen öğrenme amaçlarını ve faaliyet planlarını seçemediği için onlara ve ulaşamaz ve bilgi, yetenek ve değerler arasındaki dengeyi kuramaz.

Yeterli derecede konu bilgisine sahip olduktan sonra öğretmenler makul bir düzeyde programın içeriği ile ilgili bilgiye de ihtiyaç duyacaklardır. Örneğin; kendi ülkeleri ve tüm dünya ile bağlantılı sosyal, kültürel, politik, ve ekonomik anlayışa ihtiyaç duyacaklardır. Bunların insan hakları, anayasa ve demokrasinin kurumsal çerçevesi içinde bir anlayışla olması umulmaktadır.

Konu bilgisi ve geçmişe dair bilgi öğretmenleri demokrasi eğitiminin verilmesi konusunda hazırlasa da bunlar demokrasi eğitiminin nasıl verileceği konusunda öğretmene tek başına yardımcı olamazlar. Doğru öğretme metodunu geliştirme ve onları nasıl ve ne zaman kullanacağını bilmek öğretmenlerin demokrasi eğitimi konusunda eğitilmesi alanının en önemli parçalarından biridir.

Demokrasi eğitimi bir yaklaşım olduğu gibi aynı zamanda da bir okul dersidir ve öğretmenlerin demokrasi eğitimi ile bağlantılı yönetim ve insan becerileri geliştirmeye ihtiyaçları vardır. Örneğin; yerel halkla nasıl bağlantı kurulacağı, öğrencilerin okul hayatında nasıl aktif rol oynamalarının sağlanacağı, hassas ve tartışmalı konularla nasıl başa çıkacağı gibi (Huddleston, 2007).

Öğretmen tutumları öğrenciyi direk olarak etkilemektedir. Bireyler, demokrasi insan hakları anlayışıyla yetiştirilmediği zaman hem haklar gereğince kullanılmaz, hem

de hak ihlalleri için bu mekanizmaların işletilmesi düşünülemez. Bireyler, sadece haklarını öğrenmekle değil, onları somut olarak kullanmakla bilinçlenir. Öğretmenlerin çağdaş, yaratıcı, özgür düşünceli öğrenciler yetiştirmesi demokrat kişiliği ile yakından ilişkilidir. Öncelikle öğretmenin insan haklarına, farklılıkların kaçınılmazlığına, hoşgörü ve saygıya, demokratik bir yaşam biçimine inanması gerekmektedir. Öğrencilerin, düşünen, eleştiren, tartışan, hayır diyebilen, bağımsız ve etkin kişiler olması birincil olarak öğretmenlerimize ve eğitim sistemimize bağlıdır (Yurtseven, 2003).

Öğretmen sınıfın ilişki düzeninin kurulması ve düzeltilip geliştirilmesinde yol gösterici bir liderdir, sınıf ikliminin yaratıcısıdır. O, sınıftaki yaşamın her ögesini ve anını eğitsel amaçlar yönünde planlı biçimde kullanabilmeli, sınıf bir tiyatro, öğretmende yönetmen olmalıdır (Başar, 1994).

Öğrenme-öğretme ortamlarında, sınıflarda öğretmen öğrenci ilişkilerin niteliği başarıyı ve erişiyi etkileyen ilişkilerdir. Bu nedenle iyi düzenlenmeleri gerekir. Öğrenci-öğretmen ilişkisi birincil bir ilişki türüdür.

Eğitimin verimli gerçekleşmesini öğretmen niteliği ve etkililiğinden ayırmak mümkün değildir. Bu nedenle öğretmenlerin nitelikli olmaları beklenir. Öğretmenlerin görevlerini en iyi şekilde yerine getirip getiremediklerinin önemli göstergeleri öğrencilerdir. Öğrencinin sınıf a girişi ile ayrılışı arasındaki olumlu fark öğretmen katkısının ortaya konmasını sağlar (http://www.egitimsen.org/kitap/mersin_urgup_seminer/icindekiler.htm).

Kısacası demokratik bir eğitim verebilmesi için öncelikle öğretmenin demokratik tutum ve davranışlara sahip olması gerekmektedir. Demokratik öğretmeni ise sadece birkaç özellik ile tanımlamak yeterli değildir.

Demokratik öğretmen, farklılıkların farkındadır. Farklılık olması ve teşvik edilmesi gereken bir olgudur. Demokratik öğretmen, öğrencilerin farklılıklarını bir zenginlik olarak görür, kınamaz, yargılamaz, kızmaz. Bu tür algı ile yetişen bir öğrenci de, yaşamın içindeki farklılıkları destekler, farklılıklardan rahatsız olmaz. Demokratik öğretmen farklılıkları sever (saygı, sevmekten türeyen bir algı olarak düşünülmelidir, bir şeyi sevmeye zorlanamayız ancak bir şeye saygı duymaya zorlanabiliriz; yasa, gelenek, kural...vb ile.). Sınıfta farklı düşünen, yaşayan, davranan öğrencilerini anlamaya çalışır. Benimsemese bile onlara güvenilir bir sınıf atmosferi sunar. Farklı bakış açılarını dinler. Olumlu ve olumsuz yönleri betimler. Olumluları da söyler olumsuzları da... Öğrencilerin birbirlerinin farklılıklarını anlayış göstermelerine rol model olarak katkıda bulunur. Bu atmosferden yetişen öğrenci, farklılıkları sevmeyi öğrenebilir. Yargılamadan dinlemeyi, empati kurmayı, bir arada bulunmaktan rahatsız olmamayı öğrenir (www.universite-toplum.org/text.php3?id=327).

Demokratik bir lider olarak öğretmen; öğrencilerin görüşlerini alır, yapılacak işler konusunda onlarla uzlaşır, çalışma düzenlerini seçme hakkı tanır. Öğrencilerin ders hakkında teklif ve isteklerine karşı olumlu bir tutum içerisindedir. Böylece, ders hakkındaki kararın grup tarafından verilmesini sağlar. Öğrencileriyle her konuda konuşmaya hazırdır. Eleştirileri öğrencilerin kişiliğine dönük değil, davranışına dönüktür (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/519/6509.pdf>).

Demokratik öğretmen, eğitim yaşantılarına rehberlik eder, öğrenciyi aktif tutar, öğrenci katılımını sağlar. Düzenleyicidir, yaratıcılığa önem verir ve yol göstericidir. Bunun sonucu olarak öğretmen ve öğrenciler, uyumlu bir çalışma içindedirler.

Öğrenciler kendi yeteneklerinin farkına vararak gelişirler, bağımsız ve özgür davranış gösterirler.

Demokratik öğretmen sosyal bir varlık olarak toplumsal birlikteliğe inanır. Demokratik öğretmen, sosyal bir varlık olmanın gereği olarak sosyal birlikteliğe destek olur. Grup çalışmalarına, işbirliğine önem verir. Demokratik öğretmen, farklı insanlarla birlikteliğin, yaşama anlamlandırmanın yegane yolu olduğunu bilincindedir. Bir arada yaşamının ve etkinlikte bulunmanın hazzını kazandırır. Böylece sosyal kutuplaşmaların önüne geçmiş olur.

Demokratik öğretmen hukuk kurallarını ilke edinir. Kurallara ve ilkelere önem verir. Hukukun üstünlüğünü sınıfta da yerleştirir. Kuralları öğrenci ile birlikte alır. Ve kuralların herkese eşit olarak uygulanmasının teminatı olur.

Demokratik öğretmen, tek tip insanla, yaşamın tekdüze bir sürece dönüşeceğinin farkındadır. Bu nedenle, tek tip düşünmeyi izin vermediği gibi, genel sosyal norm ve değerleri yıpratıcı açılımlara da engel olur. Böylece öğrencileri verili bir özgürlük alanı çizmiş olur. Fakat öğrencilerin bu sınırı zorlamasına izin vermekle birlikte dışına çıkmasına izin vermez. Böylece kurallar ve normların üstünlüğü sağlanmış olur.

Demokratik öğretmen, seçme özgürlüğünün insanı insan yapan en temel faktör olduğunu farkındadır. Sınıfta kararları alırken görüş alır, oylama yapar, tercihlere saygı duyar.

Demokratik öğretmen, istenmeyen davranışları ceza yoluyla çözmeye çalışmaz. Anlamaya, yol göstermeye ve hatanın tekrarlanmamasına çalışır.

Deneysel sonuçlar ve ahlaki tartışmalar demokratik okullardaki öğrencilerin başarısının geleneksel okullardaki öğrencilerin başarısından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırmacılar 1500 tane okul üzerinde çalıştıktan sonra öğrencilerin, öğretmenleri aşağıdaki özelliklere sahip olduklarında daha iyi öğrendiklerini bulmuşlardır:

- Tüm öğrencilerin öğrenebilmesi için açık ve anlaşılabilir bir amaç güden,
- Bu amaca ulaşabilmek için işbirlikçi etkinlikler yapan,

Öğrencilerin öğrenme sorumluluklarını onlarla birlikte alan (Flowers, 2007). Öğretmenlerin okuldaki çalışmalarında daha etkin olması ve öğrencileriyle sağlıklı bir eğitim-öğretim gerçekleştirebilmesi onun yeterlik düzeyi ve kişisel özellikleriyle bağlantılıdır. Öğretmenin tek başına iyi niyetli bir çaba içinde olması nitelikli bir eğitim süreci açısından yeterli olamaz. Öğretmenin alanında bilgili olması, genel kültür ve mesleki açıdan yetişmiş ve sürekli gelişime açık olması gerekmektedir. Öğretmen, kişisel özellikler açısından verimliliğe olumlu etki yaratacak düzeyde bulunmalıdır. Öğretmenin sahip olması gereken kişisel nitelikler ise: samimiyet, sabır, sevecenlik, demokratiklik ve hoşgörü olmalıdır (Huddleston, 2007). Ancak bu şekilde öğrencileri öğrenme sürecinin aktif birer parçası yapmak ve çok yönlü gelişimlerini sağlamak olanaklı olur. Sınıfta demokrasi eğitiminin verilmesinde öğretmenin aklında bulundurması gereken en önemli şey, öğretmenin öğrenciler için bir rol model oluşturması yani örnek olmasıdır. Model alma, “Birlikte yaşanan ortamlarda belirli kişilerin çeşitli özelliklerinin, davranışlarının diğerlerine örnek alınması” olarak tanımlanabilir.

Öğretmenlerin öğrencilerin yaşamında aileden sonra önemli yer tuttukları bilinmektedir. Altı- yedi yaşlarında okul ve öğretmenle tanışan çocuk, öğretmenini her

şeyin en iyisini bilen, doğruları yapan ve öğreten kişi olarak görür. Öğrenci öğretmeninin her hareketini, davranışını önemser ve kendine model alır. Öğretmen tutumlarından, öğrenci büyük ölçüde etkilenir. Hoşgörülü, sevecen, saygılı, demokratik öğretmen öğrencilerin hayat görüşünün ve kişiliğinin oluşmasında önemli bir etkidir. Aynı şekilde sert, kaba, otoriter, dayakçı ve demokrat olmayan öğretmenler de öğrencilerin kişiliğinin ve tutumlarının olumsuz şekillenmesine etki etmektedir (Başar, 1994).

Öğrenciler, öğretmenlerinin giyim şekillerini, konuşmalarını, demokratik ya da katı tutumlarını, sorun çözme yöntemlerini, değerlerini ... kendilerine örnek alma eğilimindedirler. Öğretmenlerin, öğrencilerinin birer modeli olduklarını unutmamalarının eğitim amaçlarının gerçekleşmesi ve demokratik değerlerin kazanılmasında önemli bir yeri vardır. Çünkü öğrencilerdeki değişim sadece onlara söylenenler üzerinden değil, uygulamalar ve somutlaşan davranışlar üzerinden gerçekleşir. O nedenle öğretmenin söyledikleri ve davranışları arasında uyumun bulunması gerekir. Bu uyum, öğrencide öğretmene karşı belirgin bir güvenin oluşmasında ve başarısının artmasında da etkili olur (http://www.egitimsen.org/kitap/mersin_urgup_seminer/icindekiler.htm).

Öğrencilerine model olan öğretmenin öğrenciden beklentisi aynen kendisi gibi davranmasını ve taklit etmesini beklemek olmamalıdır. Öğretmen, davranışlarının genel çerçevesinin etkili olacağının bilinciyle kendini işe verme, konuşurken dili iyi kullanma, konuşan öğrenciyi dikkatlice dinleme, kendi hatasını kabul etme, özür dileme gibi konularda örnek olmalıdır. Ancak, öğretmenin model olması öğrencilerle karşılaştığı ortamlarda "istenilir davranışlar gösterme" adına rol oynamaya çalışmasıyla başarılamaz. Aksine model olma, öğretmenin kişilik, yetişmişlik, iletişim becerilerine sahip olma gibi özelliklerle yani nitelikli öğretmen davranışlarıyla gerçekleşir.

1.12 Üniversitelerde Demokrasi

Üniversiteler, her ülkede olduğu gibi, ülkemizde de toplumsal yaşamı en çok etkileyen kurumların başında gelmektedir. Bu nedenle üst düzeyde insan gücünü yetiştiren, bilim üreten üniversitelerde öğrencilere demokratik tutum ve davranışların kazandırılması hem toplumun hem demokrasinin hem de üniversitelerin geleceği açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarına, bu konuda büyük görevler düşmektedir (Gömleksiz, 1988).

Toplumun demokratikleşmesi de üniversitelerden geçmektedir. Üniversiteden mezun olan gençler bilimsel bulgu, düşünce ve tutumların geniş halk kitlelerine yayılmasını sağlayacaktır. Bu yüzden üniversitelerin demokratikleşmesi ile toplumun demokratikleşmesi arasında bir ilişki bulunmaktadır.

Ancak öğretmen adayları da bu okullarda birer öğrenci olarak eğitim almaktadırlar ve öğretmenler için sayılan tüm gereklilikleri hatta fazlasını öğretmen adaylarını yetiştirecek olan öğretim elemanlarının da taşımaları gerekmektedir.

Türkiye’de öğretmen adaylarının eğitim aldıkları yer eğitim fakülteleridir. Eğitim fakültelerinde öğretmen adayları öğretmen olduklarında ihtiyaç duyacakları bilgiyi ve eğitimi almaktadırlar. Okullarda özellikle eğitim fakültelerinde demokratik

ortamlar oluşturmak demokrasinin geleceği açısından olduğu kadar, toplumun ilerlemesi ve kalkınması açısından da büyük önem taşımaktadır.

Ülkemizde son yıllarda öğretmen yetiştirme konusunda büyük gelişmeler olmaktadır. Bu gelişmeler öğretmenin niteliği ile ilgili gelişmelerdir. Dolayısıyla bir öğretmende bulunması gereken bir takım özellikler vardır. Bu özellikler arasında, alan bilgisi, genel kültür ve öğretmenlik formasyonu bilgisi gelmektedir. Her öğretmen kendi branşı ile ilgili ilke ve teknik ve son gelişmeleri bilmekle yükümlüdür. Ayrıca bir öğretmende geniş bir kültür birikimi olmalıdır. Kendinde mevcut olan alan bilgisi ile genel kültürünü öğrencilere aktarabilmesi için öğretmenlik formasyon bilgisine ihtiyaç vardır. Neticede öğretmenin demokrasiyi tanıtacak, yaşatacak ve ileri kuşaklara götürecek en önemli güç olduğu görülmektedir (<http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=259>).

Türkiye’de öğretmen yetiştiren kurumlarda demokrasi eğitimi tam anlamıyla verilmemektedir, sadece belirli branş öğretmenlerine (Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü) teorik olarak verilmektedir. Demokrasi eğitiminde öğretmen yetiştirme programlarını etkileyen bir takım faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerin bazıları demokrasi eğitiminin doğasından kaynaklanmaktadır, bazıları da öğretmen yetiştirmenin doğasından kaynaklanmaktadır (Huddleston, 2007).

Demokrasi eğitimi hem tüm öğretmenlerin genel düzeyde bilmesi gereken bir konudur hem de özel ders öğretmenin özellikle de vatandaşlık bilgisi gibi direk derslerin ya da tarih, politika, sosyal ya da fen bilimleri gibi dolaylı olarak demokrasi eğitimi ile ilgili olan ders öğretmenlerinin bilmesi gereken bir konudur. Daha da genişletecek olursak demokratik vatandaşlık eğitimi genel anlamda tüm okulu kapsayan bir konudur ve dolayısıyla okul yöneticisinden başlayarak okuldaki tüm bireyleri ilgilendirir. Bu düşünce, öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmenlerin programın içeriği hakkında bilgilendirilmesi gerektiğinin, öğrenme ve öğretme metotlarının öğretilmesi gerektiğinin, yönetim becerilerinin kazandırılması gerektiğinin ve ayrıca kişi ve katılım becerilerinin kazandırılması gerektiğinin önemini ortaya koyar (Huddleston,2007).

Diğer bir faktör de demokrasi eğitimi kavramının her zaman tam anlaşılamamış olmasıdır. Bazı uygulayıcılar ile strateji belirleyen insanların “Demokratik Vatandaşlık Eğitimi” kavramının okullarda ne anlama geldiği konusunda kısıtlı bir bakış açıları bulunmaktadır. Örneğin, demokratik vatandaşlık eğitiminin “iyi vatandaş” yetiştirme amacının nazik ve ilgili kişiler yetiştirmek anlamına geldiği düşüncesi az karşılaşılan bir görüş değildir. Bu düşünce bireyleri sadece iyi işler ile meşgul olmakla sınırlamaktadır. Oysa demokratik vatandaşlık eğitiminin amacı genç insanları entelektüel özelliklerini tetikleyici aktiviteler içerisinde bulunmaya teşvik etmektir. Demokratik vatandaşlık eğitiminin yanlış anlaşıldığı diğer bir nokta da vatandaşlık eğitiminin özel bir içeriği olmayan bir öğretim metodu olarak kısacası onu sadece -tartışma – olarak görmektir. Gerek demokrasi eğitiminin yeni bir kavram olmasından dolayı, gerek bu kavramın tam anlaşılmamasından dolayı gerekse demokrasi eğitiminin kısıtlı bir eğitim metodu olmasından dolayı kaynaklanan problemleri aşmak için öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmen adaylarına demokrasinin ne olup ne olmadığına dair sağlam bir eğitim verilmelidir.

Öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışlara sahip olabilmesi için, öncelikle demokratik ortamlarda eğitim alması gerekmektedir. Çünkü demokrasi yaşayarak

öğrenilir. Demokratik bir sınıf ortamı öğrencilerde demokratik davranışlar geliştirmenin yanında öğrenci başarısının artmasına ve anlamlı öğrenmeye de katkı sağlayacaktır. Öğretmen olarak yetiştirilecek kişilerin seçiminden, yetiştirilmelerine ve gelişmelerine olanak sağlanmasına kadar uzanan bir "öğretmen yetiştirme sürecinin" irdelenmesi, öğretmen doyumunu sağlayacak ortamın yaratılması "nitelikli öğretmen" konusunda ele alınması gerekli noktalar. Nitelikli ve etkili öğretmen, gerek öğretmen yetiştiren kurumların geliştirilmesi ve gerekse bireyin kendisini sürekli yenileme isteği ve çabası ile birleşerek ortaya çıkacaktır.

İyi bir öğretmenin veya öğretim elemanının ideal özelliklerinin neler olması gerektiği konusunda bir çok araştırma yapılmış ve bunlara dayanarak çıkartılmış uzun özellik ve davranış listeleri bulunmaktadır. Bu özelliklerden kısaca bahsedecek olursak;

Araştırma yapabilmek, sorun çözebilmek, yaratıcı ve eleştirel düşünebilmek, empati kurabilmek ve demokratik değerlere sahip tutumları sergileyebilmek olarak ifade edebiliriz. Bu özelliklere sahip öğretmenler öğrencilerin davranışlarını anlamada daha hassas ve sorunlara çözüm bulmada daha başarılı olacaklardır

(<http://www.egitim.aku.edu.tr/ergrup1.htm>).

Yapılan diğer bir araştırmaya göre bir öğretim elemanında bulunması gereken özellikler;

- Adalet- öğrencilerle eşit olarak ilgilenmek
- Açıklık- öğrencileri dinlemeye ve onlardan bir şeyler öğrenmeye hevesli olmak
- Tarafsızlık- öğrencilerin faaliyetlerine eşit derecede değer vermek
- Empati- olaylara öğrencinin gözünden bakabilmek
- İddiacılık- agresif tavırlara ve önyargılara karşı koymak
- Hassaslık- hassas ve tartışmalı konularla dikkatli bir şekilde dikkatlice ilgilenmek
- Saygı- kültürel ve sosyal farklılıklara saygı duymak
- Gerçeklik- uygun durumlarda kendi fikirlerinin ifade etmede istekli olma
- Kendi farkındalık- kendi önyargılarını sahiplenebilme
- Diyaloga katılabilme- tartışma ve münazaraları desteklemek (Huddleston, 2007).

Öğretmenlerin demokrasi eğitiminin etkili olabilmesi için tüm bu amaçları ve öğrenmeleri içermesi gerekmektedir. Öğretmenlerin demokratik eğitimi sosyal, kültürel, politik ve ekonomik konu bilgisiyle ya da sadece anlatım gibi öğretim metotlarıyla sınırlanamaz. Bu konu bilgisi ve öğretim metotlarının yanı sıra öğrencilerin gelişimine ve toplumda aktif, bilgili ve sorumlu bireyler olmalarını desteklemeye odaklanmış farklı bir demokrasi eğitimi yaklaşımı yaratmak ve bunu diğer metotlarla ve konu bilgisi ile birleştirmek gerekmektedir (Flowers, 2000).

Öğrencilerin en çok aradıkları öğretim elemanı tipi, kendi sorunlarını dinleyen, onları anlayan ve sorunlarına çözüm ararken onlara gerektiğinde anne-baba, gerektiğinde ağabey, dost, arkadaş gibi davranan insanlardır. Kendi kabuğuna çekilmiş, sadece dersini anlatıp çıkan, öğrencileri "adam yerine koymayan", onların sosyal faaliyetlerine katılmayan öğretim elemanları genelde istenmemektedir. Daha çok öğrenciye karşı nazik davranan, kırıncı olmayan, hakaret etmeyen, güler yüzlü, anlayışlı, kendisine güvenilen ve rahat konuşulabilen, kibar öğretim elemanı tipi istenmektedir. Akademik anlamda ise öğretim elemanlarının bilimsel yeterliklerinin yüksek olması,

ders konusuna hakim olması, iyi bir bilim adamı olması istekleri önemli bir frekans toplamaktadır (www.egitim.aku.edu.tr/ergrup1.htm).

Demokratik vatandaşlık eğitimi sadece öğretmene düşen görev sorumlukları arttırmamış ayrıca demokratik eğitime katkıda bulunacak bireylerin kategorisini de arttırmıştır. 2002’ de yayınlanan bildirgeye göre demokratik vatandaşlık eğitiminde sadece okul öğretmenleri değil, formal eğitim kurumlarında çalışan, çalışmayan herkes özellikle eğitimciler ve danışmanlar da birer aktördürler.

Demokratik topluluklar olarak bireyler , müdürden güçlü ve işbirlikçi bir liderlik; yerel yöneticilerden tam destek; ana-baba ve öğretmenlerden geniş tabanlı bir katılım; toplumda yaşayan diğer vatandaşlardan da katılım ve destek beklemektedirler (O’Hair, 2000).

1.13 Problemin Tanımlanması

Çağımızda demokrasi, gerek insan haysiyetine en çok önem veren gerekse insanın gelişimini en çok destekleyen yönetim biçimi olmasından dolayı yükselen bir değerdir. Demokrasi en genel anlamıyla kişilerin özgürlüklerini koruyan, onlara toplum içinde eşit haklar veren, onların her türlü yönetim ve faaliyete katılımını sağlayan, fikirlerini özgürce ifade edebilme fırsatı veren, kendi yaşamlarına kendilerinin karar vermesine imkan sağlayan, insanların gelişimine önem veren, en hümanist, en çağdaş yönetim biçimidir.

Demokrasinin eşitlik, özgürlük, laiklik, adalet, hümanizm, hoşgörü, sevgi, saygı, katılımcılık, insan hakları, diyalog, barış gibi kavramlarla yüklü, toplumun her bir zerresinde yeşermesi gereken bir çiçek olduğunu irdelerken, onun aslında biçim olduğunun hatta yaşamın kendisi olduğunu söylemiş oluyoruz (Duman, 2004).

Teknolojinin ve bilimin gelişmesiyle dünya sonu gelmeyen bir değişim içine girmiştir. Demokrasinin de bu değişimden etkilenmemesi beklenemez. Bu değişimlerden demokrasi kavramı da etkilenmektedir ve sürekli değişim göstermektedir. Sürekli değişim gösteren ve insana bu kadar değer veren bir yönetim biçiminin varlığının korunması ve devam ettirilebilmesi gelişen toplumların birinci amacıdır. Zaten gelişmiş toplumların en belirgin ortak yönü hepsinin demokrasiyi benimsemiş olmalarıdır diyebiliriz. Demokrasinin varlığının korunması ve devam ettirebilmesinin temel koşulu demokrasiyi insanlara en doğru şekliyle anlatmak ve demokrasinin insan yaşamına neler kazandırdığını açık bir şekilde göstermekten geçmektedir. İnsanlar demokrasinin değerini kavrar, insana yaşamına getirdiği kolaylıkları görürse bu değeri önemseyecek ve korumak için elinden geleni yapacaktır. Toplum içinde yaşayan bireylere demokrasiyi anlatmak, öğretmek düzenli ve sistemli bir eğitim yoluyla gerçekleştirilmesi gereken bir konudur. Sistemli bir demokrasi eğitimi en iyi şekilde eğitim kurumlarında verilebilir.

Eğitim, toplumun değerlerini etkiler ve yansıtır. Bireysel gelişim, herkes için fırsat eşitliği, sağlıklı bir demokrasi, üretken bir ekonomi, elverişli bir çevre oluşturma yolu eğitimden geçer. Eğitim, bunlara ulaşmada katkı sağlayan değerleri yansıtmalıdır (Kurt, 2007).

Demokratik düşünüş ve yaşayışın giderek önem kazandığı dünyamızda, bireylerin evrensel ölçülerde demokratik davranışlar içerisinde bulunmaları için

demokrasinin kültür olarak algılanması ve eğitim programlarına yansıtılması gerekmektedir (Işıkgöz, 1999).

Eğitim sistemlerini demokratikleştirmeyen ülkelerin demokratikleşmesi beklenemez. O yüzden ülkemizde demokrasinin hüküm sürmesinin ve Türk toplumunun demokratik yaşam biçimini benimsemesini istiyorsak ilköğretimden başlayarak yüksek öğretime kadar tüm eğitim kurumlarında demokrasi eğitimi verilmelidir.

Demokrasi eğitiminin temelleri eğitim kurumlarından da önce ilk olarak ailede atılır. Birey gözlerini açtığı aile kurumunda demokrasinin temellerini almaya başlar. Bireye aile içinde söz hakkı- fikrini belirtme hakkı veriliyorsa, eleştirel düşünmesi konusunda teşvik ediliyorsa, aile içindeki bireylerle işbirliği içinde bir iş, faaliyet yapmasına fırsat veriliyorsa birey demokrasi eğitimine ailede başlamış demektir. Ancak birey belli bir yaşa geldiğinde aileden kopacak ve okul yaşamına başlayarak sosyalleşecektir. Ülkemizde çeşitli düzeyde eğitim kurumları bulunmaktadır. Öğrencilerin demokrasi kavramını öğrenip birer yetişkin olduklarında kendi geleceklerini kendileri tayin etmeleri açısından her kademe eğitim kurumunda demokrasi kavramını iyi öğrenip çok yakından yaşamaları gerekmektedir.

Okula başlamasıyla sosyalleşen birey, toplumun içine girmekte ve demokrasiyi yaşama fırsatı bulmaktadır. Artık birey demokrasiyi bilmekle kalmayacak onu tecrübe etmeye ve yaşamaya başlayacaktır. İşte bu düzeyde, yani ilköğretimden başlayarak yüksek öğretime kadar öğrencinin seviyesine uygun olarak bireye demokrasinin ne olduğunu, ilkelerini, özelliklerini anlatmanın yanı sıra okullarda ve sınıflarda demokrasiyi yaşama fırsatı verip, demokrasinin yaşamımıza kazandırdıklarını bireye anlatırsak kısaca demokrasinin önemini kavramasını sağlarsak demokrasinin varlığını korumasında en büyük katkıyı sağlamış oluruz. Okulda ve sınıf içerisinde bunu yapması gereken kişiler ise öğretmenlerdir.

Öğrenciler demokrasiyi ilköğretime başlamasıyla birlikte formal olarak öğrenmeye başlar ve sonraki tüm hayatı boyunca bu kavramı geliştirir ve kullanır. Bu sebepten tüm eğitim kurumlarının çeşitli kademelerinde çalışan öğretmenlerinin demokrasi kavramını çok iyi öğrenip, yaşayıp sindirmiş olması gerekmektedir. Demokrasi eğitimi ilköğretimde başlar, lise ve üniversitede, daha sonra da gerçek hayatta devam eder.

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin demokratik uygulamaların görülme sıklığıyla ölçüldü günümüzde, demokratik eğitimin insan ve toplum hayatındaki önemi artmaktadır. Bu süreç içerisinde en önemli rol genelde öğretmenlere düşmektedir (Çuhadar, 2006). Eğer amaç, demokratik ilkeleri benimseyen, uygulayan bir öğrenci yetiştirmek ise verilen eğitimin demokratik bir ortamda olması ve bu tutum ve davranışları öğrenciye de benimsetmek için derste ya da ders dışı etkinliklerde demokratik tutumlar sergilemesi gerekir. Ayrıca uygulamalarda da öğrencilerin etkin katılımları için imkan verecek uygulamalar gerçekleştirmelidir.

Açıkça görülüyor ki, demokratik vatandaşlık eğitimini başarısı öğretmene bağlıdır. Çünkü, öğrencilere yeni kavram ve değerleri açıklayan ve sunan, yeni beceri ve alışkanlıkların gelişimini sağlayan ve tüm bu beceri ve alışkanlıkları uygulayabilmeleri için evde, okulda ve toplumda şartları yaratan kişi öğretmendir (Toper, 2007).

Bir öğretmenin demokrasi eğitimini öğrencilerine en iyi şekilde verebilmesi için kendisinin de demokrasi kavramını ve onun önemini, değerini bilmesi, demokrasiyi

yaşam biçimi haline getirmiş olması gerekmektedir. Bu yüzden öğretmenler de alan bilgisi ve pedagojik formasyon bilgisinin yanı sıra demokrasi alanında da eğitim almış olması gerekmektedir. Öğretmenlerin eğitim aldığı yerler günümüz Türkiye'sinde eğitim fakülteleridir. Bundan dolayı öğretmenlere bu eğitimi verecek olan kurumlar üniversitelerde bulunan eğitim fakültelerinde çalışan öğretim elemanlarıdır.

Bütün bu etmenler değerlendirildiğinde öğretmen yetiştiren kurumların demokrasi eğitiminde payı çok büyüktür. Bu açıdan bakıldığında yarının öğretmenlerine eğitim verecek öğretim elemanlarının da her açıdan olduğu gibi demokratik açıdan da gelişmiş bireyler olması gerekmektedir. Yani demokrasiyi içselleştirmiş, onu bir yaşam biçimi haline getirmiş kişiler olmalıdırlar. Ayrıca öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışları ile geleceğin öğretmeni olacak öğrencilerine iyi bir örnek olması gerekmektedir. Çünkü üniversite gençliği dünyanın çoğu ülkesinde toplumsal sorunlara getirdikleri bakış açısı ve tepkileri ile toplumun en dinamik kesimidir. Gençlerin güncel siyaset üzerinde fikir sahibi olması, dünya sorunları üzerinde tartışabilmesi en sağlıklı haliyle üniversitelerde gerçekleşebilir. Demokratik tutumlar ancak demokrasinin günlük hayatta yaşanmasıyla kazanılabilir. Bunu sağlayacak olan etmenlerin başında da öğretim elemanları gelmektedir. Bu nedenlerle, öğrencilerin algılarına göre öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışlarının ne düzeyde olduğunun saptanması önemli bulunmuştur. Bu saptamayı yapabilmek için Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde çeşitli programlarda çalışan eğitim bilimleri derslerine giren öğretim elemanları ile alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasındaki fark üzerine bir çalışma yapma ihtiyacı hissedilmiştir. Bu araştırmada Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde eğitim derslerine giren öğretim elemanlarıyla alan derslerine giren öğretim elemanlarını demokratik tutumları arasında bir farkın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

1.14 Araştırmanın Amacı

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde yapılan bu çalışmada öğrenci algılarına göre öğretim elemanlarının demokratik tutumları belirlenmeye çalışılmış ve Alan derslerine giren öğretim elemanları ile Eğitim Bilimleri derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında öğrencilerin demokratik tutumlarını etkileme açısından bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. Bu amaçla araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü'nde eğitim derslerine ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının öğrencilerin algılarına göre demokratik tutumları ne düzeydedir?
2. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde **eğitim bilimleri** derslerine giren öğretim elemanları ile **alan bilgisi** derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışları arasında öğrenci algılarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. Uludağ Üniversitesi'nde Eğitim Fakültesi'nde **eğitim bilimleri** derslerine giren öğretim elamanlarının demokratik tutumları arasında öğrenci algılarına göre anlamlı bir fark var mıdır?
4. Uludağ Üniversitesi'nde Eğitim Fakültesi'nde **alan bilgisi** derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında öğrenci algılarına göre anlamlı bir fark var mıdır?

1.15 Araştırmanın Önemi

Demokrasi, çağımızın yönetim şeklidir. İnsana insanca yaşama hakkı veren, bireylerin kendilerini istedikleri gibi ifade edebilmelerini sağlayan, onlara mülkiyet hakkı veren ve bu hakkı yasalarla koruyan, kendi kendisini yönetme imkânı veren bir yönetim şeklidir.

Bu kadar imkânı sunmasından dolayı demokrasinin önce bireye daha sonra da topluma yayılması, öğretilmesi gerekmektedir. Bunu yapabilmek içinde öncelikle toplumda öğretmenlerin demokratik bilince ne kadar sahip oldukları çok önemlidir. Eğitimcilerin bu bilince tam anlamıyla sahip olması ve bunu yaşamının her alanında uygulaması gerekmektedir ki; bunu sağlıklı ve doğru şekliyle öğrencilere geniş çerçevede topluma yayabilsin. Bu da, öğretmen yetiştiren kurumlar aracılığıyla öğretmen adaylarına verilecek demokrasi eğitimi ile olacaktır. Bu eğitimi verecek olan kişiler öğretim elemanlarıdır. Bu açıdan bakıldığında öğretim elemanlarının demokratik tutumları çok önemlidir. İşte öğretmenlerin bu demokratik tutuma ne kadar sahip olduklarını anlamak için bu tip bir çalışmanın yapılması ve bu gerçeğin ortaya çıkarılıp analiz edilmesi önemlidir. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde yapılan bu araştırma eğitim bilimleri dersi veren öğretim elemanları ile alan bilgisi öğretim elemanlarının demokratik bilincini ortaya çıkaracak ve bu konuda bir farkındalık oluşturacaktır. Ayrıca demokrasinin de günümüzde önemi artan bir değer olması bu konuda yapılacak araştırmaların önemini arttırmaktadır. Bunun yanı sıra, araştırmanın ortaya çıkaracağı sonuçların, eğitim fakültelerinde çalışan öğretim elemanlarının demokratik tutumları hakkında bilgi vereceği, bu bilgiler doğrultusunda yapılabilecek çalışmalara kaynaklık edebileceği umulmaktadır.

1.16 Sayıtlar

- 1- Kullanılacak olan “Demokratik Tutum Ölçeği” öğretim görevlilerinin demokratik davranış ve tutumlarını ölçmede yeterlidir.
- 2- Öğrencilerin, yapılan açıklama ve uyarılardan sonra ölçeğe güvenilir ve içten cevaplar verdiği varsayılmaktadır.

1.17 Sınırlılıklar

- 1- Bu araştırma Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü 3. sınıfta okuyan 170 öğrencinin algısına göre eğitim bilimlerine giren 5 ve alan bilgisi derslerine giren 5 öğretim elemanının için yapılan uygulamalarla sınırlıdır.
- 2- Araştırma sadece Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği 3. Sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.
- 3- Demokratik tutumlar geliştirilen ölçekteki maddelerle sınırlıdır.

1.18 Tanımlar Ve Kısaltmalar

Tutum: Tutum bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir (Gömleksiz, 1988)

Davranış: Organizmanın her hareketi ya da organizmanın etkiye karşı gösterdiği tepki.

Alan Dersi: Öğrencilerin öğretmenlik yapacakları alanla ilgili uzmanlık bilgisi vermeyi amaçlayan derslerdir.

Eğitim Dersi: Tüm eğitim fakültelerinde, öğretmen adaylarına okutulan öğretmenlik formasyon dersleridir.

Demokrasi: Çoğunluğun politika oluşturma, azınlığın katılma ve eleştirebilme haklarının bulunduğu; insan hak ve özgürlüklerine ve çevre bilincine dayalı bir yaşayış ve yönetim biçimidir. (Gömleksiz, 1988)

Demokratik Tutum Ölçeği: Öğrencilerin demokratik tutum, anlayış ve düşüncelerini belirlemek, ölçmek amacıyla yapılan ve bir dizi sorudan oluşan ölçme aracıdır.

BÖLÜM II

2. İlgili Araştırmalar

Son yıllarda demokrasi ve demokrasi eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalar giderek artmaktadır. Halen üniversitelerde yapılan demokrasi araştırmalarının sayısı bir elin parmaklarını geçmezken, demokrasi ve demokrasi eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalara aşağıda yer verilmiştir.

Ertürk (1970), on yıl ara ile tekrarladığı, “On Yıl Öncesine Kıyasla Öğretmen Davranışları” adlı araştırmasında, 1960-1970 yılları arasındaki istendik ve istenmedik öğretmen davranışlarını karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırma sonucunda öğretmen davranışlarının daha demokratik, öğrenme yöntemlerinin daha öğrenci merkezli, öğrencinin düşünce ve görüşlerine önem verilen bir eğitim sistemi uygulaması beklenirken, tam tersine öğretmenin sınıfta otoriter olduğu, öğretmen merkezli, öğrencinin duygu ve düşüncelerini önemsemeyen, eleştirel düşünceye yer vermeyen bir uygulama olduğu görülmüştür. Bu araştırma sonucunda artan bilgi ve gelişen teknolojiye paralel olarak öğretmen davranışlarının demokratikleşeceği yerde, tersine otoriterleştiği gözlemlenmiştir.

Onur’un (1976), öğrenci- eğitimci ilişkileri üzerine yaptığı bir araştırmada, okul ortamına ilişkin en belirgin hususun, öğrencilerin okula, yöneticilere, öğretmenlere karşı isteklerini bildirmede kısmen serbestlik hissettikleri halde, eleştiri yöneltmekte kesinlikle çekingen kaldıkları olmuştur (Gömleksiz, 1988).

Tezcan (1982), okuyan ve çalışan gençlik üzerinde yaptığı “Kuşaklar Çatışması” adlı araştırmasında sevilen ve sevilmeyen öğretmenlerin özellikleri sıralanmış ve sevilen öğretmen özellikleri olarak; öğrencilerle diyalog kuran, anlayışlı, iyi ders anlatan, konusunu iyi bilen, hoşgörülü, öğrencilerin sorunlarıyla ilgilenen, öğrencilere yardımcı ve rehber olan, olgun ve yansız davranmak olarak belirlenirken; sevilmeyen öğretmen davranışları olarak; otoriterlik, hoşgörüsüzlük, anlayışsızlık, küçümseme, onur kırıcı şekilde davranma, konusuna hakim olmama gibi özellikler sıralanmıştır.

Kısakürek’in (1985) araştırmasına göre sınıf içerisinde öğretmen- öğrenci ve öğrenci- öğrenci arasındaki ilişkiler kadar öğrencilerin birbirlerine ve öğretim üyelerine sempati duymalarının da başarıyı etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca Kısakürek (1974), yaptığı bir başka araştırmada, öğretim üyelerinin, genellikle üniversitelerde uygulanmakta olan öğretim yöntemlerini yeterli bulmadıklarını, sınıfta akademik bir tartışma ortamının sağlanamadığını saptamıştır (Gömleksiz, 1988).

Akkoyunlu (1986), Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim elemanlarının ve öğrencilerin kendilerinin hangi felsefi akımlardan etkilendiğini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada, öğretim elemanları kendilerini ilerlemecilik felsefi akımından etkilendiğini, öğrencilerin ise daimicilik ve esasicilik akımından etkilendiğini belirlemiştir. Ayrıca öğretim elemanları kendilerinin sınıfta öğrenci

merkezli öğretimi benimsediklerini düşünürken, öğrencilerin öğretim elemanlarının öğretmen merkezli olduklarını düşünmektedirler.

Gömleksiz (1988) “Demokratik Sınıf Ortamı Açısından Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrenci Davranışlarının Değerlendirilmesi” adlı çalışmasını 1987- 1988 öğretim yılı birinci döneminde, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde görevli öğretim elemanları ile bu fakültede okuyan üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde çalışmıştır. Araştırmada öğretim elemanları ile öğrencilerin sınıf içindeki davranışları incelenmiş ve ölçek uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, öğretim elemanları ve öğrencilerin demokratik tutumlar sergiledikleri ve demokrasiyi benimsedikleri görülmüştür. Ancak öğretim elemanları ile öğrenciler arasında demokrasi ilkeleri ile ilgili görüşler açısından farklılaşma olduğu görülmüştür. Öğretim elemanlarının öğrencilere oranla demokrasi ilkelerine daha yüksek oranda katıldıkları görülmüştür ancak öğretim elemanlarının demokrasi ilkelerine katılımlarının fazla olduğu saptanmışken sınıf içi davranışlarının demokrasi ilkelerine uygunluğu aynı oranda değildir yani demokrasi ilkeleri benimsemeleri ile sınıf içinde demokrasi uygulamaları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Öğretim elemanları demokrasi ilkelerini benimsemelerine rağmen bunu sınıf içindeki davranışlarına yansıtmamaktadırlar davranışa ansımayan görüşlerin de öğrenciler tarafından benimsenmediği açıktır.

Gömleksiz (1993), “Kubaşık Öğrenme Yöntemi İle Geleneksel Yöntemin Demokratik Tutumlar ve Erişkiye Etkisi” isimli araştırmasında, geleneksel öğrenme yöntemi ile işbirlikli öğrenmeyi karşılaştırmış ve sınıf içindeki demokratik tutumlara ve sınıf ortamına etkilerini araştırmıştır. İki farklı ölçek uygulanmıştır, araştırma sonucunda işbirlikli öğrenmenin gerek öğrenci başarısına gerekse demokratik tutumlar açısından geleneksel yöntemle göre daha etkili olduğu görülmüştür.

Yıldırım (1994), “İlköğretim Birinci Kademe Öğretmenlerinin Demokratik Tutum ve Davranışları ile Öğrencilerin Demokratik Davranışları Arasındaki İlişkilerin Saptanması” adlı çalışmada Antakya ili Örneği üzerinde çalışmıştır. Bu ildeki 14 ilköğretim okulunda çalışan sınıf öğretmenlerinin ve 4. ve 5. sınıfta okuyan öğrencilerin demokratik tutumları incelenmiştir. Ölçek sonuçlarında öğretmenlerin demokratik tutumlara sahip olduğu yöndeki puanları fazladır ancak bu puanları sınıf içinde davranışa dönüştüremedikleri saptanmıştır. Araştırma bulguları, öğretmenlerin demokratik tutumları ile demokratik davranışları arasında tutarsızlık olduğunu göstermektedir. Bundan dolayı, öğretmenlerin ölçek üzerinde tutumları demokratik iken, davranışlarının demokratik olma düzeyleri vasattır sonucuna varılmıştır.

Gözütok (1995) “Öğretmenlerin Demokratik Tutumları” adlı araştırmasında Ankara’daki üç sosyo- ekonomik düzeydeki ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde çalışan öğretmenleri ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi öğretmenlik sertifikası programlarına devam eden öğretmen adayları üzerinde bir çalışma yapmıştır. Bu okullarda çalışana öğretmenlerin demokratik tutumları incelenmiştir ve araştırma sonucunda; aday öğretmenlerin asil öğretmenlere göre daha demokratik tutumlara sahip olduğu, farklı kıdemlere sahip öğretmenler arasında demokratik tutum puanları açısından farklılık bulunduğu, yaş guruplarına göre 21- 25 yaş gurubu öğretmenlerin daha demokratik tutum sergiledikleri, farklı sosyo- ekonomik çevredeki okullarda çalışan öğretmenlerin ortalama demokratik puanları arasında önemli farklar bulunduğu saptanmıştır. Aday öğretmen- asil öğretmen, genç öğretmen- kıdemli öğretmen arasında

demokratik puanlar yönünden değişim görülmüş, çalışılan kurum, görev yapılan öğretim kademesi ve branşa göre de öğretmenlerin demokratik puanları arasında önemli farklar olduğu belirlenmiştir.

Işıkgöz (1998), Adapazarı'nda yaptığı "Demokrasi Eğitiminde İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Etkililiği" çalışmasında ilköğretim okullarında çalışan yöneticiler ile öğretmenler üzerinde çalışmış ancak ilköğretim okulu yöneticilerinin demokrasi eğitimindeki etkililik düzeylerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri arasında bir fikir birliği olmadığı görülmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmenlerin demokrasi konusunda mesleki becerilerini geliştirmeleri için yöneticilerden çoğu gerekli çalışmaları çoğunlukla yaptıklarını, öğretmenlerden çoğu gerekli çalışmaları yapmadıklarını ya da nadiren yaptıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca demokratik bir sınıf ortamının oluşturulması için yöneticilerden tamamına yakını öğretmenlere gerekli eğitsel ve moral desteğini her zaman ve çoğunlukla verdiğini belirtirken, öğretmenlerin yarısında çoğu yöneticilerin kendilerine eğitsel ve moral desteğini hiçbir zaman ermediklerini, nadiren verdiklerini belirtmişlerdir.

Yeşil (2001), "İlköğretim Düzeyinde Okul Ve Ailenin Demokratik Davranışlar Kazandırmasındaki Etkisi" adlı çalışmasında, ilköğretimde okuyan öğrencilere demokratik davranışlar kazandırmada okul ve ailenin etkisini değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda, demokrasi eğitimi açısından okul ve aileyi önemli kılan en belirleyici faktörün bu iki eğitim ortamının ortamsal yapısı olduğu, bu iki kurumun tek başlarına işlevlerini tam olarak yerine getirmedikleri tespit edilmiştir. Aile ortamının sınıf ortamına göre fiziksel, bilgi, kural boyutlarında bütün özellikler açısından; ifade, katılım ve sosyal ilişkiler boyutlarında çoğu özellik açısından; sorumluluk boyutunda ise okul ortamının demokrasi eğitimine daha uygun olduğu belirlenmiştir. Aile ortamını öğrenciler fiziksel, bilgi ve sorumluluk boyutlarında; veliler ise kural, ifade, katılım ve sosyal ilişkiler boyutlarında daha demokratik bulmuşlardır. Ayrıca aile ortamının bütün boyutları açısından demokrasi eğitimin oldukça uygun olmasına rağmen bunun öğrenci davranışlarına tam olarak yansımadağı tespit edilmiştir. Bir diğer sonuç olarak öğrencilerin arkadaş davranışlarından daha fazla etkilendiği söylenebilir.

Doğanay, A. & Çuhadar, A. & Sarı, M. (2003) tarafından hazırlanan bir çalışmada Adana ilinde çalışmakta olan sınıf öğretmenleri ile sosyal bilgiler öğretmenlerinden random usulü seçme yapılmış ve bu öğretmenlerin demokrasi anlayışları incelenmiştir. Bu öğretmenlerin özgürlükçü ve ya militan demokrasi anlayışa sahip olup olmadıkları saptanmaya çalışılmıştır. Çıkan sonuçlar öğretmenlerin belirgin bir fark ile militan demokrasi anlayışına sahip oldukları yönündedir. Söz konusu çalışma Türkiye'de eğitim alanında demokrasi anlayışları ile ilgili olarak (militan ve özgürlükçü demokrasi anlayışları boyutunda) rastlanan ilk çalışmadır ve bu nedenle önem taşımaktadır.

Yurtseven (2003) "Orta Öğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Demokratik Tutumları" isimli çalışmasında Adana ilinde çeşitli okullarda ve branşlarda çalışan 207 öğretmen üzerinde çalışılmış ve öğretmenlerin demokratik tutuma sahip olup olmadıkları saptanmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin demokrasinin ilkeleri olan özgürlük, eşitlik, hoşgörü, bilimsellik gibi değerlere önem verdikleri saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin demokratik tutumlara sahip oldukları belirlenmiş ve öğretmenlerin arasında

demokratiklik açısından anlamlı farklar yok denecek kadar az olduğu görülmüştür. Bu da demokrasi adına sevindirici bir sonuç olarak nitelendirilebilir.

Duman (2004) “İlköğretim Öğretmenlerinin Öğrencilerin Demokratik Tutum ve Davranışlarının Geliştirilmesindeki Rolü” adlı çalışmada İstanbul ili Ümraniye ilçesinde görev yapan ilköğretim öğretmenlerinin demokratik tutum ve davranışları tespit etmeye çalışmıştır. Bu çalışmada demokratik değerlerin kazandırılmasında öğretmenlerin demokratik eğitim ortamını oluşturmaları gerektiği ve bu yöntemlerin nasıl yapılacağı bulgular ortaya konarak yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu araştırmaya göre öğretmenlerin çok büyük bir kısmı en iyi yönetim şeklinin demokrasi olduğunu düşünmektedirler. Ancak %3 gibi küçük bir rakam dahi olsa bir kısım öğretmenin en iyi yönetim şeklinin teokrasi olduğunu düşünmesi şaşırtıcıdır. Öğretmenlerin %60’ı demokrasinin bireylere kazandırılmasında büyük role sahip oldukları görüşündedirler. Ayrıca öğretmenler, okulun öğrencilere demokrasi bilincini kazandırmada önemli rol oynadığına inanmaktadırlar. Öğretmenlerin öğretim programlarının içeriğindeki demokrasi eğitimi verilebilirliğine ilişkin görüşlerine baktığımızda öğretim programının içeriğinde demokrasi eğitimi verilebilir yani “Evet” diyenlerin oranı %6,2’dir. “Hayır” verilemez diyenlerin oranı %52,4’tür. “Kısmen” diyenlerin oranı ise %41,3’tür. Bu da araştırma sonucu olarak şaşırtıcı bir durumdur.

Toper (2007) “İlköğretim İkinci Kademe Demokrasi Eğitimi: İkinci Kademe Öğretmenlerinin Demokratik Tutum Ve Davranışları Sergileme Düzeyleri” isimli çalışmada 2006- 2007 eğitim öğretim yılında Kars ili Merkez ilçesinde görev yapmakta olan 36 erkek 56 bayan öğretmenin demokratik tutum sergileme düzeylerinin incelemiştir. Öğretmenlerin eğitim öğretim etkinliklerinin yürütürken kullandıkları yöntemleri, okulda ve sınıfta uyulması gereken kuralları belirlerken kullandıkları yöntemleri, okulda ve sınıfta bir problemle karşılaştıklarında gösterdikleri tutumlarını, öğrenci etkinliğine dayalı faaliyet yürütürken gösterdikleri tutumlarını, öğrencilerin başarı, ekonomik durum ya da öğretmenlerin velilerle olan iletişimlerine göre öğrenciye yaklaşımlarını ve demokrasi eğitimi hakkındaki bilgi ve tutumlarını belirlemek amacıyla sorulan sorulardan oluşan “Demokratik Tutum ve Davranışlar Anketi” yoluyla toplanmıştır. Araştırma bulguları örneklemi oluşturan ilköğretim ikinci kademe öğretmenlerinin demokratik tutum ve davranışları yeterli düzeyde sergilemediklerini göstermiştir.

Kurt (2007) “Öğretmenlerin Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatanseverlik Algılarının Nitel Olarak İncelenmesi” adlı çalışmada öğretmenlerin demokrasi, vatandaşlık ve vatanseverlikle ilgili görüşlerini niteliksel olarak incelemiştir. Araştırmanın kaynak verileri, yüz yüze görüşme yöntemiyle ve yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Çalışma grubu, 22’si kadın, 23’ü erkek toplam 45 öğretmenden oluşmaktadır ve İstanbul ili Tuzla ilçesinde görev yapmaktadır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde elde edilen veriler incelendiğinde, demokrasinin etkin bir şekilde işletilebilmesi için ihtiyaç duyulan vatandaşlık türlerini tanımlayan Westheimer ve Kahne’nin (2004) ulaştığı bulgulara benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Öğretmenler aktif katılımın gerekliliğini savunmuşlardır. Westheimer ve Kahne’nin tanımlamış olduğu vatandaşlık türleri olan, şahsi sorumluluğa sahip vatandaş, katılımcı vatandaş, adalet merkezci vatandaş türlerine benzer bulgulara ulaşılmıştır. Öğretmen görüşlerine göre vatanseverlik eğitimi verilmelidir. Bu eğitimin tek bir ders ya da müfredata yayılmış olarak verilmesinden ziyade niteliği üzerine yoğunlaştırılmıştır.

Vatanseverlik anlayışının gelişiminde okul, çevre ve ailenin birlikte hareket etmelerinin gerekliliği sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, veri toplama aracına ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde çalışan öğretim elemanlarının demokratik tutumlarını var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan genel tarama modelinde bir çalışmadır.

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlamaya çalışır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan onu uygun bir biçimde “gözleyip” belirleyebilmektir (Karasar, 1994).

3.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde çalışan öğretim elemanları oluşturmaktadır. Örneklem ise Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde eğitim derslerine ve İngilizce alan derslerine giren öğretim elemanları oluşturmaktadır.

3.3 Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Likert Tipi “Demokratik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Öncelikle tutumun ne olduğunu söylemek gerekirse tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilim olarak tanımlanır. Tutumların bilişsel, duyuşsal, davranışsal öğeleri bulunmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1996).

Tutumlar kendiliğinden gelişmezler. Özellikle küçük yaşlardan itibaren başlayan öğrenme süreci içinde gelişir. Tutumlar sayesinde çeşitli gruplar ya da değişik objeler hakkında bilgi sahibi oluruz. Bu sayede kendi çevremizi düzene sokarak, tepkilerimizi daha önceden ayarlayabiliriz. Buna bağlı olarak pek çok araştırmacı tutumları ölçme

yoluna giderler. Tutum ölçmek için kullanılan araçlar tutum ölçekleridir (Kağıtçıbaşı, 1996).

Araştırmacı tutum ölçeğini geliştirirken öncelikle demokratik tutumla ilişkisi olduğu kabul edilen yaklaşık 104 maddelik bir madde havuzu hazırlamıştır. Bu maddelerden araştırma konusu ile ilgili olanları eleyip madde sayısı uygulayıcıların da ölçeği kolayca doldurabilmeleri için makul bir düzeye getirilmiştir. Daha sonra uzman kanısına başvurulmuş Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde çalışan 10 öğretim elemanının ölçekle ilgili görüşleri alınmış, yapılan öneri ve eleştiriler çerçevesinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ölçeğin geçerliği için uzman kanıları yeterli görülmüştür. Anket uygulanmadan önce güvenirlik (Cronbach Alpha: 0,708) için pilot uygulama yapılmış, elde edilen istatistiki veriler çerçevesinde ölçek maddelerine son şekli verilmiştir.

Kullanılacak ölçekte demokratik tutumları ölçen 34 adet madde bulunmaktadır. Ölçekte öğrenciler her madde için “Kesinlikle Katılıyorum- Katılıyorum- Kararsızım- Katılmıyorum- Kesinlikle Katılmıyorum” seçeneklerini işaretleyerek görüş bildireceklerdir. Bu ölçek çift taraflı olup uygulayıcılar ölçeği hem alan öğretim elemanları için hem de eğitim derslerine giren öğretim elemanlarına için değerlendireceklerdir.

Elde edilen veriler SPSS paket programına girilmiş ve yapılan analizler sonucunda alan dersi veren öğretim elemanları ile eğitim dersi veren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında manidar bir fark olup olmadığına bakılmıştır.

Kuramsal Temel: Demokratik Tutum Ölçeği'nin geliştirilmesinde Gömleksiz (1988)'in “Demokratik Sınıf Ortamı Açısından Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrenci Davranışlarının Değerlendirmesi” adlı araştırmasında yer alan demokrasi ilkelerinden, Büyükkaragöz (1995)'ün “Yüksek Öğretim Programları ve Demokratik Tutumlar” adlı çalışmasında öğrencilere uyguladığı ölçek maddelerinden, Yurtseven (2003)'in yapmış olduğu “Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Demokratik Tutumları” adlı çalışması için geliştirdiği ölçeğin asıl ve denemelik maddelerinden yararlanılmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Alan derslerine giren Öğretim elemanlarıyla eğitim derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilen ölçekten elde edilen veriler bilgisayar ortamına girilmiş ve hesaplamalar yapabilmek için SPSS 10 programından yararlanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1 ÖLÇEĞE VERİLEN YANITLARIN GÜVENİRLİK ANALİZLERİ

Güvenirlik Analizleri, önce, kendileri için ölçek puanlanan her bir öğretim elemanı için ayrı ayrı yapılmıştır. Ayrıca maddelerin ayırt ediciliği için de Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyon Katsayısına bakılmıştır.. Bunun önce negatif olmaması ardından da 0.20'nin üzerinde olması istenir. Böyle olmayan maddeler güvenilirliği düşüreceğinden o maddeler ölçekten çıkartılır. O maddenin çıkarılması halinde, ölçeğin tümünün güvenilirlik katsayısının ne olacağı yan sütunda yer almaktadır.

4.1.1 Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanları İçin Güvenirlik Analizleri
TABLO 1. A Öğretim Elemanı İçin Güvenirlik Tablosu

EGT		Madde düzeltildiğinde ölçek ortalaması	Madde düzeltildiğinde ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş madde toplam korelasyon	Madde düzeltildiğinde Cronbach's Alpha değeri
A	E_00001	140,0000	545,500	.832	.969
	E_00002	141,6800	545,393	.474	.971
	E_00003	140,0400	532,207	.874	.968
	E_00004	140,2800	528,960	.811	.969
	E_00005	140,2000	526,833	.791	.969
	E_00006	140,3600	540,573	.736	.969
	E_00007	140,0800	539,993	.817	.969
	E_00008	140,3600	544,323	.683	.969
	E_00009	140,0000	540,000	.814	.969
	E_00010	140,3600	543,490	.543	.970
	E_00011	140,2000	537,417	.772	.969
	E_00012	140,3200	531,560	.824	.969
	E_00013	140,5600	567,090	.099	.973
	E_00014	140,4000	540,167	.801	.969
	E_00015	140,0400	567,373	.252	.971
	E_00016	140,1200	533,693	.930	.968
	E_00017	140,2000	534,667	.874	.968
	E_00018	140,1200	564,943	.210	.971
	E_00019	139,8800	570,777	.098	.971
	E_00020	140,0800	534,743	.901	.968
	E_00021	139,8400	538,890	.815	.969
	E_00022	140,5600	535,257	.708	.969
	E_00023	139,9600	539,707	.824	.969
	E_00024	140,4800	534,427	.701	.969
	E_00025	140,2800	523,960	.831	.969
	E_00026	140,2000	530,833	.882	.968
	E_00027	140,7200	540,127	.647	.970
	E_00028	140,3200	541,393	.674	.969
	E_00029	140,1200	548,693	.567	.970
	E_00030	140,1200	543,610	.728	.969
	E_00031	140,1200	539,610	.747	.969
	E_00032	140,6400	539,407	.630	.970
	E_00033	140,0800	529,160	.906	.968

	E_00034	140,4400	539,007	.699	.969
--	---------	----------	---------	------	------

Öğretim elemanı A'nın ölçek puanlarının güvenirliği **CRONBACH'S**

ALPHA= 0,970

Öğretim elemanı A için yapılan güvenirlik testinde ölçek puanlarının güvenirliğinin 0,970 olduğu görülmüştür bu da ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

TABLO 2. B Öğretim Elemanı İçin Güvenirlik Tablosu

EGT		Madde düzeltildiğinde ölçek ortalaması	Madde düzeltildiğinde ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş madde toplam korelasyon	Madde düzeltildiğinde Cronbach's Alpha değeri
B	E_00001	134,8750	75,839	.752	.760
	E_00002	136,3750	75,982	.389	.768
	E_00003	134,8750	77,554	.376	.770
	E_00004	134,8750	77,554	.561	.766
	E_00005	135,0000	72,857	.765	.753
	E_00006	135,2500	78,786	.345	.772
	E_00007	134,8750	74,411	.624	.759
	E_00008	135,5000	80,286	.211	.777
	E_00009	135,2500	80,500	.394	.774
	E_00010	135,5000	81,714	.086	.781
	E_00011	135,5000	71,143	.802	.748
	E_00012	135,0000	75,143	.576	.761
	E_00013	136,2500	96,214	-.450	.852
	E_00014	135,2500	84,214	-.187	.785
	E_00015	135,6250	78,839	.495	.769
	E_00016	135,2500	80,786	.110	.782
	E_00017	135,3750	75,982	.499	.764
	E_00018	135,0000	74,857	.599	.760
	E_00019	135,3750	83,411	-.062	.788
	E_00020	134,8750	84,696	-.154	.792
	E_00021	135,3750	78,839	.277	.774
	E_00022	135,2500	71,071	.663	.752
	E_00023	135,2500	77,929	.305	.773
	E_00024	135,6250	81,696	.073	.782
	E_00025	134,7500	71,643	.868	.748
	E_00026	135,1250	87,839	-.568	.796
	E_00027	135,7500	79,643	.348	.773
	E_00028	135,0000	84,286	-.125	.790
	E_00029	135,0000	74,286	.646	.758
	E_00030	135,5000	71,714	.758	.750
	E_00031	135,1250	77,839	.384	.770
	E_00032	134,8750	79,268	.143	.783
	E_00033	135,5000	80,286	.211	.777
	E_00034	135,3750	83,125	.000	.780

Öğretim elemanı B'nin ölçek puanlarının güvenirliği **CRONBACH'S ALPHA= 0,780**
 Öğretim elemanı B için yapılan güvenirlik testinde ölçek puanlarının güvenirliğinin 0,780 olduğu görülmüştür bu da ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

TABLO 3. C Öğretim Elemanı İçin Güvenirlik Tablosu

EGT		Madde düzeltilmesinde ölçek ortalaması	Madde düzeltilmesinde ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş madde toplam korelasyon	Madde düzeltilmesinde Cronbach's Alpha değeri
C	E_00001	134,3571	229,016	.652	.921
	E_00002	136,2143	225,874	.383	.923
	E_00003	134,8571	226,901	.499	.921
	E_00004	135,0000	237,846	.037	.926
	E_00005	134,7857	217,720	.781	.918
	E_00006	134,9286	231,302	.281	.924
	E_00007	134,6429	232,247	.333	.923
	E_00008	135,1429	228,747	.493	.922
	E_00009	134,7857	230,335	.478	.922
	E_00010	135,1429	225,363	.500	.921
	E_00011	134,5714	224,571	.540	.921
	E_00012	134,7143	229,451	.414	.922
	E_00013	135,0000	231,231	.196	.926
	E_00014	134,8571	214,593	.848	.917
	E_00015	135,0714	230,225	.453	.922
	E_00016	135,1429	229,516	.454	.922
	E_00017	135,0714	230,533	.361	.923
	E_00018	134,2857	226,066	.907	.919
	E_00019	134,1429	229,209	.592	.921
	E_00020	134,8571	219,670	.658	.919
	E_00021	135,1429	222,440	.819	.919
	E_00022	135,3571	235,324	.172	.925
	E_00023	134,7857	224,489	.580	.921
	E_00024	135,2143	224,181	.478	.922
	E_00025	134,5000	232,115	.423	.922
	E_00026	134,8571	220,901	.678	.919
	E_00027	134,8571	226,747	.400	.923
	E_00028	134,8571	232,901	.182	.926
	E_00029	134,7143	219,143	.643	.919
	E_00030	135,0714	201,610	.904	.914
	E_00031	135,8571	229,363	.255	.925
	E_00032	134,7857	209,412	.671	.919
	E_00033	134,3571	225,016	.719	.920
	E_00034	135,0714	221,148	.571	.920

Öğretim elemanı C'nin ölçek puanlarının güvenirliği **CRONBACH'S ALPHA= 0,924**

Öğretim elemanı C için yapılan güvenirlik testinde ölçek puanlarının güvenirliğinin 0,924 olduğu görülmüştür bu da ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

4.1.2 Alan Öğretim Elemanları İçin Güvenirlik Analizleri

TABLO 4. D Öğretim Elemanı İçin Güvenirlik Tablosu

ALAN		Madde düzeltilmediğinde ölçek ortalaması	Madde düzeltilmediğinde ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş madde toplam korelasyon	Madde düzeltilmediğinde Cronbach's Alpha değeri
D	A_00001	138,2727	86,494	.059	.807
	A_00002	138,6364	83,671	.165	.806
	A_00003	138,2273	82,851	.355	.796
	A_00004	138,0000	85,714	.201	.801
	A_00005	138,0000	86,000	.171	.802
	A_00006	138,8636	87,933	.039	.809
	A_00007	138,0455	79,665	.739	.785
	A_00008	138,5000	84,548	.225	.801
	A_00009	138,0909	82,087	.443	.793
	A_00010	138,5000	81,214	.348	.796
	A_00011	137,9545	82,331	.572	.792
	A_00012	138,5000	86,452	.061	.807
	A_00013	138,5000	90,071	.162	.824
	A_00014	138,2727	80,684	.491	.791
	A_00015	138,5000	83,595	.302	.798
	A_00016	137,7727	84,374	.394	.797
	A_00017	138,1364	80,790	.456	.792
	A_00018	138,4091	79,206	.555	.788
	A_00019	138,9091	81,896	.273	.800
	A_00020	137,9545	81,569	.553	.791
	A_00021	138,5909	80,729	.489	.791
	A_00022	138,7273	84,113	.209	.802
	A_00023	138,6818	80,132	.500	.790
	A_00024	138,5455	85,212	.161	.803
	A_00025	137,8182	83,870	.433	.796
	A_00026	138,0909	80,277	.488	.790
	A_00027	138,1364	84,409	.251	.800
	A_00028	138,3182	79,561	.463	.791
	A_00029	138,3182	82,894	.233	.802
	A_00030	138,1818	86,061	.084	.806
	A_00031	138,6818	83,846	.193	.803
	A_00032	138,0909	83,420	.381	.796
	A_00033	137,8636	84,790	.314	.799

	A_00034	138,4091	81,110	.385	.794
--	---------	----------	--------	------	------

Öğretim elemanı D 'nin ölçek puanlarının güvenirliği **CRONBACH'S ALPHA= 0,803**

Öğretim elemanı D için yapılan güvenirlik testinde ölçek puanlarının güvenirliğinin 0,803 olduğu görülmüştür bu da ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

TABLO 5. E Öğretim Elemanı İçin Güvenirlik Tablosu

ALAN		Madde düzeltilmesinde ölçek ortalaması	Madde düzeltilmesinde ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş madde toplam korelasyon	Madde düzeltilmesinde Cronbach's Alpha değeri
E	A_00001	136,6000	42,300	.000	.607
	A_00002	137,4000	34,800	.487	.551
	A_00003	135,8000	38,700	.611	.573
	A_00004	136,8000	44,700	.277	.646
	A_00005	136,8000	38,700	.611	.573
	A_00006	136,4000	39,800	.408	.586
	A_00007	136,2000	43,200	-.167	.623
	A_00008	136,6000	36,800	.583	.558
	A_00009	136,4000	45,800	-.611	.644
	A_00010	136,2000	44,700	-.268	.648
	A_00011	136,2000	38,200	.561	.570
	A_00012	136,6000	36,800	.583	.558
	A_00013	137,0000	54,000	-.628	.743
	A_00014	136,4000	45,800	-.611	.644
	A_00015	136,8000	45,200	-.516	.639
	A_00016	136,2000	43,200	-.167	.623
	A_00017	136,0000	35,500	.996	.535
	A_00018	135,8000	38,700	.611	.573
	A_00019	136,4000	41,300	.028	.614
	A_00020	136,2000	43,200	-.167	.623
	A_00021	136,8000	38,700	.611	.573
	A_00022	137,0000	36,500	.463	.562
	A_00023	136,6000	42,300	.000	.607
	A_00024	137,2000	39,200	.205	.595
	A_00025	135,8000	38,700	.611	.573
	A_00026	136,4000	41,300	.028	.614
	A_00027	137,0000	42,000	.000	.611
	A_00028	136,4000	41,300	.028	.614
	A_00029	135,8000	38,700	.611	.573
	A_00030	136,4000	39,800	.408	.586
	A_00031	136,6000	32,800	.570	.531
	A_00032	136,4000	30,300	.718	.497
	A_00033	136,4000	39,800	.408	.586

	A_00034	136,2000	38,200	.561	.570
--	---------	----------	--------	------	------

Öğretim elemanı E'nin ölçek puanlarının güvenirliği **CRONBACH'S ALPHA= 0,606**

Öğretim elemanı E için yapılan güvenirlik testinde ölçek puanlarının güvenirliğinin 0,606 olduğu görülmüştür bu da ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir

TABLO 6. F Öğretim Elemanı İçin Güvenirlik Tablosu

ALAN		Madde düzeltilmesinde ölçek ortalaması	Madde düzeltilmesinde ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş madde toplam korelasyon	Madde düzeltilmesinde Cronbach's Alpha değeri
F	A_00001	120,3571	237,478	.388	.926
	A_00002	122,1429	243,516	.086	.928
	A_00003	121,2857	231,451	.508	.925
	A_00004	120,7857	233,412	.341	.927
	A_00005	120,5714	236,110	.380	.926
	A_00006	121,2857	240,989	.192	.928
	A_00007	120,7857	228,027	.628	.923
	A_00008	121,2857	228,835	.551	.924
	A_00009	120,5714	236,571	.434	.926
	A_00010	121,0000	240,462	.180	.928
	A_00011	120,2857	232,374	.539	.925
	A_00012	121,0714	221,764	.807	.921
	A_00013	120,5000	245,346	-.032	.930
	A_00014	120,6429	232,401	.508	.925
	A_00015	121,2857	228,066	.579	.924
	A_00016	120,8571	236,286	.391	.926
	A_00017	121,0714	229,302	.587	.924
	A_00018	120,9286	224,841	.598	.924
	A_00019	122,0000	232,923	.449	.926
	A_00020	120,7857	225,258	.667	.923
	A_00021	121,0000	221,077	.841	.921
	A_00022	121,2857	233,297	.497	.925
	A_00023	120,8571	234,132	.493	.925
	A_00024	121,4286	228,110	.603	.924
	A_00025	120,2143	229,720	.767	.923
	A_00026	121,0714	232,225	.471	.925
	A_00027	120,7143	228,835	.624	.924
	A_00028	121,5000	231,962	.538	.925
	A_00029	121,2143	225,412	.568	.924
	A_00030	120,5000	235,038	.404	.926
	A_00031	121,5000	235,808	.263	.928
	A_00032	121,0714	220,225	.687	.922
	A_00033	120,1429	230,132	.741	.923

	A_00034	121,2143	218,643	.692	.922
--	---------	----------	---------	------	------

Öğretim elemanı F'nin ölçek puanlarının güvenirliği **CRONBACH'S ALPHA= 0,927**

Öğretim elemanı F için yapılan güvenirlik testinde ölçek puanlarının güvenirliğinin 0,927 olduğu görülmüştür bu da ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

4.1.3 Ölçeğin Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarına İlişkin Genel Güvenirlik Analizi

TABLO 7. Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarına İlişkin Genel Güvenirlik Analiz Tablosu

	Madde düzeltilmediğinde ölçek ortalaması	Madde düzeltilmediğinde ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş madde toplam korelasyon	Madde düzeltilmediğinde Cronbach's Alpha değeri
E_00001	137,4468	368,470	.762	.951
E_00002	139,1489	367,390	.434	.953
E_00003	137,6170	360,415	.755	.951
E_00004	137,7872	362,215	.656	.951
E_00005	137,7021	354,735	.778	.950
E_00006	137,8723	366,592	.603	.952
E_00007	137,5745	365,989	.689	.951
E_00008	137,9787	367,456	.620	.952
E_00009	137,6383	365,584	.741	.951
E_00010	137,9787	366,282	.520	.952
E_00011	137,7234	361,900	.687	.951
E_00012	137,7447	361,325	.709	.951
E_00013	138,1702	382,666	.052	.958
E_00014	137,8723	362,722	.750	.951
E_00015	137,8085	378,897	.322	.953
E_00016	137,8085	361,810	.755	.951
E_00017	137,8511	362,086	.738	.951
E_00018	137,5106	377,994	.302	.954
E_00019	137,4043	382,550	.157	.954
E_00020	137,6383	360,888	.743	.951
E_00021	137,6809	361,439	.733	.951
E_00022	138,1064	363,575	.598	.952
E_00023	137,6170	363,285	.710	.951
E_00024	138,0851	361,297	.622	.952
E_00025	137,6170	358,111	.726	.951
E_00026	137,7447	359,759	.776	.951
E_00027	138,1277	365,896	.542	.952
E_00028	137,7872	368,562	.490	.953
E_00029	137,6383	366,671	.568	.952
E_00030	137,8298	357,623	.711	.951
E_00031	138,0000	363,478	.529	.953
E_00032	137,9149	361,297	.525	.953

E_00033	137,5957	359,203	.789	.950
E_00034	137,9787	363,413	.647	.951

CRONBACH'S ALPHA= 0,95

Ölçeğin genel olarak eğitim bilimleri öğretim elemanlarına ilişkin güvenilirliğine bakıldığında değerin 0,95 olduğu görülmüştür. Bu da ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

4.1.4 Ölçeğin Alan Öğretim Elemanlarına İlişkin Genel Güvenirlik Analizi

TABLO 8. Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarına İlişkin Genel Güvenirlik Analiz Tablosu

	Madde düzeltilmiş ölçek ortalaması	Madde düzeltilmiş ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş madde toplam korelasyon	Madde düzeltilmişinde Cronbach's Alpha değeri
A_00001	131,9512	198,548	.113	.912
A_00002	132,8537	187,678	.411	.909
A_00003	132,1463	185,878	.600	.905
A_00004	131,9756	192,024	.371	.909
A_00005	131,9024	194,140	.368	.909
A_00006	132,5610	196,652	.211	.911
A_00007	131,9268	186,570	.695	.905
A_00008	132,3902	188,344	.533	.907
A_00009	131,9024	193,090	.429	.908
A_00010	132,2439	192,989	.299	.910
A_00011	131,7073	192,212	.513	.907
A_00012	132,3171	188,722	.515	.907
A_00013	132,1707	205,045	-.170	.919
A_00014	132,0244	191,674	.439	.908
A_00015	132,4146	188,649	.535	.907
A_00016	131,8049	189,361	.582	.906
A_00017	132,0488	184,998	.645	.905
A_00018	132,1220	185,810	.573	.906
A_00019	132,8293	185,795	.487	.907
A_00020	131,8780	186,060	.673	.905
A_00021	132,3659	187,088	.624	.905
A_00022	132,5610	191,502	.401	.908
A_00023	132,3415	192,930	.390	.909
A_00024	132,5366	188,555	.498	.907
A_00025	131,5610	191,402	.623	.907
A_00026	132,0732	186,370	.572	.906
A_00027	132,0488	191,298	.444	.908
A_00028	132,3415	184,130	.605	.905
A_00029	132,1707	185,095	.520	.907
A_00030	131,9268	195,270	.255	.910
A_00031	132,5610	189,402	.377	.909

A_00032	132,0732	183,020	.651	.904
A_00033	131,6341	193,688	.459	.908
A_00034	132,2683	182,901	.620	.905

CRONBACH'S ALPHA= 0,910

Ölçeğin genel olarak alan dersi öğretim elemanlarına ilişkin güvenilirliğine bakıldığında değer 0,91 olduğu görülmüştür. Bu da ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanları ile Alan Öğretim elemanlarının kıyaslanabilir puan dizilerinin elde edilebilmesi için mevcut veri tabanının ilk incelemesinde;

Eğitim Bilimlerinden X'nin 6 puanı ve Y'nin 1 puanı

Alan öğretim elemanlarından Z'nin 1 puanı değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Kalan 169 puanın her iki taraftaki kişilere dağılımı şu şekildedir;

Eğitim Bilimleri ve Alan Dersleri'ne giren öğretim elemanlarının karşılaştırılması;

TABLO 9. Aynı Öğretim Elemanlarını Birlikte Değerlendiren Öğrenci Sayısını Gösteren Tablo

EĞİTİM	ALAN					TOPLAM
	E	D	F	G	H	
A	16	28	13	18	20	95
B	11	2	8	3	7	31
C	16	3	17	0	7	43
TOPLAM	43	33	38	21	34	169

Tablonun incelenmesinde de görüleceği gibi farklı öğretim elemanlarını değerlendiren öğrencilerin görüşlerinin karşılaştırılmasının yapılması mümkün olmadığından toplam 56 öğrencinin görüşü karşılaştırmalı olarak değerlendirmeye alınmıştır. Bunlardan;

A ve D'yi birlikte puanlayan 28

B ve E'yi birlikte puanlayan 11

C ve F'yi birlikte puanlayan 17 öğrencinin olduğu görülmüştür. 56 öğrencinin tutum ölçeğine verdikleri cevaplar istatistiki analize alınmıştır.

Araştırma sorularından “Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü'nde eğitim derslerine ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının öğrencilerin algılarına göre demokratik tutumları nasıldır?” sorusuna cevap aramak için aşağıdaki analizler yapılmıştır:

TABLO 10. Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutum Ölçeğinin Her Sorusu İçin Aldıkları Puan Ortalamaları

SORU	Eğitim Ortalaması	Alan Ortalaması	Eğitim+ Alan Ortalama
SORU 1	4,45	4,11	4,28
SORU 2	2,78	3,25	3,01
SORU 3	4,32	3,86	4,09
SORU 4	4,18	4,15	4,16
SORU 5	4,23	4,16	4,19
SORU 6	4,07	3,71	3,89
SORU 7	4,38	4,20	4,29
SORU 8	3,98	3,80	3,89
SORU 9	4,29	4,16	4,23
SORU 10	4,04	3,93	3,99
SORU 11	4,25	4,35	4,30
SORU 12	4,13	3,76	3,95
SORU 13	3,80	3,83	3,82
SORU 14	4,11	4,16	4,14
SORU 15	4,14	3,77	3,96
SORU 16	4,25	4,32	4,29
SORU 17	4,18	4,04	4,11
SORU 18	4,34	3,91	4,13
SORU 19	4,58	3,33	3,96
SORU 20	4,36	4,20	4,28
SORU 21	4,30	3,78	4,04
SORU 22	3,82	3,64	3,73
SORU 23	4,31	3,76	4,04
SORU 24	3,89	3,55	3,72
SORU 25	4,25	4,60	4,43
SORU 26	4,09	4,04	4,07
SORU 27	3,84	4,14	3,99
SORU 28	4,16	3,79	3,98
SORU 29	4,35	3,96	4,17
SORU 30	4,14	4,14	4,14
SORU 31	3,98	3,55	3,77
SORU 32	4,15	4,07	4,11
SORU 33	4,38	4,48	4,43
SORU 34	4,05	3,88	4,42

Min. Puan	1	1	34
Max. Puan	5	5	170

Tablo 2. incelendiğinde görüleceği gibi, ölçekteki her soru için verilen puanların ortalamasına bakıldığında, genel olarak eğitim derslerine giren öğretmen elemanlarının alan derslerine giren öğretmen elemanlarından daha demokratik tutumlar sergiledikleri gözlenmektedir. Bu değerlendirme her soru için ayrı ayrı yapıldığında ölçek puanları arasında anlamlı fark görülmeyen maddeler Tablo 3'te, eğitim bilgisi öğretimin elemanlarının alan öğretmen elemanlarının puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu maddeler Tablo 4'te, alan öğretmen elemanlarının ölçek puanlarının eğitim bilimleri öğretmen elemanlarından Anlamlı derecede yüksek olduğu maddeler Tablo 5'te verilmiştir.

4.2 Genel Değerlendirme

4.2.1 Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının Ölçek Puanlarının Alan Öğretim Elemanlarının Puanlarından Anlamlı Derecede Yüksek Olduğu Ölçek Maddeleri

TABLO 11. Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının Ölçek Puanlarının Alan Öğretim Elemanlarının Puanlarından Anlamlı Derecede Yüksek Olduğu Ölçek Maddelerini Gösteren Tablo

Madde No	Madde	Alan Puanı	Eğitim Puanı
1	Dersin işlenişinde öğrencilerine rehberlik eder.	226	249
3	Öğrencilerin, ders hakkındaki istek ve önerilerine açıktır.	216	242
6	Sınıftaki farklılıkları kabul eder ve bu farklılıklardan yararlanmasını bilir.	204	228
12	Sınıfta öğrencileri ilgilendiren konularda karar alırken oylama yapar, tercihlere saygı duyar.	207	227
15	Öğrenciler kural dışı davranış sergiledikleri zaman, bu davranışın sorumluluğunu taşımaları gerektiğini belirtir.	211	232
18	Öğrencileri derse ve etkinliklere katılım konusunda teşvik eder.	219	243
19	Yaratıcılığa önem verir.	183	252
21	Öğrencilere eleştirel düşünme olanağı sağlar.	208	241
23	Olayları değerlendirirken, olayı farklı açılardan ele alan, geniş bir bakış açısına sahiptir.	203	237
28	Öğrenci etkinliklerinde kişilerin ilgi, yetenek ve beklentileriyle ilgili konularda çalışmalar yapmalarına olanak sağlayacak koşulları oluşturur.	212	233
29	Öğrencilerin büyük bölümünü etkileyecek konularda karar vermeden önce, öğrencilerin görüş ve önerilerini alır.	218	239

31	Öğrencilere yasal ilkeler çerçevesinde haklarını nasıl savunmaları gerektiğini öğretir.	199	223
----	---	-----	-----

4.2.2 Eğitim Bilimleri Ve Alan Öğretim Elemanlarının Ölçek Puanları Arasında Anlamlı Fark Olmayan Ölçek Maddeleri

TABLO 12. Eğitim Bilimleri Ve Alan Öğretim Elemanlarının Ölçek Puanları Arasında Anlamlı Fark Olmayan Ölçek Maddelerini Gösteren Tablo

Madde No	Madde	Alan Puanı	Eğitim Puanı
4	Öğrencilerle ilgili eleştirileri, kişiliğe değil davranışa yöneliktir.	220	230
5	Değerlendirmelerinde yargılayıcı değil tanımlayıcı ve açıklayıcı bir dil kullanır.	233	237
7	Öğrencilere güvenli bir sınıf atmosferi sağlar.	235	245
8	Öğrencilerin birbirlerinin farklılıklarına anlayış göstermelerine model olarak katkıda bulunur.	209	219
9	Farklı bakış açılarını dinler bunlara saygı duyar.	233	240
10	Kurallara ve ilkelere önem verir, öğrencilerin özgürlüklerini ilkeler çerçevesinde kullanmalarına yardımcı olur.	220	226
11	Sınıf içi kuralların herkes için adil bir şekilde uygulanmasını sağlar.	239	238
13	İstenmeyen davranışları cezalandırarak ortadan kaldırmaya çalışır.	203	205
14	Davranışları değerlendirildiğinde, öğretim elemanının demokratik tutum ve davranışlara sahip olduğu söylenebilir.	233	230
16	Öğrenciler başta olmak üzere çevresindeki farklı geçmişe sahip insanların inançlarına ve değerlerine saygılıdır.	242	238
17	Çoğunluğu önemseydiği kadar azınlığın düşüncelerine de saygı duyar.	226	234
20	Öğrencilerin kişiliklerine değer verir, saygı duyar.	231	240
22	Öğrencileriyle ilişkilerinde, onların yeteneklerini ve kişilik özelliklerini dikkate alarak davranır.	200	210
24	Öğrencilerini karar verme, planlama, değerlendirme gibi etkinliklerde, kendi değer ve düşüncelerini savunmaya özendirir.	199	218
26	Öğrencileri tarafından eleştirilmeye açıktır, bu eleştirileri öğrencileriyle ilişkilerine yansıtmaz.	226	229
27	Grup çalışmalarında, öğrencilerin kendi istekleri doğrultusunda gruplar oluşturmalarına olanak tanır.	232	215
30	Öğretim etkinliklerinde öğrencileri tarafından dikkate alınarak uyulmasını istediği ilke ve kurallara öncelikle kendisi uyar.	232	232
32	Bireysel ya da grup çalışmalarını eleştirirken öncelikle	224	228

	olumlu eleştiriyi vermeye dikkat eder, olumsuz eleştirileri daha sonra yapar.		
33	Sorduğu soruya yanlış cevap verse bile öğrencinin, düşüncesini sonuna kadar ifade etmesine olanak sağlar.	251	245
34	Öğrencilerden gelen eleştiriler ve öneriler doğrultusunda uygulamalarında gerekli değişiklikleri yapar.	217	227

4.2.3 Alan Öğretim Elemanlarının Ölçek Puanlarının Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının Puanlarından Anlamlı Derecede Yüksek Olduğu Ölçek Maddeleri

TABLO 13. Alan Öğretim Elemanlarının Ölçek Puanlarının Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının Puanlarından Anlamlı Derecede Yüksek Olduğu Ölçek Maddeleri Gösteren Tablo

Madde No	Madde	Alan Puanı	Eğitim Puanı
2	Grup çalışmalarını bireysel çalışmalardan üstün tutar.	179	153
25	Öğrencileri düşüncelerinden dolayı suçlamaz.	253	238

Araştırma sorularımızdan “Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde eğitim bilimleri derslerine giren öğretim elemanları ile alan bilgisi derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap vermek için aşağıdaki analizler yapılmıştır:

Bu grup içinde genel olarak EĞİTİM BİLİMLERİ ÖĞRETİM ELEMANLARININ ortalama ölçek puanları;

TABLO 14. Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının Ortalama Ölçek Puanlarını Gösteren Tablo

	PUANLAYAN KİŞİ SAYISI	EN DÜŞÜK PUAN	EN YÜKSEK PUAN	ORTALAMA	STANDART SAPMA
(EĞİTİM) TOPLAM ÖLÇEK PUANI	56 56	47,00	165,00	138,16	19,75

Tabloda görüldüğü gibi, Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanları için verilen en düşük puan 47, en yüksek puan 165, ortalaması ise 138,16’dır.

Bu grup içinde genel olarak ALAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ ortalama ölçek puanları;

TABLO 15. Alan Öğretim Elemanlarının Ortalama Ölçek Puanlarını Gösteren Tablo

	PUANLAYAN KİŞİ SAYISI	EN DÜŞÜK PUAN	EN YÜKSEK PUAN	ORTALAMA	STANDART SAPMA
(ALAN) TOPLAM ÖLÇEK PUANI	56 56	77,00	159,00	131,34	16,44

Tabloda da görüldüğü gibi alan bilgisi öğretim elemanlarının aldığı en düşük ölçek puanı 77, en yüksek ölçek puanı 159, ortalaması ise 131,34'tür.

Her iki taraftaki ölçek puanlarının ortalamaları arasında fark olup olmadığının saptanması için ilişkili örneklem için t testi yapılmıştır. İlişkili örneklem için t-testi sonuçları Tablo 118'de görülmektedir.

TABLO 16. İlişkili Örneklem için Yapılan T-Testi Sonuçları Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	138.16	19.75	55	2.121	0.038
ALAN EĞİTİMİ	56	131.34	16.44			

Eğitim Bilimleri alanındaki öğretim elemanlarının ölçek puanlarının ortalaması ($\bar{X}_{\text{Eğitim}} = 138,16$), Alan Eğitimi gerçekleştiren öğretim elemanlarının ölçek puan ortalamasından $\bar{X}_{\text{Alan}} = 131,34$ anlamlı derecede yüksektir [$t_{(55)} = 2.121$, $p < 0.05$].

Araştırma sorularımızdan “Uludağ Üniversitesi’nde Eğitim Fakültesi’nde **eğitim bilimleri** derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna cevap vermek için aşağıdaki analizler yapılmıştır:

Eğitim bilimleri derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının saptanması için, A öğretim elemanının 28 adet ölçek puanı ortalaması ($\bar{X}_A = 140.00$), B öğretim elemanının 11 adet ölçek puanı

ortalaması ($\bar{X}_B=139.09$) ve C öğretim elemanının 17 adet ölçek puanı ortalaması ($\bar{X}_C=134.52$) ilişkisiz örneklemeler için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. (Testin yapılabilmesi için gerekli koşulun sağlandığı, Levene Testi ile kontrol edilmiştir)

TABLO 17. Eğitim Bilimlerine Giren Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutumları Arasındaki Farkı Gözlemlemek İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	328,41	2	164,21	0.412	0.664	-
Gruplar içi	21121,14	53	398,51			
Toplam	21449,55	55				

Ancak, bu karşılaştırma sonucunda, puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır [$F_{(2-53)}=0.412$, $p>0.05$]

Araştırma sorularımızdan “Uludağ Üniversitesi’nde Eğitim Fakültesi’nde alan bilgisi derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna cevap verebilmek için aşağıdaki analizler yapılmıştır:

Alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının saptanması için, D öğretim elemanının 11 adet ölçek puanı ortalaması ($\bar{X}_D=135.82$), E öğretim elemanının 28 adet ölçek puanı ortalaması ($\bar{X}_E=137.07$) ve F öğretim elemanının 17 adet ölçek puanı ortalaması ($\bar{X}_F=119.00$) ilişkisiz örneklemeler için tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. (Testin yapılabilmesi için gerekli koşulun sağlandığı, Levene Testi ile kontrol edilmiştir)

TABLO 18. Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutumları Arasındaki Farkı Gözlemlemek İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	3729,06	2	1864,53	8.870	0.000	D-F E-F
Gruplar içi	11141,49	53	210,22			
Toplam	14870,55	55				

Bu karşılaştırma sonucunda, puanların ortalamaları arasında **anlamlı bir fark gözlenmiştir** [$F_{(2-53)}=8.870$, $p<0.01$] . Yapılan çoklu karşılaştırma testine göre, (Bonferroni), üçüncü öğretim elemanının ölçek puan ortalaması ($\bar{X}_F=119.00$), diğer iki öğretim elemanının ölçek puan ortalamalarından anlamlı derecede düşüktür.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın amaçları çerçevesinde yapılan istatistiki değerlendirmeler sonucunda;

1-Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü’nde eğitim derslerine ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının öğrencilerin algılarına göre demokratik tutum işaret ortalamaları 4,06 ile “Katılıyorum” un üzerinde işaret almıştır. Bu durum genele bakıldığında Eğitim Fakültesi öğretim elemanlarının olumlu demokratik tutumlara sahip olduklarının göstergesi kabul edilebilir.

2-Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü’nde derslere giren eğitim bilimleri öğretim elemanları ile alan bilgisi öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında eğitim bilimleri öğretim elemanları lehine anlamlı bir fark vardır. Bu da eğitim bilimleri öğretim elemanlarının demokratik tutumlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

3- Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü’nde derslere giren eğitim bilimleri öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu da eğitim bilimleri öğretim elemanlarının demokratik tutumlarının birbirine yakın olduğunu göstermektedir.

4- Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü’nde derslere giren alan bilgisi öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında anlamlı bir farklılaşma gözlenmektedir. Bu farklılığın nedeni de bir öğretim elemanının diğerlerinden çok farklı tutum puanına sahip olmasıdır.

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde eğitim bilimleri derslerine giren öğretim elemanları ile alan bilgisi derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bu fark eğitim bilimleri derslerine giren öğretim elemanları lehinedir. Tablo 8’de görüldüğü üzere eğitim derslerine giren öğretim elemanları alan derslerine giren öğretim elemanlarından daha fazla puan almışlardır. Bunun sonucu olarak; öğrencilerin görüşlerine göre eğitim bilimleri derslerine giren öğretim elemanları alan derslerine giren öğretim elemanlarından daha demokratik tutumlar sergilemektedirler.

Her madde eğitim derslerine giren öğretim elemanları ve alan derslerine giren öğretim elemanları olarak değerlendirildiğinde;

Eğitim derslerine giren öğretim elemanları alan derslerine giren öğretim elemanlarına göre öğrencilere derslerde daha fazla rehberlik etmekte, öğrencilerin ders hakkındaki istek ve önerilerine kulak vermekte, sınıf içindeki farklılıkları kabul edip bu farklılıklardan yararlanmaktadır. Sınıf içinde öğrencileri ilgilendiren konularda karar alırken oylama yaparak öğrencilerin tercihlerine saygı duymaktadır. Öğrenciler kural dışı davranışlar sergiledikleri zaman bu davranışların sorumluluğunu taşımaları gerektiğini belirtir ve öğrencileri derse ve etkinliklere katılım konusunda teşvik eder, yaratıcılığa önem verir. Öğrencilere eleştirel düşünme olanağı sağlar ve olayları değerlendirirken olayı farklı açılardan ele alan, geniş bir bakış açısına sahiptir. Öğrenci etkinliklerinde kişilerin ilgi, yetenek ve beklentileriyle ilgili konularda çalışmalar yapmalarına olanak sağlayacak koşulları oluşturur ve en son olarak öğrencilere yasal ilkeler çerçevesinde haklarını nasıl savunmaları gerektiğini öğretir.

Alan derslerine giren öğretim elemanları ise eğitim derslerine giren öğretim elemanlarına göre grup çalışmalarını bireysel çalışmalara üstün tutmakta ve öğrencilerini düşüncelerinde dolayı suçlamamaktadır. Araştırmada öğrencilerin en eksik gördüğü ve eksik puanladığı nokta özellikle eğitim bilimleri derslerine öğretim elemanlarının grup çalışmalarına yeterince yer vermemesidir.

Daha önce yapılan araştırmalar “Uludağ Üniversitesi’nde Çalışan Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutumları” isimli araştırmayla tam olarak örtüşmese de, pek çok ortak yanı ve ayrılan noktaları bulunmaktadır.

Ertürk’ün 1970 yılında yaptığı ve her on yılda tekrarladığı “On Yıl Öncesine Kıyasla Öğretmen Davranışları” isimli çalışmasında öğretmenlerin önceki senelere göre daha demokratik tutumlara ve davranışlara sahip olması beklenirken tam tersine öğretmenlerin daha da otoriterleştiği gözlemlenmesine rağmen yapılan bu araştırmaya göre günümüzde öğretmen davranışlarının daha demokratik olduğu, öğretmenlerin istedik yönde demokratik tutum ve davranışlara sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin isteklerini belirtmede ve öğretim elemanlarına eleştiri yöneltmede kendilerini daha rahat hissettikleri belirlenmiş ancak Onur’un 1976 yılında yaptığı araştırmada öğrencilerin sınıf içinde isteklerini belirtmede kısmen serbestlik hissetmelerine rağmen eleştiri yöneltmekte kesinlikle çekingen kaldıkları gözlemlenmiştir.

Akkoyunlu’nun 1986 yılında Hacettepe Üniversitesi’nde yaptığı çalışmaya göre öğretim elemanları kendilerinin sınıfta öğrenci merkezli öğretimi benimsediklerini düşünürken, öğrencilerin öğretim elemanlarının öğretmen merkezli olduklarını düşündükleri belirlenmiş olmasına rağmen öğretim elemanlarının daha öğrenci merkezli öğretim yöntemini benimsemiş oldukları yapılan bu çalışmada görülmektedir.

Gömleksiz’in 1988 yılında Hacettepe Üniversitesi öğrencileri ve öğretim elemanları ile yaptığı çalışmada öğretim elemanlarının öğrencilere oranla demokrasi ilkelerine daha yüksek oranda katıldıkları görülmüştür ancak öğretim elemanlarının demokrasi ilkelerine katılımlarının fazla olduğu saptanmışken sınıf içi davranışlarının demokrasi ilkelerine uygunluğu aynı oranda olmadığı görülmüştür. Öğretim elemanlarının demokrasi ilkelerini benimsemelerine rağmen bunu sınıf içindeki davranışlarına yansıtmadıkları açıktır. Bu durum kısmen değişmiş ve yaptığımız araştırmaya göre öğrencilerin öğretim elemanlarının sınıf içinde demokratik davranışlar gösterdiğini düşündükleri belirlenmiştir.

Yurtseven’in 2003’te yaptığı “Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Demokratik Tutumları” isimli çalışmada ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin “”Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde Çalışan Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutumları” isimli çalışmada olduğu gibi demokratik tutumlar gösterdikleri belirlenmiştir. Ancak yapılan bu araştırmayla ayrıldığı nokta ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenler arasında demokratik tutum ve davranışlar açısından anlamlı fark bulunmamasına rağmen bu çalışmada eğitim bilimlerine giren

öğretim elemanları ile alan bilgisi derslerine giren öğretim elemanları arasında anlamlı fark bulunmasıdır.

2007 yılında Toper'in Kars ilinde yaptığı "İlköğretim İkinci Kademedeki Öğretmenlerin Demokratik Tutum Ve Davranışları Sergileme Düzeyleri" isimli çalışmasında ilköğretim ikinci kademedeki çalışan öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışları yeterli düzeyde göstermedikleri saptanmıştır. Bu çalışmada "Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Çalışan Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutumları" isimli araştırmayla tam olarak örtüşme de sonuçları açısından bakıldığında birbirlerinden farklılaştığı görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında şu öneriler yapılabilir;

1. Anayasada, YÖK kanununda ve Türk Milli Eğitim Kanunu'nda da belirtildiği gibi eğitimin her kademesinde Türk gençlerine demokrasiyi yaşayıp yaşatabilmeleri ve demokratik bir hayat biçimini benimseyebilmeleri için demokrasi eğitimi verilmelidir.
2. Demokrasi eğitimi, ilk kademedeki başlayarak örgün ve yaygın eğitimin tüm kademelerinde yaşanan bir süreci kapsamalıdır.
3. Demokrasi eğitiminde teorik bilgiler kadar öğrencilerin demokrasiyi yaşayacağı uygulamalara da yer verilmelidir.
4. Tüm eğitim alanlarında olduğu gibi demokrasi eğitiminde de bilgi kadar tutum ve davranışlar da geliştirilmelidir. Tutum ve davranışlar ise örnek davranışı sergileyecek, model olacak eğitimcilerle kazandırılabilir. Demokrasi eğitimi verilirken öğretmen, öğrenci için en ideal ve uygun rol modeli olmalıdır. Bu açıdan öğretmenlerin demokratik tutumlara sahip olmaları önemsenmelidir.
5. Programlarda demokratik bilgi ve becerileri geliştirecek derslere yer verilmelidir.
6. Demokrasi eğitimi yalnız bir ya da birkaç dersin konusu olmamalı, tüm derslerde demokrasi uygulamaları yapılabilir.
7. Fakülte ve sınıf ortamları demokratik tutum ve davranışların sergilendiği ve yaşandığı ortamlar haline getirilmelidir.
8. Eğitim Fakültelerinde ve her kademedeki ders sorumluluğu taşıyan öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışlarıyla öğrencilerine örnek olmaları beklenmelidir.
9. Öğretim elemanları derslerinde öğrencilere demokratik tutumları kazandırabilmek için grup çalışmalarına yer vermeli, öğrencilerin görüş ve fikirlerine başvurmalı, onlara her konuda yardımcı ve rehber olmalıdır.
10. Alan derslerine giren öğretim elemanları derslerinde demokratik değerleri daha fazla yaşatmaya çalışmalı dersleri demokrasi konularını içermese de öğrencilere demokratik yaşam biçimini benimsetebilmek için bu yönde çaba içerisinde olmalıdırlar.

11. Yüksek Öğretim Kurumları'nda öğrencileri demokrasi ve insan hakları konusunda bilinçlendirebilmek için çeşitli gençlik grupları kurarak öğretim elemanları başkanlığında seminerler, bilgilendirme toplantıları, konferanslar düzenlenmelidir.
12. Demokratik tutum ve davranışların geliştirilmesi için eğitim ortamlarında demokrasi etkin şekilde yaşatılmalı ve öğrencilere bu süreçte rol ve sorumluluk verilmelidir.
13. Bu araştırma daha büyük bir örneklem örneği üzerinde çalışıldığında daha faydalı bilgiler elde edileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Ateş, Toktamış. Demokrasi – Kavram- Tarihi Süreç- İlkeler. İstanbul: Eser Matbaası, 1976

Başar, Hüseyin. Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem Yayıncılık, 1994

Başaran, İbrahim Ethem. Eğitim Tarihi. Ankara: kendi Yayını, 1994

Büyükkaragöz, Savaş. Yüksek Öğretim Programları ve Demokratik Tutumlar. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı, 1995

Çalık, Dilek. İlköğretim Okullarında Demokrasi Üzerine Bir Araştırma. Celal Bayar Üniversitesi. Manisa, 2002

Çuhadar, Andar. Üniversite Öğretim Elemanı ve Öğrencilerinin Demokrasi Anlayışlarının Siyasal Toplumsallaşma Bağlamında Cinsiyet, Bilim Alanı, Akademik Aşama ve Siyasal Katılımcılık Değişkenleri Açısından İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi. Adana, 2006

Demirel, Özcan. Planlamadan Uygulamaya Öğretme Sanatı. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2000

Demirtaş, Hasan. Sınıf İçinde Öğretmen Davranışları, Öğretmen Dünyası, sy. 238, y. 20, 1999, ss. 32- 35.

Doğan, İsmail. Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları. Ankara: Pegem Yayıncılık, 1992

Erden, Münire. Öğretmenlik Mesleğine Giriş. İstanbul: Alkım Yayınları, 2004

Esen, Bülent Nuri ve O. Nebioğlu. Kölelik Ve Hürriyet. İstanbul: Nebioğlu Yayınevi, 1967

Flowers, Nancy. Compasito. Hungary: Council of Europe Publishing, 2007

Gemalmaz, Semih. Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2007

Gollob, Rolf ve P. Krapf. Exploring Children's Rights, Nine Short Projects For Primary Level. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2007

- Gordon, Thomas. Etkili Öğretmenlik Eğitimi. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2005
- Gömleksiz, Müfit. Demokratik Bir Sınıf Ortamı Açısından Hacettepe Üniversitesi Öğretim Elemanlarının Ve Öğrencilerin Davranışlarının Değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara: 1998
- Gollob, Rolf ve P. Krapf. Living in Democracy. Belgium: Council of Europe Publishing, 2008
- Gülmez, Mesut. İnsan Hakları Ve Demokrasi Eğitimi – Egemenlik İnsanıdır. Ankara: TODAİE Yayını, 2001
- Huddleston, Edward. Tool on Teacher Training for Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education. Council of Europe Publishing, 2007
- Işıkgöz, Enes. Demokrasi Eğitiminde İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Etkililiği. Sakarya Üniversitesi. Sakarya, 1999
- Kağıcıbaşı, Ç. İnsan ve İnsanlar. İstanbul: Evrim Basın Yayın Dağıtım, 1996
- Karasar, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık, 1994
- Kaya, Zeki. Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegama Yayıncılık, 2002
- Kıncal, Remzi Y. Vatandaşlık Bilgisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2004
- Kurt, Tamer. Öğretmenlerin Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatanseverlik Algılarının Nitel Olarak İncelenmesi. Marmara Üniversitesi. İstanbul, 2007
- Küçükahmet, Leyla. Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2000
- Küçükahmet, Leyla. Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2003
- O’Hair, Mary John ve H.J. McLaughlin ve U.C. Reitzug. Foundations of Democratic Education. USA: Wadsworth Thomson Learning, 2000
- Pearl, Art ve C.R. Pryor. Democratic Practices in Education. Lanham, Maryland, Toronto, Oxford: Rowman& Littlefield Education, 2005
- Şimşek, Ali. Sınıfta Demokrasi. Ankara: Eğitim-Sen Yayınları, 2000
- Şişman, Mehmet ve S. Turan. Sınıf Yönetimi. Ankara: Öğreti PegemA Yayınları, 2004

Topçu, Nurettin. Devlet ve Demokrasi. İstanbul: Hareket Yayınları, 1969

Toper, Tuğba. İlköğretim İkinci Kademedeki Demokrasi Eğitimi: İkinci Kademe Öğretmenlerinin Demokratik Tutum ve Davranışları Sergileme Düzeyleri (Kars İli Örneği). Kafkas Üniversitesi. Kars, 2007

Yeşil, Rüştü. Okul ve Ailede İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2002

Yıldız, Süleyman Murat. Beden Eğitimi Spor ve Yüksekokullarında Eğitim Hizmetlerini Etkileyen Faktörler. Kastamonu Eğitim Dergisi, Mart 2007, cilt:15, No:1, ss:451- 462

Yurtseven, Reyhan. Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Demokratik Tutumları. Çukurova Üniversitesi. Adana, 2003

Westheimer, Joel. What Kind of Citizen? The Politics of Educating for Democracy. American Educational Research Journal; Summer 2004; 41, 2; ABI/INFORM Global ss. 237

Westheimer, Joel. Citizenship Education For A Democratic Society. Teach Magazine:2003, March- April.

<http://www.anayasa.gov.tr/general/icerikler.asp?contID=363&menuID=&ID=363>

<http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2293/unite05.pdf>

<http://www.anayasa.gen.tr/1961ay.htm>

<http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/EHSM/1024/unite12.pdf>

<http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2294/unite02.pdf>

<http://www.istatistik.bursameb.gov.tr>

<http://www.wikipedia.org>

<http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2292/unite04.pdf>

<http://www.wikipedia.org>

<http://www.yok.gov.tr>

<http://www.mevzuat.meb.gov.tr>

<http://www.cagipolisi.com.tr>

<http://www.democraticdialogue.com/DDpdfs/TeachingDemocracyPDK.pdf>

<http://www.egitim.cu.edu.tr/wp.asp?87#myfiles>

<http://www.genbilim.com/content/view/1637/>

<http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=259>

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/519/6509.pdf>

<http://www.e-kutuphane.egitimsen.org.tr/pdf/1662.pdf>

<http://www.unicef.org/publications/index.html>

<http://akcakoca.meb.gov.tr/rehberlik24.htm>

http://www.egitimsen.org/kitap/mersin_urgup_seminer/icindekiler.htm

<http://www.egitim.aku.edu.tr/ergrup1.htm>

<http://www.yordam.manas.kg/ekitap/pdf/Manasdergi/sbd/sbd19/sbd-19-18.pdf>

EK 2.Ölçek Maddelerinin Değerlendirilmesi

1-DERSİN İŞLENİŞİNDE ÖĞRENCİLERİNE REHBERLİK EDER.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	EĞİTİM	ALAN	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	55	-
EKSIK VERİ	0	1	-
ORTALAMA	4,45	4,11	4,28
ORTANCA	5	4	-
TEPEDEĞER	5	4	-
STD.SAPMA	0,71	0,74	-
EN DÜŞÜK	2	2	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	-	-	-	-
KATILMIYORUM	2	3,6	3	5,4
KARARSIZIM	1	1,8	3	5,4
KATILIYORUM	23	41,1	34	60,7
KESINLIKLE KATILIYORUM	30	53,6	15	26,8

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 1. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4.45	0.71	54	2.506	0.015
ALAN EĞİTİMİ	55	4.11	0.74			

Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının ölçek puanları ortalaması anlamlı derecede yüksektir ($p<0.05$) Bu maddeye göre Eğitim Bilimleri derslerine giren öğretim elemanları alan derslerine giren öğretim elemanlarından daha demokratiktir.

2-GRUP ÇALIŞMALARINI BİREYSEL ÇALIŞMALARDAN ÜSTÜN TUTAR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00002	A_00002	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	55	55	-
EKSIK VERİ	1	1	-
ORTALAMA	2,78	3,25	3,01
ORTANCA	3	3	-
TEPEDEĞER	2	3	-
STD. SAPMA	1,08	1,06	-
EN DÜŞÜK	1	2	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	4	7,1	-	-
KATILMIYORUM	23	41,1	15	26,8
KARARSIZIM	13	23,2	21	37,5
KATILIYORUM	11	19,6	9	16,1
KESINLIKLE KATILIYORUM	4	7,1	10	17,9

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 2. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	2.78	1.08	54	-2.482	0.016
ALAN EĞİTİMİ	55	3.25	1.06			

Alan Öğretim Elemanlarının ölçek puanları ortalaması anlamlı derecede yüksektir ($p<0.05$). Bu maddeye göre Alan derslerine giren öğretim elemanları Eğitim Bilimleri derslerine giren öğretim elemanlarından daha demokratiktir.

3-ÖĞRENCİLERİN, DERS HAKKINDAKİ İSTEK VE ÖNERİLERİNE AÇIKTIR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E 00003	A 00003	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	4,32	3,86	4,09
ORTANCA	5	4	-
TEPEDEĞER	5	4	-
STD. SAPMA	0,88	1,00	-
EN DÜŞÜK	1	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	1	1,8	1	1,8
KATILMIYORUM	1	1,8	5	8,9
KARARSIZIM	6	10,7	11	19,6
KATILIYORUM	19	33,9	23	41,1
KESİNLİKLE KATILIYORUM	29	51,8	16	28,6

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 3. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4.32	0.88	55	2.882	0.006
ALAN EĞİTİMİ	56	3.86	1.00			

Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının ölçek puanları ortalaması anlamlı derecede yüksektir ($p<0.01$). Bu maddeye göre Eğitim Bilimleri derslerine giren öğretim elemanları alan derslerine giren öğretim elemanlarından daha demokratiktir.

4-ÖĞRENCİLERLE İLGİLİ ELEŞTİRİLERİ, KİŞİLİĞE DEĞİL DAVRANIŞA YÖNELİKTİR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00004	A_00004	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	55	53	-
EKSIK VERİ	1	3	-
ORTALAMA	4,18	4,15	4,16
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	5	4	-
STD.SAPMA	1,02	0,91	-
EN DÜŞÜK	1	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	3	5,4	1	1,8
KATILMIYORUM	-	-	2	3,6
KARARSIZIM	6	10,7	6	10,7
KATILIYORUM	21	37,5	23	41,1
KESINLIKLE KATILIYORUM	25	44,6	21	37,5

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 4. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	55	4,18	1,02	52	0,327	0.745
ALAN EĞİTİMİ	53	4,15	0,91			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR. Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

5-DEĞERLENDİRMELERİNDE YARGILAYICI DEĞİL TANIMLAYICI VE AÇIKLAYICI BİR DİL KULLANIR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00005	A_00005	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	4,23	4,16	4,19
ORTANCA	5	4	-
TEPEDEĞER	5	4	-
STD. SAPMA	1,10	0,71	-
EN DÜŞÜK	1	2	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	3	5,4	-	-
KATILMIYORUM	2	3,6	1	1,8
KARARSIZIM	4	7,1	7	12,5
KATILIYORUM	17	30,4	30	53,6
KESİNLİKLE KATILIYORUM	30	53,6	18	32,1

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 5. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,23	1,10	55	0,423	0.674
ALAN EĞİTİMİ	56	4,16	0,71			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

6-SINIFTAKİ FARKLILIKLARI KABUL EDER VE BU FARKLILIKLARDAN YARARLANMASINI BİLİR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00006	A_00006	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	55	-
EKSIK VERİ	0	1	-
ORTALAMA	4,07	3,71	3,89
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	4	4	-
STD.SAPMA	0,93	0,74	-
EN DÜŞÜK	1	2	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	2	3,6	-	-
KATILMIYORUM	-	-	2	3,6
KARARSIZIM	10	17,9	19	33,9
KATILIYORUM	24	42,9	27	48,2
KESİNLİKLE KATILIYORUM	20	35,7	7	12,5

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 6. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,07	0,93	54	2,206	0,032
ALAN EĞİTİMİ	55	3,71	0,74			

Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının ölçek puanları ortalaması anlamlı derecede yüksektir ($p<0.05$). Bu maddeye göre Eğitim Bilimleri derslerine giren öğretim elemanları alan derslerine giren öğretim elemanlarından daha demokratiktir.

7-ÖĞRENCİLERE GÜVENLİ BİR SINIF ATMOSFERİ SAĞLAR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00007	A_00007	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	4,38	4,20	4,29
ORTANCA	4,5	4	-
TEPEDEĞER	5	4	-
STD. SAPMA	0,78	0,72	-
EN DÜŞÜK	1	2	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	1	1,8	-	-
KATILMIYORUM	-	-	2	3,6
KARARSIZIM	4	7,1	4	7,1
KATILIYORUM	23	41,1	31	55,4
KESİNLİKLE KATILIYORUM	28	50,0	19	33,9

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 7. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,38	0,78	55	1,399	0,168
ALAN EĞİTİMİ	56	4,20	0,72			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

8-ÖĞRENCİLERİN BİRBİRLERİNİN FARKLILIKLARINA ANLAYIŞ GÖSTERMELERİNE MODEL OLARAK KATKIDA BULUNUR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00008	A_00008	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	55	55	-
EKSIK VERİ	1	1	-
ORTALAMA	3,98	3,80	3,89
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	4	4	-
STD.SAPMA	0,83	0,83	-
EN DÜŞÜK	1	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	1	1,8	1	1,8
KATILMIYORUM	1	1,8	-	-
KARARSIZIM	10	17,9	19	33,9
KATILIYORUM	29	51,8	24	42,9
KESİNLİKLE KATILIYORUM	14	25,0	11	19,6

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 8. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	55	3,98	0,83	54	1,218	0,229
ALAN EĞİTİMİ	55	3,80	0,83			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

9-FARKLI BAKIŞ AÇILARINI DİNLER BUNLARA SAYGI DUYAR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00009	A_00009	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	4,29	4,16	4,23
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	4	4	-
STD. SAPMA	0,76	0,78	-
EN DÜŞÜK	1	2	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	1	1,8	-	-
KATILMIYORUM	-	-	2	3,6
KARARSIZIM	1	1,8	7	12,5
KATILIYORUM	4	7,1	27	48,2
KESİNLİKLE KATILIYORUM	28	50,0	20	35,7

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 9. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,29	0,76	55	1,021	0,312
ALAN EĞİTİMİ	56	4,16	0,78			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR($p>0.05$) . Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

10-KURALLARA VE İLKELERE ÖNEM VERİR, ÖĞRENCİLERİN ÖZGÜRLÜKLERİNİ İLKELER ÇERÇEVESİNDE KULLANMALARINA YARDIMCI OLUR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00010	A_00010	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	4,04	3,93	3,99
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	4	4	-
STD.SAPMA	0,95	0,83	-
EN DÜŞÜK	1	2	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	1	1,8	-	-
KATILMIYORUM	3	5,4	3	5,4
KARARSIZIM	9	16,1	12	21,4
KATILIYORUM	23	41,1	27	48,2
KESINLIKLE KATILIYORUM	20	35,7	14	25,0

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 10. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,04	0,95	55	0,973	0,335
ALAN EĞİTİMİ	56	3,93	0,83			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$) . Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

11-SINIF İÇİ KURALLARIN HERKES İÇİN ADİL BİR ŞEKİLDE UYGULANMASINI SAĞLAR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00011	A_00011	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	55	-
EKSIK VERİ	0	1	-
ORTALAMA	4,25	4,35	4,30
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	4	4	-
STD.SAPMA	0,92	0,64	-
EN DÜŞÜK	1	3	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	1	1,8	-	-
KATILMIYORUM	4	7,1	-	-
KARARSIZIM	-	-	5	8,9
KATILIYORUM	26	46,4	26	46,4
KESINLIKLE KATILIYORUM	25	44,6	24	42,9

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 11. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,25	0,92	54	-0,948	0,347
ALAN EĞİTİMİ	55	3,35	0,64			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

12-SINIFTA ÖĞRENCİLERİ İLGİLENDİREN KONULARDA KARAR ALIRKEN OYLAMA YAPAR, TERCİHLERE SAYGI DUYAR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00012	A_00012	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	55	55	-
EKSIK VERİ	1	1	-
ORTALAMA	4,13	3,76	3,95
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	5	4	-
STD. SAPMA	1,07	0,92	-
EN DÜŞÜK	1	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	3	5,4	1	1,8
KATILMIYORUM	1	1,8	6	10,7
KARARSIZIM	7	12,5	7	12,5
KATILIYORUM	19	33,9	32	57,1
KESİNLİKLE KATILIYORUM	25	44,6	9	16,1

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 12. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	55	4,13	1,07	54	2,206	0,032
ALAN EĞİTİMİ	55	3,76	0,92			

Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının ölçek puanları ortalaması anlamlı derecede yüksektir ($p<0.05$). Bu maddeye göre Eğitim Bilimleri derslerine giren öğretim elemanları alan derslerine giren öğretim elemanlarından daha demokratiktir.

13-İSTENMEYEN DAVRANIŞLARI CEZALANDIRARAK ORTADAN KALDIRMAYA ÇALIŞIR.

(Frekans Tablosu gerçek seçimleri, puan tablosu TERS PUANLAMAYI yansıtmaktadır)

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00013	A_00013	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	54	53	-
EKSIK VERİ	2	3	-
ORTALAMA	3,80	3,83	3,82
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	5	5	-
STD.SAPMA	1,26	1,16	-
EN DÜŞÜK	1	2	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	20	35,7	20	35,7
KATILMIYORUM	17	30,4	15	26,8
KARARSIZIM	7	12,5	7	12,5
KATILIYORUM	6	10,7	11	19,6
KESİNLİKLE KATILIYORUM	4	7,1	-	-

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 13. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	54	3,80	1,26	52	-0,322	0,749
ALAN EĞİTİMİ	53	3,83	1,16			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

14-DAVRANIŞLARI DEĞERLENDİRİLDİĞİNDE, ÖĞRETİM ELEMANININ DEMOKRATİK TUTUM VE DAVRANIŞLARA SAHİP OLDUĞU SÖYLENEBİLİR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00014	A_00014	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	4,11	4,16	4,14
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	4	4	-
STD. SAPMA	0,91	0,80	-
EN DÜŞÜK	1	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	2	3,6	1	1,8
KATILMIYORUM	1	1,8	1	1,8
KARARSIZIM	5	8,9	5	8,9
KATILIYORUM	29	51,8	30	53,6
KESINLIKLE KATILIYORUM	19	33,9	19	33,9

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 14. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,11	0,91	55	-0,394	0,695
ALAN EĞİTİMİ	56	4,16	0,80			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

15-ÖĞRENCİLER KURAL DIŞI DAVRANIŞ SERGİLEDİKLERİ ZAMAN, BU DAVRANIŞIN SORUMLULUĞUNU TAŞIMALARI GEREKTİĞİNİ BELİRTİR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00015	A_00015	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	4,14	3,77	3,96
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	4	4	-
STD.SAPMA	0,70	0,81	-
EN DÜŞÜK	2	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	1	1,8	1	1,8
KATILMIYORUM	2	3,6	2	3,6
KARARSIZIM	14	25,0	14	25,0
KATILIYORUM	31	55,4	31	55,4
KESİNLİKLE KATILIYORUM	8	14,3	8	14,3

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 15. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,14	0,70	55	3,098	0,003
ALAN EĞİTİMİ	56	3,77	0,81			

Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının ölçek puanları ortalaması anlamlı derecede yüksektir ($p<0.01$). Bu maddeye göre Eğitim Bilimleri derslerine giren öğretim elemanları alan derslerine giren öğretim elemanlarından daha demokratiktir.

16-ÖĞRENCİLER BAŞTA OLMAK ÜZERE ÇEVRESİNDEKİ FARKLI GEÇMİŞE SAHİP İNSANLARIN İNANÇLARINA VE DEĞERLERİNE SAYGILIDIR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00016	A_00016	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	4,25	4,32	4,29
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	4	4	-
STD. SAPMA	0,84	0,69	-
EN DÜŞÜK	1	2	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	1	1,8	-	-
KATILMIYORUM	1	1,8	1	1,8
KARARSIZIM	5	8,9	4	7,1
KATILIYORUM	25	44,6	27	48,2
KESINLIKLE KATILIYORUM	24	42,9	24	42,9

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 16. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,25	0,84	55	-0,753	0,455
ALAN EĞİTİMİ	56	4,32	0,69			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

17-ÇOĞUNLUĞU ÖNEMSEDİĞİ KADAR AZINLIĞIN DÜŞÜNCELERİNE DE SAYGI DUYAR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00017	A_00017	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	4,18	4,04	4,11
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	4	4	-
STD.SAPMA	0,83	0,93	-
EN DÜŞÜK	1	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	1	1,8	1	1,8
KATILMIYORUM	1	1,8	2	3,6
KARARSIZIM	6	10,7	11	19,6
KATILIYORUM	27	48,2	22	39,3
KESINLIKLE KATILIYORUM	21	37,5	20	35,7

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 17. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,18	0,83	55	1,000	0,322
ALAN EĞİTİMİ	56	4,04	0,93			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

18-ÖĞRENCİLERİ DERSE VE ETKİNLİKLERE KATILIM KONUSUNDA TEŞVİK EDER.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00018	A_00018	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	4,34	3,91	4,13
ORTANCA	5	4	-
TEPEDEĞER	5	4	-
STD. SAPMA	0,90	1,01	-
EN DÜŞÜK	1	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	1	1,8	1	1,8
KATILMIYORUM	2	3,6	4	7,1
KARARSIZIM	4	7,1	13	23,2
KATILIYORUM	19	33,9	19	33,9
KESİNLİKLE KATILIYORUM	30	53,6	19	33,9

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 18. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,34	0,90	55	2,569	0,013
ALAN EĞİTİMİ	56	3,91	1,01			

Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının ölçek puanları ortalaması anlamlı derecede yüksektir ($p<0.05$). Bu maddeye göre Eğitim Bilimleri derslerine giren öğretim elemanları alan derslerine giren öğretim elemanlarından daha demokratiktir

19-YARATICILIĞA ÖNEM VERİR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00019	A_00019	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	55	55	-
EKSIK VERİ	1	1	-
ORTALAMA	4,58	3,33	3,96
ORTANCA	5	3	-
TEPEDEĞER	5	3	-
STD. SAPMA	0,63	1,11	-
EN DÜŞÜK	3	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	-	-	4	7,1
KATILMIYORUM	-	-	5	8,9
KARARSIZIM	4	7,1	25	44,6
KATILIYORUM	15	26,8	11	19,6
KESİNLİKLE KATILIYORUM	36	64,3	10	17,9

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 19. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	55	4,58	0,63	54	7,440	0,000
ALAN EĞİTİMİ	55	3,33	1,11			

Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının ölçek puanları ortalaması anlamlı derecede yüksektir ($p < 0.01$). Bu maddeye göre Eğitim Bilimleri derslerine giren öğretim elemanları alan derslerine giren öğretim elemanlarından daha demokratiktir

20-ÖĞRENCİLERİN KİŞİLİKLERİNE DEĞER VERİR, SAYGI DUYAR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00020	A_00020	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	55	55	-
EKSIK VERİ	1	1	-
ORTALAMA	4,36	4,20	4,28
ORTANCA	5	4	-
TEPEDEĞER	5	4	-
STD.SAPMA	0,87	0,85	-
EN DÜŞÜK	1	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	1	1,8	1	1,8
KATILMIYORUM	1	1,8	2	3,6
KARARSIZIM	5	8,9	3	5,4
KATILIYORUM	18	32,1	28	50,0
KESİNLİKLE KATILIYORUM	30	53,6	21	37,5

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 20. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	55	4,36	0,87	54	1,137	0,261
ALAN EĞİTİMİ	55	4,20	0,85			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

21-ÖĞRENCİLERE ELEŞTİREL DÜŞÜNME OLANAĞI SAĞLAR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00021	A_00021	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	55	-
EKSIK VERİ	0	1	-
ORTALAMA	4,30	3,78	4,04
ORTANCA	4,5	4	-
TEPEDEĞER	5	4	-
STD. SAPMA	0,85	0,88	-
EN DÜŞÜK	1	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	1	1,8	1	1,8
KATILMIYORUM	-	-	3	5,4
KARARSIZIM	8	14,3	13	23,2
KATILIYORUM	19	33,9	28	50,0
KESİNLİKLE KATILIYORUM	28	50,0	10	17,9

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 21. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,30	0,85	54	3,275	0,002
ALAN EĞİTİMİ	55	3,78	0,88			

Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının ölçek puanları ortalaması anlamlı derecede yüksektir ($p < 0.01$). Bu maddeye göre Eğitim Bilimleri derslerine giren öğretim elemanları alan derslerine giren öğretim elemanlarından daha demokratiktir.

22-ÖĞRENCİLERİYLE İLİŞKİLERİNDE, ONLARIN YETENEKLERİNİ VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİ DİKKATE ALARAK DAVRANIR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00022	A_00022	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	55	55	-
EKSIK VERİ	1	1	-
ORTALAMA	3,82	3,64	3,73
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	4	4	-
STD. SAPMA	1,00	0,82	-
EN DÜŞÜK	1	2	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	1	1,8	-	-
KATILMIYORUM	4	7,1	5	8,9
KARARSIZIM	15	26,8	17	30,4
KATILIYORUM	19	33,9	26	46,4
KESINLIKLE KATILIYORUM	16	28,6	7	12,5

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 22. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	55	3,82	1,00	54	1,322	0,192
ALAN EĞİTİMİ	55	3,64	0,82			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

23-OLAYLARI DEĞERLENDİRİRKEN, OLAYI FARKLI AÇILARDAN ELE ALAN, GENİŞ BİR BAKIŞ AÇISINA SAHİPTİR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00023	A_00023	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	55	54	-
EKSIK VERİ	1	2	-
ORTALAMA	4,31	3,76	4,04
ORTANCA	5	4	-
TEPEDEĞER	5	4	-
STD.SAPMA	0,88	0,85	-
EN DÜŞÜK	1	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	1	1,8	1	1,8
KATILMIYORUM	1	1,8	2	3,6
KARARSIZIM	6	10,7	15	26,8
KATILIYORUM	19	33,9	27	48,2
KESINLIKLE KATILIYORUM	28	50,0	9	16,1

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 23. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	55	4,31	0,88	53	3,795	0,000
ALAN EĞİTİMİ	54	3,76	0,85			

Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının ölçek puanları ortalaması anlamlı derecede yüksektir ($p < 0.01$). Bu maddeye göre Eğitim Bilimleri derslerine giren öğretim elemanları alan derslerine giren öğretim elemanlarından daha demokratiktir

24-ÖĞRENCİLERİNİ KARAR VERME, PLANLAMA, DEĞERLENDİRME GİBİ ETKİNLİKLERDE, KENDİ DEĞER VE DÜŞÜNCELERİNİ SAVUNMAYA ÖZENDİRİR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00024	A_00024	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	3,89	3,55	3,72
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	4	4	-
STD. SAPMA	1,04	0,91	-
EN DÜŞÜK	1	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	1	1,8	1	1,8
KATILMIYORUM	5	8,9	5	8,9
KARARSIZIM	12	21,4	20	35,7
KATILIYORUM	19	33,9	22	39,3
KESINLIKLE KATILIYORUM	19	33,9	8	14,3

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 24. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	3,89	1,04	55	1,936	0,058
ALAN EĞİTİMİ	56	3,55	0,91			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

25-ÖĞRENCİLERİ DÜŞÜNCELERİNDEN DOLAYI SUÇLAMAZ.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00025	A_00025	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	55	-
EKSIK VERİ	0	1	-
ORTALAMA	4,25	4,60	4,43
ORTANCA	5	5	-
TEPEDEĞER	5	5	-
STD. SAPMA	1,15	0,53	-
EN DÜŞÜK	1	3	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	4	7,1	1	1,8
KATILMIYORUM	1	1,8	15	26,8
KARARSIZIM	4	7,1	4	7,1
KATILIYORUM	15	26,8	4	7,1
KESİNLİKLE KATILIYORUM	32	57,1	32	57,1

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 25. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,25	1,15	54	-2,072	0,043
ALAN EĞİTİMİ	55	4,60	0,53			

Alan Öğretim Elemanlarının ölçek puanları ortalaması anlamlı derecede yüksektir ($p<0.05$). Bu maddeye göre Alan derslerine giren öğretim elemanları Eğitim Bilimleri derslerine giren öğretim elemanlarından daha demokratiktir

26-ÖĞRENCİLERİ TARAFINDAN ELEŞTİRİLMEMEYE AÇIKTIR, BU ELEŞTİRİLERİ ÖĞRENCİLERİYLE İLİŞKİLERİNE YANSITMAZ.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00026	A_00026	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	4,09	4,04	4,07
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	4	5	-
STD. SAPMA	1,07	0,95	-
EN DÜŞÜK	1	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	3	5,4	1	1,8
KATILMIYORUM	2	3,6	2	3,6
KARARSIZIM	5	8,9	12	21,4
KATILIYORUM	23	41,1	20	35,7
KESINLIKLE KATILIYORUM	23	41,1	21	37,5

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 26. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,09	1,07	55	0,364	0,718
ALAN EĞİTİMİ	56	4,04	0,95			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

27-GRUP ÇALIŞMALARINDA, ÖĞRENCİLERİN KENDİ İSTEKLERİ DOĞRULTUSUNDA GRUPLAR OLUŞTURMALARINA OLANAK TANIR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00027	A_00027	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	3,84	4,14	3,99
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	4	4	-
STD.SAPMA	1,02	0,75	-
EN DÜŞÜK	1	3	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	2	3,6	-	-
KATILMIYORUM	2	3,6	-	-
KARARSIZIM	16	28,6	12	21,4
KATILIYORUM	19	33,9	24	42,9
KESINLIKLE KATILIYORUM	17	30,4	20	35,7

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 27. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	3,84	1,02	55	-2,016	0,049
ALAN EĞİTİMİ	56	4,14	0,75			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

28-ÖĞRENCİ ETKİNLİKLERİNDE KİŞİLERİN İLGİ, YETENEK VE BEKLENTİLERİYLE İLGİLİ KONULARDA ÇALIŞMALAR YAPMALARINA OLANAK SAĞLAYACAK KOŞULLARI OLUŞTURUR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00028	A_00028	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	4,16	3,79	3,98
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	5	4	-
STD.SAPMA	0,97	0,91	-
EN DÜŞÜK	1	2	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	1	1,8	-	-
KATILMIYORUM	4	7,1	6	10,7
KARARSIZIM	4	7,1	12	21,4
KATILIYORUM	23	41,1	26	46,4
KESİNLİKLE KATILIYORUM	24	42,9	12	21,4

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 28. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,16	0,97	55	2,311	0,025
ALAN EĞİTİMİ	56	3,79	0,91			

Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının ölçek puanları ortalaması anlamlı derecede yüksektir ($p<0.05$). Bu maddeye göre Eğitim Bilimleri derslerine giren öğretim elemanları Alan derslerine giren öğretim elemanlarından daha demokratiktir.

29-ÖĞRENCİLERİN BÜYÜK BÖLÜMÜNÜ ETKİLEYECEK KONULARDA KARAR VERMEDEN ÖNCE, ÖĞRENCİLERİN GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİNİ ALIR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00029	A_00029	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	55	55	-
EKSIK VERİ	1	1	-
ORTALAMA	4,35	3,96	4,17
ORTANCA	5	4	-
TEPEDEĞER	5	5	-
STD. SAPMA	0,87	1,04	-
EN DÜŞÜK	1	2	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	1	1,8	-	-
KATILMIYORUM	1	1,8	6	10,7
KARARSIZIM	5	8,9	12	21,4
KATILIYORUM	19	33,9	15	26,8
KESINLIKLE KATILIYORUM	29	51,8	22	39,3

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 29. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	55	4,35	0,87	54	2,372	0,021
ALAN EĞİTİMİ	55	3,96	1,04			

Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının ölçek puanları ortalaması anlamlı derecede yüksektir ($p<0.05$). Bu maddeye göre Eğitim Bilimleri derslerine giren öğretim elemanları Alan derslerine giren öğretim elemanlarından daha demokratiktir

30-ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİNDE ÖĞRENCİLERİ TARAFINDAN DİKKATE ALINARAK UYULMASINI İSTEDİĞİ İLKE VE KURALLARA ÖNCELİKLE KENDİSİ UYAR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00030	A_00030	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	4,14	4,14	4,14
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	4	4	-
STD. SAPMA	1,02	0,70	-
EN DÜŞÜK	1	2	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	3	5,4	-	-
KATILMIYORUM	2	3,6	1	1,8
KARARSIZIM	1	1,8	7	12,5
KATILIYORUM	28	50,0	31	55,4
KESINLIKLE KATILIYORUM	22	39,3	17	30,4

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 30. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,14	1,02	55	0,000	1,000
ALAN EĞİTİMİ	56	4,14	0,70			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

31-ÖĞRENCİLERE YASAL İLKELER ÇERÇEVESİNDE HAKLARINI NASIL SAVUNMALARI GEREKTİĞİNİ ÖĞRETİR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00031	A_00031	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	3,98	3,55	3,77
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	5	4	-
STD.SAPMA	1,05	0,99	-
EN DÜŞÜK	1	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	2	3,6	1	1,8
KATILMIYORUM	3	5,4	8	14,3
KARARSIZIM	10	17,9	15	26,8
KATILIYORUM	20	35,7	23	41,1
KESINLIKLE KATILIYORUM	21	37,5	9	16,1

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 31. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	3,98	1,05	55	2,934	0,005
ALAN EĞİTİMİ	56	3,55	0,99			

Eğitim Bilimleri Öğretim Elemanlarının ölçek puanları ortalaması anlamlı derecede yüksektir ($p<0.01$). Bu maddeye göre Eğitim Bilimleri derslerine giren öğretim elemanları Alan derslerine giren öğretim elemanlarından daha demokratiktir.

32-BİREYSEL YA DA GRUP ÇALIŞMALARINI ELEŞTİRİRKEN ÖNCELİKLE OLUMLU ELEŞTİRİ VERMEYE DİKKAT EDER, OLUMSUZ ELEŞTİRİLERİ DAHA SONRA YAPAR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00032	A_00032	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	55	55	-
EKSIK VERİ	1	1	-
ORTALAMA	4,15	4,07	4,11
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	5	4	-
STD.SAPMA	1,15	0,96	-
EN DÜŞÜK	1	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	4	7,1	1	1,8
KATILMIYORUM	2	3,6	4	7,1
KARARSIZIM	2	3,6	5	8,9
KATILIYORUM	21	37,5	25	44,6
KESİNLİKLE KATILIYORUM	26	46,4	20	35,7

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 32. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	55	4,15	1,05	55	2,934	0,005
ALAN EĞİTİMİ	55	4,07	0,99			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

33-SORDUĞU SORUYA YANLIŞ CEVAP VERSE BİLE ÖĞRENCİNİN, DÜŞÜNCESİNİ SONUNA KADAR İFADE ETMESİNE OLANAK SAĞLAR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00033	A_00033	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSIK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	4,38	4,48	4,43
ORTANCA	5	4,5	-
TEPEDEĞER	5	5	-
STD. SAPMA	0,96	0,54	-
EN DÜŞÜK	1	3	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESINLIKLE KATILMIYORUM	2	3,6	-	-
KATILMIYORUM	1	1,8	-	-
KARARSIZIM	4	7,1	1	1,8
KATILIYORUM	16	28,6	27	48,2
KESINLIKLE KATILIYORUM	33	58,9	28	50,0

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 33. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,38	0,96	55	-0,814	0,419
ALAN EĞİTİMİ	56	4,48	0,54			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

34-ÖĞRENCİLERDEN GELEN ELEŞTİRİLER VE ÖNERİLER DOĞRULTUSUNDA UYGULAMALARINDA GEREKLİ DEĞİŞİKLİKLERİ YAPAR.

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Bilimleri Dersleri ile Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Ve Bunlarının Toplamının Puan Tablosu

	E_00034	A_00034	EGT+ALAN
VERİ SAYISI	56	56	-
EKSİK VERİ	0	0	-
ORTALAMA	4,05	3,88	4,42
ORTANCA	4	4	-
TEPEDEĞER	4	4	-
STD. SAPMA	0,88	0,94	-
EN DÜŞÜK	1	1	-
EN YÜKSEK	5	5	-

Ölçek Maddesi İçin Eğitim Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının Yüzde Ve Frekans Dağılımı Tablosu

	EĞİTİM		ALAN	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	1	1,8	1	1,8
KATILMIYORUM	2	3,6	4	7,1
KARARSIZIM	8	14,3	10	17,9
KATILIYORUM	27	48,2	27	48,2
KESİNLİKLE KATILIYORUM	18	32,1	14	25,0

Eğitim Bilimleri Ve Alan Bilgisi Öğretim Elemanlarının 34. Ölçek Maddesi İçin Aldıkları Puanların Karşılaştırmalı Tablosu

Öğretim Elemanı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
EĞİTİM BİLİMLERİ	56	4,05	0,88	55	1,371	0,176
ALAN EĞİTİMİ	56	4,88	0,94			

Ölçek puanları arasında anlamlı fark YOKTUR ($p>0.05$). Bu maddeye göre eğitim bilimleri derslerine giren ve alan derslerine giren öğretim elemanlarının demokratik tutumları arasında fark bulunmamaktadır.

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı: Zuhâl TEYİN

Doğum Yeri ve Yılı: Eskişehir, 1983

Medeni Durumu:Evli

Öğrenim Durumu:

2006- 2009	Yüksek Lisans- Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim
2001- 2005	Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü
1997- 2001	Lise- Eskişehir Hoca Ahmed Yesevi Lisesi
1995- 1997	Eskişehir Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu
1991- 1995	Eskişehir Barboros İlköğretim Okulu

İş Durumu:

2005- 2009	İznik Anadolu Teknik Lise Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi
-------------------	--